

Adli Kontrol Tedbiri Kapsamında Konutunu Terk Etmeme Yükümlülüğü: Ev Hapsi

Berna Ayşen YILMAZ*

Bu makale hakem incelemesinden geçmiştir ve TÜBİTAK–ULAKBİM Veri Tabanında indekslenmektedir.

* Arş. Gör., Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ceza ve Ceza Muhakemesi Anabilim Dalı. (berna.yilmaz@asbu.edu.tr)
<https://orcid.org/0000-0002-4099-4930>

Makale Geliş Tarihi: 5 Ağustos 2021 **Makale Kabul Tarihi:** 5 Mayıs 2022

Atf önerisi: Yılmaz, Ayşen Berna. “Adli Kontrol Tedbiri Kapsamında Konutunu Terk Etmeme Yükümlülüğü: Ev Hapsi.” *Ankara Barosu Dergisi* 80, no. 2 (Nisan 2022): 101-187. DOI: [10.30915/abd.1141942](https://doi.org/10.30915/abd.1141942)

ADLİ KONTROL TEDBİRİ KAPSAMINDA KONUTUNU TERK ETMEME YÜKÜMLÜLÜĞÜ: EV HAPŞİ

ÖZ

Ev hapsi (konutunu terk etmemek) 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nda koruma tedbiri olarak düzenlenen adli kontrol tedbiri altında şüpheli veya sanık tarafından uyulması gereken bir yükümlülük çeşidi olarak öngörölmüştür. Ev hapsi; kişinin kaçması veya saklanması ya da delilleri yok etmesi, gizlemesi veya değıştirmesi ya da tanık, mağdur veya başkaları üzerinde baskı yapma girişiminde bulunmasını engellemek amacıyla uygulanmaktadır. Ancak tutuklama tedbirinin olumsuz sonuçlarını bertaraf etmek üzere bu tedbirde denetim ve gözetim tutukevi veya ceza infaz kurumunda değil, şüpheli ya da sanığın konutunda gerçekleştirilmektedir. Bu çalışmada ev hapsi yükümlölüğünün şartları, ne şekilde uygulama alanı bulduğu ve hukuki sonuçları Türk mahkemelerinin ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin verdiği kararlar ışığında değerdendirilecek; yükümlölükle ilgili hukukumuzda eksik olan hususlar irdelenmeye çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler

Adli Kontrol

Ev Hapsi

Konutu Terk Etmek

Tutuklama

Elektronik Takip

THE OBLIGATION NOT TO LEAVE THE HOUSE WITHIN THE SCOPE OF JUDICIAL CONTROL MEASURE: HOUSE ARREST

ABSTRACT

House arrest (not leaving the house) is envisaged as a type of obligation to be obeyed by the suspect or the accused under the judicial control measures regulated as a protection measure in Criminal Procedure Code No. 5271. House arrest is applied to prevent the person from escaping or hiding or destroying, or changing the evidence or attempting to exert pressure on witnesses, victims or others. However, in order to eliminate the negative consequences of arrest, supervision and surveillance are carried out in the suspect's/accused's house, not in the detention house or penal institution. In the study, the conditions of the obligation of house arrest, how house arrest is carried out in Turkey and its legal results will be evaluated in the light of Turkish court precedents and judgments of ECHR, and also the inadequacies of the house arrest in Turkish Criminal Law will be examined.

Keywords

Judicial Control

House Arrest

Not Leaving the House

Arrest

Electronic Tagging

GİRİŞ

Kişiyi özgürlüğünden yoksun kılan hapis cezasının konutta infaz edilmesi hukukumuzda çok eski tarihlerde girmiş olmasına rağmen (647 sayılı Cezaların İnfazı Hakkında Kanun m. 8), adli kontrol tedbiri kapsamında *konutunu terk etmemek* şeklinde kanunda karşılığını bulan ev hapsi yükümlülüğü ise 02.07.2012 T. ve 6352 SK'nin 98. maddesindeki değişiklikle Ceza Muhakemesi Kanunu'nun (CMK) 109. maddesine eklenmiştir.^[1] Adli kontrol tedbiri kapsamında uygulanması gereken yükümlülüklerin nelerden ibaret olduğu CMK m. 109/3'te sınırlı sayıda^[2] olacak şekilde belirlenmiştir. Kanun'da da açıkça belirtildiği üzere tutuklama sebebinin varlığı halinde, somut olayın özelliğine^[3] göre mahkeme tarafından m. 109/3'te sayılan bu tedbirlerden birine hükmedilmesi mümkün olduğu gibi aynı anda uygulanmak üzere bu tedbirlerden bir kaçına da karar verilebilir. Konutunu terk etmemek şeklindeki ev hapsi yükümlülüğü de m. 109/3'te sınırlı olarak sayılan tedbirlerden birisidir.

Adli kontrol tedbiri kapsamında uygulanan bir yükümlülük olarak ev hapsinin tanımına, adli kontrol tedbirlerinden ne anlaşılması gerektiğine

- [1] Ceza Muhakemesi Usulü Kanunu'na ilişkin 2002 yılındaki Tasarının 112. maddesinin 2. fıkrasında da adli kontrol tedbiri kapsamında “saptanan yerleşim yeri veya konuttan ancak hakimin belirleyeceği neden ve koşullarla ayrılabilmek” yükümlülüğüne yer verilmiştir.
- [2] Hüsnü Aldemir, *Hürriyeti Kısıtlayan Koruma Tedbirleri (Yakalama, Gözaltına Alma, Tutuklama ve Adli Kontrol)*, 3. baskı (Ankara: Adalet Yayınevi, 2018), 287; Bahri Öztürk, Behiye Eker Kazancı ve Sesim Soyer Güleç, *Ceza Muhakemesi Hukukunda Koruma Tedbirleri*, 2. Baskı (Ankara: Seçkin Yayınevi, 2017), 102; Cumhuriyet Şahin ve Neslihan Göktürk, *Ceza Muhakemesi Hukuku – I*, 10. Baskı (Ankara: Seçkin Yayınevi, 2019), 320; Veli Özer Özbek, Koray Doğan ve Pınar Bacaksız, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 12. Baskı (Ankara: Seçkin Yayınevi, 2019), 300; Bahri Öztürk vd., *Nazari ve Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku*, 13. Baskı (Ankara: Seçkin Yayınevi, 2019), 488; A. Duygu Özgüven, “Ceza Muhakemesi Kanunu Çerçevesinde ‘Adli Kontrol,’” *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, no. 81 (2009): 27; Zekeriya Yılmaz, “Adli Kontrol,” *Ankara Barosu Dergisi*, no. 1 (2006): 51; Abdurrahman Tekin, “Adli Kontrol Tedbirleri,” *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, no. 32 (Ekim, 2017): 294.
- [3] Somut olayın özelliği kapsamında suç tipi, olayın meydana geliş şekli, olaydaki delillerin durumu vb. ele alınabilir. Erdener Yurtcan, *Ceza Yargılaması Hukuku*, 16. Baskı (Ankara: Seçkin Yayınevi, 2019), 390.

ilişkin Denetimli Serbestlik Hizmetleri Yönetmeliğinin (DSHY)^[4] “Adli Kontrol Tedbirleri” başlıklı 56. maddesinde yer verilmiştir. Bu kapsamda konutunu terk etmemek yükümlülüğü, “şüpheli veya sanığın yargı mercii tarafından belirlenen konutunu mazereti olmaksızın veya izin olmaksızın terk etmemeyi” ifade etmektedir. Söz konusu tanımla konutunu terk etmemenin adli kontrol tedbiri kapsamında uygulanan bir yükümlülük olduğu hususu birlikte düşünüldüğünde ev hapsi; kişinin kaçması veya saklanması ya da delilleri yok etmesi, gizlemesi veya değiştirmesi ve yahut tanık, mağdur veya başkaları üzerinde baskı yapması girişiminde bulunmasını engellemek amacıyla (CMK m. 109/1 gereğince adli kontrol tedbirine başvurulabilmesi için tutuklama sebeplerinin gerçekleşmesinin aranması nedeniyle) ve kuvvetli suç şüphesinin bulunması durumunda, tutuklama tedbirinin olumsuz sonuçlarını bertaraf etmek üzere tutukevi veya ceza infaz kurumunda değil, şüpheli ya da sanığın konutunda uygulanan bir tedbiri oluşturmaktadır.

Ceza Muhakemesinde tutuklama kişi özgürlüğünü tamamen ortadan kaldıran bir tedbir olmasına rağmen adli kontrol kişi özgürlüğünü denetim altına alarak yargılama faaliyetlerine devam edilmesini sağlamaktadır. Ancak adli kontrol tedbiri kapsamında yer alan ve CMK m. 109/3’te yer verilen diğer yükümlülüklerden farklı olarak ev hapsi, şüpheli veya sanığın kaçmasını, delilleri karartmasını veya mağdur ya da tanık üzerinde baskı oluşturmalarını engellemek açısından tutuklamaya alternatif en elverişli ve aynı zamanda diğer adli kontrol tedbirlerine göre en ağır koruma tedbirini oluşturmaktadır. Kişinin özgürlüğü üzerinde etki doğurduğu için istisnai nitelik taşıması gereken tutuklama tedbirinin uygulanması yerine bu tedbire kanunlarda yer verilmesiyle hedeflenen amaçlara ulaşılmasını sağlayacak en önemli araçlardan birini oluşturacak ev hapsi (konutu terk etmemek) yükümlülüğüne literatürde yalnızca adli kontrol tedbiri kapsamında değinilmekte; konuyu tek başına ele alan, ayrıntılı çalışma sayısının oldukça az olduğu görülmektedir. Bu noktada özellikle konutu terk etmeme yükümlülüğünün nasıl uygulandığı, bu tedbirin uygulanması sırasında karşılaşılan sorunlar için karşılaştırmalı hukukta önerilen çözüm yöntemleri ve AİHM (Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi) kararları çerçevesinde bu tedbirin ne şekilde değerlendirildiği konularının ayrıntılı bir şekilde ele alınması gerekmektedir. Bu kapsamda çalışmada öncelikle adli kontrol türü olarak konutu terk etmemek yükümlülüğünün öngörülmesinin amacına, kurumun

[4] 10.11.2021 T. ve 31655 sayılı RG.

Fayda ve eksikliklerine, yükümlülüğün hangi koşullarda ve ne şekilde yerine getirileceğine ve bu anlamda konut kavramından ne anlaşılması gerektiğine değinilecek; sonrasında ise Türk mahkemelerinin ve AİHM'in verdiği kararlarda konunun ne şekilde ele alındığı üzerinde durulacak; son olarak ise söz konusu tedbir kapsamındaki yükümlülükle ilgili mevzuattaki eksik ve hatalı uygulamalara yer verilecektir.

I. KONUTUNU TERK ETMEME YÜKÜMLÜLÜĞÜNÜN AMACI, KURUMUN FAYDA VE EKSİKLİKLERİ

Ev hapsi veya konutunu terk etmemek şeklindeki adli kontrol tedbiri kapsamında yer alan yükümlülük; kişinin hürriyetinden tamamen yoksun bırakılmasına yol açan tutuklama tedbirinin şüpheli veya sanık üzerindeki olumsuz etkileri karşısında görece daha hafif bir tedbiri oluşturmaktadır. Hem tutuklama tedbirinde hem de adli kontrol tedbiri kapsamındaki konutunu terk etmeme yükümlülüğünde kişinin hürriyetinden yoksun kalması nedeniyle bir tutulma halinin varlığı söz konusudur. Ancak tutuklama tedbirinin uygulanması kapsamında şüphelinin veya sanığın tutukevinde ya da ceza infaz kurumunda “genel bir organizasyona entegre olması, ceza infaz kurumunda bulunan diğer kişilerle paylaşımında bulunması, kurum yetkilileri tarafından yemek yeme, uyuma, dışarıyla iletişimi, çalışma hayatının devamı vb. dâhil olmak üzere pek çok faaliyetinin sıkı denetime tabi tutulması” söz konusudur ve bu sıkı tedbirler kişinin hürriyetinden neredeyse tamamen yoksun bırakılmasına neden olmaktadır.^[5] Tutuklama tedbirinin kişinin

[5] *Mancini v. İtalya* kararında; iki İtalyan vatandaşı, Roma'da suç konusu malların bulunduğu deponun kendilerine ait olması ve suçu işlediğinden şüphelenilen kişilerle iletişim halinde olmaları nedenleriyle silahlı soygun suçundan dolayı tutuklanmışlardır. Yerel mahkeme, suçun işlendiği konusunda makul şüphenin bulunduğu ve benzer nitelikteki suçların tekrar işlenebileceği tehlikesinin var olduğu neticesine varmıştır. Ancak delillerin toplanması açısından somut bir tehlikenin bulunmaması ve başvuranların adli sicil kayıtlarının temiz olması gerekçeleriyle daha az kısıtlayıcı bir tedbir olan ev hapsinin uygulanması gerektiğine karar vermiştir. Ancak kararın gereği hemen yerine getirilmemiş; başvuranların konutlarına götürülerek kararın infaz edilmesine başlanması, kendilerine eşlik edecek polis memurlarının bulunmaması nedeniyle üç gün sonra gerçekleştirilebilmiştir (§ 7-11). Başvuranlar ev hapsi kararının verilmesinden itibaren polis memurları tarafından konutlarına bırakıldıkları ana kadar (7-13 Ocak 1998) haksız yere tutulu kaldıklarını ve AİHS m. 5/1-c'nin ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir. Hükümet, her iki tedbirin de AİHS m. 5 kapsamında kişinin özgürlüğünden yoksun kılan durumları oluşturduğunu ve mahkeme kararının

hürriyetinin tamamen ortadan kaldırılmasına yol açan bir tedbir olması CMK m. 109'un gerekçesinde de “Yalnız başına tutuklama, hakimi, şüpheli veya sanık hakkında ya da bütünüyle hürriyetinden yoksunluğa ya da tam serbest bırakmaya mecbur kılan bir tedbirdir; adı geçenler ya bir yerde kapatılacaktır veya tam serbest bırakılacaklardır” şeklinde ifade edilmiştir.^[6] Oysaki ev hapsi yükümlülüğünün uygulanması bağlamında kişiye “kendine ait konutunda bulunma, ceza infaz kurumunda tutuklu halde bulunmasına göre bulunduğu yer, katıldığı faaliyetler ve yaşam alanını düzenleme

uygulanmasındaki gecikmenin AİHS m. 5 kapsamında değerlendirilemeyeceğini savunmuştur (§ 13, 14).

Kolluk personelinin bulunmamasının ve örgütsel eksikliğin tutukluların derhal serbest bırakılmasını engellemeyeceği yönünde incelemede bulunan AİHM, daha az sıkı bir tedbiri oluşturan ev hapsinin gecikmeli olarak uygulanması nedeniyle AİHS m. 5/1-c'nin ihlal edilmiş olduğuna karar vermiştir. Mahkemeye göre; *başvuranların özgürlüklerinden mahrum kalma türünün değişmesi söz konusudur. Her iki durumda da kişinin hürriyetinden yoksun kılınması nedeniyle AİHS m. 5/1-c kapsamında bir tutulma halinin varlığından ve değişmediğinden bahsedilmesi gerektiği, bu nedenle ev hapsi tedbirinin belirtilen sürede uygulanmamasının kişinin hürriyetinden yoksun bırakılma neticesini değiştirmeyeceği düşünülebilir. Ancak kişinin konutunda tutulması, ceza infaz kurumunda tutuklu halde bulunmasına göre bulunduğu yer, katıldığı faaliyetler ve yaşam alanını düzenleme konusunda belirli bir serbest alan tanımaktadır. Ceza infaz kurumunda tutulma, genel bir organizasyona entegre olmayı, ceza infaz kurumunda bulunan diğer kişilerle paylaşımında bulunmayı, kurum yetkilileri tarafından yemek yeme, uyuma vb. dâhil olmak üzere pek çok faaliyetin sıkı denetime tabi tutulmasını gerektirmektedir* (§ 16, 17, 19, 20). Bu nedenle tutukluların serbest bırakılması kararları hemen infaz edilmelidir; ancak kısa bir sürelik gecikme anlaşılabilir ve çoğu zaman da kaçınılmazdır. Fakat kararın, kararı uygulayacak kolluk personelinin bulunmaması ve bunun sonucu olarak Devlete atfedilen örgütsel bir eksiklik nedeniyle yerine getirilmemesi, başvuranların özgürlük haklarından yoksun bırakılmasına yol açmıştır (§ 21-25).

AİHM'in de vurguladığı üzere tutuklama tedbiri yerine adli kontrol tedbirinin uygulanmasındaki üç günlük gecikme bile tutuklama tedbiriyle konutu terk etmeme yükümlülüğünün kişinin hürriyeti üzerinde doğurduğu etkiler göz önünde bulundurulduğunda haklı gerekçelere dayanmadığı takdirde kabul edilemez nitelikte görülmektedir. AİHM, Mancini/İtalya [BD], B. No: 44955/98, 12/12/2001, § 19. Kararın İngilizce metni için bkz. <http://hudoc.echr.coe.int/tur/?i=001-59626>.

[6] CMK m. 109'un gerekçesinin ilgili kısmı için bkz. Cumhur Şahin, *Ceza Muhakemesi Kanunu Gazi Şerhi*, 1. Baskı (Ankara: Seçkin Yayınevi, 2005), 313-314.

konusunda belirli bir serbestlik alanı” tanımaktadır^[7] ve bu bağlamda denetim altında tutulan kişinin hürriyeti daha az kısıtlanmaktadır. Şüpheli veya sanığa belli bir serbestlik alanı sunan ev hapsi sayesinde koruma tedbirine maruz kalan kişinin topluma karışması ve ıslahı; ailevi, sosyal ilişkilerini, çalışma yaşamını vb. belli ölçüde de olsa konutundan devam ettirmesi, toplum hayatındaki ilişkilerinden tamamen kopmaması ve suç işlemeye yönelen faktörlerin tutukevi veya cezaevi ortamına göre daha az olması gerekçeleriyle tutuklama tedbiri kapsamında tutukevinde ya da ceza infaz kurumunda bulunmasına kıyasla daha kolay ve kısa sürede olmaktadır.^[8]

Konutunu terk etmeme yükümlülüğü kapsamında kişinin topluma karışmasını ve ıslahını sağlayan faktörler şu şekilde özetlenebilir: Öncelikle söz konusu yükümlülük tutuklama tedbiri yerine uygulandığında suç işlediği iddia edilen kişiyi yabancı bir ortama yerleştirilmekten ve sosyal ilişkilerini kaybetmekten kurtarmaktadır.^[9] Ayrıca ev hapsinin tutuklama tedbiri yerine uygulanması bazı durumlarda yükümlünün çalışma yeteneğini kaybetmemesini ve ekonomik ve sosyal durumunu muhafaza etmesini de sağlamaktadır. Örneğin serbest çalışanlar, girişimciler, yönetim müdürleri, zanaatkarlar veya ticari şirketlerin yönetim kurulu üyeleri olarak suçlanan kişiler en azından büyük ölçüde ev hapsinde çalışmalarına devam edebilirler.^[10] Böylece şüpheli veya sanığın bakmakla yükümlü oldukları ailesinin de

[7] AİHM, Mancini/İtalya [BD], B. No: 44955/98, 12/12/2001, § 19.

[8] Ziya Koç, “Elektronik İzleme ile Hapis Cezasının Konutta Çektirilmesi,” *Ankara Barosu Dergisi* 71, no. 2 (2013): 189; Zeki Yıldırım, “Türk İnfaz Hukukunda Kısa Süreli Hapis Cezalarının Özel İnfaz Usulleri,” *Ceza Hukuku Dergisi* 13, no. 38 (Aralık, 2018): 153, 168; Füsun Sokullu Akıncı, “Hürriyeti Bağlayıcı Cezalar ve Alternatif Ceza Yaptırımları,” *Yeni Türkiye Dergisi*, no. yargı reformu özel sayısı (Temmuz-Ağustos, 1996): 680, 681; Nilay Pekel Uludağlı, “Hükümlülerin Denetiminde ve Topluma Kazandırılmasında Yeni Bir Yöntem Olarak Elektronik İzleme,” *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 61, no. 4 (2012): 1338-1339.

[9] Haike Illert, *Aspekte einer Implementierung des elektronisch überwachten Hausarrests in das deutsche Recht Band 1* (Göttingen: Cuvillier Verlag, 2005), 114.

[10] Manfred Seebode, *Der Vollzug der Untersuchungshaft* (Berlin: Walter de Gruyter Verlag, 1985), 60. Tutuklamanın kişinin iş hayatını ve dolayısıyla ekonomik durumunu ve aile hayatını etkilediği konusunda ayrıca bkz. Doğan Soyaslan, “Adli Kontrol,” *Prof. Dr. Füsun Sokullu Akıncı’ya Armağan*, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası 71, no. özel sayı (2013): 1111.

işlendiği iddia edilen suç nedeniyle ekonomik açıdan daha az zarara uğraması sağlanmaktadır. Özellikle çocuklar ve gençler açısından tutuklama tedbiri yerine ev hapsinin uygulanması halinde bu kişilerin eğitimlerine devam etme imkânı sağlanmaktadır.^[11] Yine gerçekleştirilen araştırmalar suç işlediği iddia edilen kişinin tutukevinde veya ceza infaz kurumunda kalmasının yeniden suç işleme eğiliminin artmasına neden olduğunu; özellikle elektronik izleme yöntemleriyle kişinin denetim altında tutulmasının ise yeniden suç işleme oranını azalttığını göstermektedir.^[12] Daha önce suç işleyen veya suç işlediği ileri sürülen kişilerle birlikte tutukevinde ya da ceza infaz kurumunda bulunması yeni suç işleme metotlarının öğrenilmesine de yol açabilecektir.^[13] Özellikle suça sürüklenen çocuklar veya tesadüfi suçlular açısından tutuklama tedbiriyle ulaşılması istenilen amaçların bu noktada ev hapsi de dâhil olmak üzere adli kontrol tedbiri kapsamındaki yükümlülüklerle elde edilmeye çalışılması bu kişileri tutuklamanın olumsuz etkilerinden korumak adına önem arz etmektedir.^[14] Daha önceden suç işlemek suretiyle tutukevi veya ceza infaz kurumuna girmiş olan şüpheli veya sanıklar üzerinde tekrar bu kurumlara gitmeyi istemeyecek olmaları nedeniyle elektronik izleme ve diğer konutunu terk etmeme yükümlülüklerini takip etme yöntemlerinin suçtan uzak kalmaları sonucunu doğurduğunu da söylemek mümkündür.^[15] Yine konutu terk etmemek şeklinde adli kontrol tedbirini yerine getiren yükümlünün, tedbirin icrası sırasında yaşamını hâlihazırda devam ettirmekte olduğu konutunda bulunuyor olması ve bu anlamda kişinin ailesiyle veya birlikte yaşadığı diğer kişilerle zaman geçirme, işine ve eğitimine devam etme imkânının bulunması dolayısıyla kişinin psikolojik durumunu olumsuz şekilde etkileyebilecek koşullar konutunu terk etmemek yükümlülüğünde

[11] Muzaffer Karadağ, “Adli Kontrol Düzenlemesi, İnfaz Hakimliği, Karşılaşılan Sorunlar, Çözüm Önerileri,” *Fasikül Hukuk Dergisi* 4, no. 32 (Temmuz, 2012): 27.

[12] Koç, “Elektronik İzleme,” 189.

[13] Benzer yönde Soyaslan, “Adli Kontrol,” 1111; Özgüven, “Adli Kontrol,” 9; Tekin, “Adli Kontrol Tedbirleri,” 287.

[14] Pekel Uludağlı, “Elektronik İzleme,” 1340, 1341.

[15] Soner Hamza Çetin, *Türk Ceza Hukukunda Elektronik İzleme* (Ankara: Adalet Yayınevi, 2020), 69.

asgari düzeye inmiş olmaktadır.^[16] Öte yandan ceza infaz kurumlarında ve tutukevlerinde yer alan tutuklu sayısının azaltılması da yine ev hapsi yükümlülüğünün uygulanması suretiyle elde edilebilecek faydalardan bir diğerini oluşturmaktadır.^[17] Nitekim ev hapsi uygulaması yükümlünün konutunda icra edildiği ve bu kişiler ceza infaz kurumuna alınmadıkları için ev hapsi uygulaması ceza infaz kurumu mevcutlarında tutuklu sayısının azaltılmasını sağlayacaktır. Tutuklu sayısının azaltılmasıyla ise cezaevlerindeki tutukluların idaresi kolaylaşacak, ceza infaz kurumlarında ve tutukevlerinde tutuklu bulunan kişilere devlet tarafından yapılacak ikamet, beslenme vb. masrafların da azaltılması söz konusu olacaktır.^[18]

Kurumun faydalı yönleri yanında eleştirilebilecek bazı yönleri de bulunmaktadır. Kişinin tutuklanması yerine adli kontrol tedbiri kapsamında konutunu terk etmeme yükümlülüğüne tabi tutularak hareket özgürlüğünün kısıtlandığının sosyal çevresince fark edilmesi, henüz yargılaması yapılmamış

[16] Pekel Uludağlı, “Elektronik İzleme,” 1344, 1355-1356.

[17] Fred L. Rush, “Deinstitutional Incapacitation: Home Detention In Pre-Trial and Post-Conviction Contexts,” *Northern Kentucky Law Review* 13, no. 3 (1987): 403; Özbek, Doğan ve Bacaksız, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 304; Özgüven, “Adli Kontrol,” 9; Eric Maes vd., “Belçika’da Elektronik İzlemenin Tutuklama Çerçevesinde Ceza İnfaz Kurumlarının Kalabalıklaşmasına Bir Çözüm Olup Olmayacağı Konusunda Düşünme,” çev. İbrahim Usta ve Burhan Alıcı, *Adalet Dergisi*, no. 45 (2013): 44; Tekin, “Adli Kontrol Tedbirleri,” 287; Çetin, *Elektronik İzleme*, 70 vd., 87; Matt Black and Russell G. Smith, “Electronic Monitoring in the Criminal Justice System,” *Australian Institute of Criminology*, no. 254 (May 2003): 4.

[18] Özgüven, “Adli Kontrol,” 9; Karadağ, “Adli Kontrol Düzenlemesi,” 27; Maes vd., “Belçika’da Elektronik İzleme,” 44; Tekin, “Adli Kontrol Tedbirleri,” 287. Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü yetkilileri tarafından elektronik izleme sistemleri konusunda İsviçre’ye gerçekleştirilen ziyaretler sonucunda 2009 yılında yayımlanan rapora göre İsviçre’de bir hükümlünün ceza infaz kurumunda devlete günlük maliyetinin 125 Euro; ancak aynı hükümlünün elektronik kelepçe kullanılmak suretiyle elektronik izleme yöntemleriyle cezasının infaz edilmesi halinde devlete maliyetinin günlük 50 Euro olduğu belirtilmiştir. Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü Denetimli Serbestlik ve Yardım Hizmetlerinden Sorumlu Daire Başkanlığı, İsviçre Elektronik İzleme Sistemi Çalışma Ziyareti Raporu, (Stockholm: Eylül 2009), 18. Elektronik izleme özelinde hapis cezalarının infazı ve elektronik izleme tedbirinin uygulanması yoluyla cezanın infaz edilmesi arasındaki maliyet farkı konusundaki diğer ülke örnekleri için ayrıca bkz. Çetin, *Elektronik İzleme*, 81-82.

ve hakkında hüküm verilmemiş olan kişinin, kendisinin ve birlikte yaşadığı kişilerin toplum tarafından suçlu olarak damgalanmasına, fişlenmesine^[19] ve dışlanmasına neden olabilecektir. Elektronik izleme cihazlarının şüpheli veya sanık üzerine yerleştirilmesi suretiyle hareket etme imkânının sınırlandırılması kişi üzerinde psikolojik baskı yaratmaktadır.^[20] Yine kişinin tutuklama yerine yetkili mercilerin izni olmaksızın konutundan ayrılmaması tedbirinin uygulanması halinde tedbire uygun davranılıp davranılmadığının kontrol edilmesinin zor olacağından söz edilmiştir.^[21] Bu nedenle konuttan ayrılmama yönünde uygulanacak olan kısıtlamaların hâkime, kovuşturma makamlarına veya bunlar tarafından tespit edilecek idari makamlara belirli aralıklarla bildirimde bulunma, elektronik sistemlerle izleme yoluyla infaz ya da pasaport veya kimlik belgelerinin teslim edilmesi tedbirleriyle birleştirilmesi gerektiği ifade edilmiştir.^[22] Yine bu kapsamda tedbirin yalnızca gereklerine uygun hareket edeceğine güvenilen kişilerden oluşan dar bir uygulama alanına sahip olabileceği de ifade edilmiştir.^[23] Özellikle kaçma tehlikesinin yüksek olduğu durumlarda konutu terk etmeme yükümlülüğünün uygulanmasının başarısızlıkla sonuçlanması ihtimali fazladır ve yükümlülüğün uygulanması failin kaçmasıyla sonuçlanabilir.^[24] Öte yandan tutukevi veya ceza infaz kurumuna nazaran ev hapsi yükümlülüğünde denetim koşullarının daha esnek olması ve koruma olanaklarının daha dar kapsamlı olması (ceza infaz

[19] Koç, “Elektronik İzleme,” 188.

[20] Çetin, *Elektronik İzleme*, 69.

[21] Jürgen Peter Graf, “StPO § 116 Aussetzung des Vollzugs des Haftbefehls,” in *Karlsruher Kommentar zur Strafprozessordnung mit GVG, EGGVG und EMRK*, hrsg. Rolf Hannich (München: C.H.Beck, 2019), Rn. 16; Illert, *elektronisch überwachten Hausarrests*, 114.

[22] Graf, “StPO § 116,” Rn. 16. Benzer yönde bkz. Matthias Krauß, “StPO § 116 Aussetzung des Vollzugs des Haftbefehls,” in *Beckok StPO mit RStBV und MiStra*, hrsg. Jürgen Peter Graf (München: C.H.Beck, 2020), Rn. 10.

[23] Illert, *elektronisch überwachten Hausarrests*, 114, 116. Ancak yazar tarafından tedbirin denetlenmesinde özellikle elektronik izleme yöntemlerinin kullanılmasıyla birlikte kontrollerin yoğun olarak gerçekleştirilmesi nedeniyle kaçma ihtimalinin indirgenerek tedbirin daha az güvenilir kişiler açısından dahi uygulanmaya elverişli hale geldiği de ifade edilmiştir.

[24] Rush, “Home Detention In Pre-Trial and Post-Conviction Contexts,” 405.

kurumu görevlilerinin mevcut olmaması örnek verilebilir) nedenleriyle şüpheli/sanığın ya da bu kişilerle aynı konutta ikamet eden aile bireylerinin veya yakınlarının mağdur/suçtan zarar gören, akrabaları veya yakın çevresince saldırıya uğrama ihtimali artmaktadır.^[25] Yine bu tedbir kapsamında belirli aralıklarla kolluk personeli tarafından konuta gelmek suretiyle ya da telefonla arama yapılması yoluyla denetim işlemlerinin gerçekleştirilmesi; şüpheli veya sanıkla aynı konutta ikamet eden aile bireylerinin ya da ev arkadaşlarının özel hayatının ve bu kişilerin şüpheli/sanıkla birlikte aile yaşamının gizliliğinin ihlal edilmesine neden olabilecek niteliktedir.^[26]

II. KONUTUNU TERK ETMEME YÜKÜMLÜLÜĞÜNÜN KARŞILAŞTIRMALI HUKUKTAKİ DURUMU VE AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİNİN YÜKÜMLÜLÜĞE GENEL BAKIŞI

A) KONUTUNU TERK ETMEME YÜKÜMLÜLÜĞÜNÜN KARŞILAŞTIRMALI HUKUKTAKİ DURUMU

Karşılaştırmalı hukukta hapis cezasının infaz edilme usulü olarak hapis cezasının konutta çektirilmesine yıllardır yer verilmiş bulunmakla birlikte^[27] tutuklama koruma tedbirinin bir alternatifi olarak *konutu terk etmemek* şeklindeki yükümlülüğün görece yeni benimsenmiş ve daha dar uygulama alanı bulan bir tedbir olduğu söylenebilecektir. Örneğin Fransa, 1970 yılında, sıradan suçlular için alternatif bir yöntem olarak ev hapsini kabul eden^[28] ve bu suretle yargılama öncesi tutuklamaları büyük ölçüde azaltan ve bu tutuklamalardan kaçınma fırsatı veren “controle judiciaire” kavramını

[25] Koç, “Elektronik İzleme,” 187, 188.

[26] Yıldırım, “Özel İnfaz Usulleri,” 180; Koç, “Elektronik İzleme,” 187, 188.

[27] Ev hapsinin, hapis cezasının bir infaz usulü olarak kaynaklara göre 60 yaşının üzerinde olduğu belirtilen, *Havari Aziz Paul* a kadar uzanan uzun bir geçmişinin bulunduğu ifade edilmektedir. Yine Floransalı filozof, fizikçi ve gökbilimci *Galileo Galilei* de 1633'te Roma'da *Kopernik*'in güneş merkezli dünya sistemini alenen savunması nedeniyle yapılan engizisyon yargılamasının ardından ev hapsine mahkûm edilmiş ve hayatının geri kalanını ev hapsinde geçirmiştir. J. Robert Lilly and Richard A. Ball, “A Brief History of House Arrest and Electronic Monitoring,” *Northen Kentucky Law Review* 13, no. 3 (1987): 359; Illert, *Aspekte einer Implementierung des elektronisch überwachten Hausarrests*, 3.

[28] Lilly and Ball, “A Brief History,” 360.

tanıtmıştır.^[29] Yine Fransız CMK m. 138/1'de “adli denetim” başlığı altında öngörülen yükümlülüklerden birisi olarak “sorgu hâkimi tarafından belirlenecek ikametgâhı veya oturulan yeri hâkimin tayin ettiği koşullar ve sebepler dışında terk etmemek” tedbiri belirlenmiştir.^[30] Tedbire ilk soruşturmada sorgu hâkimi tarafından son soruşturmada ise tutuklama kararı veren merci tarafından karar verilmektedir. Tedbir yalnızca cürüm niteliğindeki suçlar açısından uygulama alanı bulmakta ve tedbirin uygulanması için hapis cezasını gerektiren bir suç söz konusu olmalıdır.^[31] ABD’de ise konutta hapsedilme ilk olarak St. Louis şehrinde 1971’de uygulanmaya başlamış; 1977 yılında ise çeşitli eyaletlerde gençler açısından uygulamaya konulmuştur. Ev hapsi öncelikle genç/çocuk yaştaki failerin yargılama öncesinde gereksiz ve haksız bir şekilde tutuklanmalarına dair endişenin yaygınlaşması üzerine bu kişilerle ev ve aile ortamında başa çıkılması aracı olarak geliştirilmiştir. Özellikle genç yaştaki suçlularla mücadele etmede sokağa çıkma yasağı gibi geleneksel uygulamalar yerine evde hapis uygulaması ekonomik yönü de dâhil olmak üzere oldukça çekici gelmiştir. Nitekim ev hapsi uygulamasında genç yaştaki failer tutuklanmak yerine günde en az bir kez kendileriyle iletişime geçecek olan paraprofesyoneller yardımıyla desteklenmekte, aynı zamanda öğretmenleri ve ebeveynleriyle telefonla günlük iletişimlerinin korunduğu bir uygulama çerçevesinde konutlarında kalmaya devam etmektedir.^[32]

İtalya’da ise ev hapsi 1975’te ceza hukukuna entegre edilmiş ve hapis cezasının üç aylık kısmının kurumda infaz edilmesinin ardından cezanın geri kalan kısmının infazının ev hapsi uygulanmak suretiyle yerine getirilmesi

[29] Illert, *elektronisch überwachten Hausarrests*, 3.

[30] “Criminal Procedure Code of the French Republic (as of 2006) (English version),” Legislationline, accessed April 14, 2022, https://www.legislationline.org/download/id/6381/file/France_CPC_am2006_en.pdf.

[31] Nur Centel, “Yeni Ceza Muhakemesi Yasası’nda Adli Kontrol-Tutuklama-Yakalama ve Haksızlıkların Tazminatla Giderilmesi,” *Doç. Dr. Mehmet Somer’in Anısına Armağan, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, no. özel sayı (2006): 843, 844; Nurullah Kunter, Feridun Yenisey ve Ayşe Nuhoglu, *Muhakeme Hukuku Dalı Olarak Ceza Muhakemesi Hukuku*, 15. Baskı (İstanbul: Beta Yayıncılık, Kasım 2006), 740.

[32] Lilly and Ball, “A Brief History,” 360-361. Benzer yönde bkz. Illert, *Aspekte einer Implementierung des elektronisch überwachten Hausarrests*, 3-4.

öngörülmüştür. 1988 tarihinde İtalyan CMK'ye eklenen bir düzenlemeyle de 284. maddenin 1. fıkrası hükmünde yargılama öncesinde tutukluluktan kaçınmak için tutuklama yerine uygulanabilecek tedbirler arasında ev hapsine hükmedilmesi imkânı tanınmıştır.^[33] Bununla birlikte İtalyan CMK'sine göre tutuklama yerine uygulanabilecek tedbirler ve bu noktada ev hapsi tedbiri ancak müebbet hapis cezasını ve üst sınırı üç yıldan fazla hapis cezasını gerektiren suçlarda uygulama alanı bulmakta ve ev hapsi tedbiri uygulanan sanık, tutuklu sanık olarak kabul edilmektedir.^[34] Alman ceza muhakemesinde öngörülen düzenlemeler ise aşağıda konu başlıkları kapsamında yeri geldiğinde ayrıca inceleme konusu yapılacaktır.

Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin 09.04.1965 T. ve (65) 11 sayılı kararında da tutuklamaya alternatif oluşturabilecek örnek niteliğindeki tedbirlere yer verilmiştir. Bu tedbirler arasında ev hapsine benzer nitelikte olarak “ikametgâhta (evde) gözetleme” ve “hâkimin izni olmadan belli bir yeri veya bölgeyi terk etmeme” tedbirlerine yer verilmiştir.^[35]

B) AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİNİN YÜKÜMLÜLÜĞE GENEL BAKIŞI

AİHM, ev hapsi tedbirini, karar merci tarafından tutuklama yerine daha az sıkı bir tedbiri oluşturan ev hapsi tedbiri tercih edilebilecekken şüpheli veya sanık hakkında tutuklama kararı verilmesi^[36] veya şüphelinin/sanığın/

[33] Illert, *elektronisch überwachten Hausarrests*, 3.

[34] Centel, “Adli Kontrol-Tutuklama-Yakalama,” 847.

[35] “Resolution (65) 11,” Council of Europe Committee of Ministers, accessed December 24, 2021, https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectId=09000016804c2839. Benzer nitelikte tedbirlere Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin 27.06.1980 T. ve (80) 11 sayılı tavsiye kararında da tutuklu yargılama yerine alternatif olarak “adli makam tarafından belirlenen koşullar dahilinde belli bir adreste (örneğin ev, kefalet yurdu, genç suçlular için özel, uzmanlaşmış bir kurum) ikamet etme” ya da “izinsiz olarak belirli bir yerden veya bölgeden ayrılma kısıtlaması” tedbirlerine yer verilmiştir. “Recommendation No. R (80) 11,” Council of Europe Committee of Ministers, accessed December 24, 2021, <https://rm.coe.int/native/09000016804f2701>.

[36] Adli kontrol tedbirine hükmedilmesinin mümkün olduğu durumlarda tutuklama kararı verilmesinin ya da tutukluluk halinin devamına karar verilmesinin koruma tedbirlerinde geçerli olan ölçülülük ilkesine aykırı olacağı da ifade edilmiştir. Öztürk,

müdafinin tutuklanan kişinin salıverilmesi veya tedbirin ev hapsine dönüştürülmesi yönündeki isteminin reddi çerçevesinde değerlendirmektedir. Bu kapsamda; suçun niteliği veya yargılama süreci sonucunda faile verilmesi muhtemel olan cezanın türü ya da ağırlığı faildeki kaçma veya saklanma şüphesinin varlığına işaret ediyor olmasına rağmen bu unsurlar tutuklama kararının verilmesi için tek başına yeterli gerekçeyi oluşturmamaktadır. Kaçma veya delilleri karartma ya da yeniden suç işleme riskinin mevcut olması durumunda tutuklama yerine hürriyeti daha az kısıtlama sonucu doğuran başka tedbirlerin uygulanma ihtimalinin olup olmadığı mutlaka ulusal makamlar tarafından değerlendirilmelidir.^[37]

AİHM'in tutuklama yerine uygulanan ev hapsi benzeri tedbirleri hangi maddeye dayandırarak incelediği de bu noktada değinilmesi gereken bir konudur. AİHM, belli bir yerden ayrılmama ya da belli bir yere gidilmesinin yasaklanması konusundaki tedbirleri bazı kararlarında AİHS (Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi) m. 5 çerçevesinde özgürlük ve güvenlik hakkı kapsamında değerlendirmeye tabi tuttuğu gibi konunun AİHM tarafından serbest dolaşım özgürlüğü kapsamında AİHS'e bağlı ek 4 No'lu Protokolün 2. maddesi çerçevesinde incelendiği kararlar da yer almaktadır. AİHM her iki madde arasındaki ayrımı yükümlülüğe tabi tutulan kişi üzerinde uygulanan tedbirin hürriyetin kısıtlanması konusundaki derece ve yoğunluk farkına göre yapmaktadır.^[38] Öyle ki tedbir uygulanmak suretiyle yükümlünün dolaşım özgürlüğünün tamamen ortadan kalkmasına, dış dünyayla olan bağlantısının kopma noktasına gelmesine, yani özgürlüğünün ciddi bir

---

Eker Kazancı ve Soyer Güleç, *Koruma Tedbirleri*, 98; Şahin ve Göktürk, *Ceza Muhakemesi Hukuku – I*, 315; Özbek, Doğan ve Bacaksız, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 295, 298; Feridun Yenisey ve Ayşe Nuhoglu, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 7. Baskı (Ankara: Seçkin Yayınevi, 2019), 346; Öztürk vd., *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 487.

[37] Özen Kaya Göçmen, "Adli Kontrol Koruma Tedbirinin İnsan Hakları Işığında Değerlendirilmesi," *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 65, no. 4 (Aralık, 2016): 1782 vd.

[38] Abdülkadir Kaya, "Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi İçtihatlarında Özgürlük ve Güvenlik Hakkı," *Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 10, no. 125-126 (Ocak-Şubat, 2015): 56; Kaya Göçmen, "İnsan Hakları Işığında," 1763.

şekilde kısıtlanmasına^[39] neden olunan durumlar AİHS m. 5'in ihlal edilip edilmediği noktasında incelemeye tabi tutulurken; yükümlünün dolaşım özgürlüğünün sadece sınırlanmasına ya da dolaşım özgürlüğünü yok etmeyecek şekilde bu özgürlüğe müdahale edilmesine yol açacak kısıtlamalar ise 4 No'lu ek Protokolün 2. maddesi çerçevesinde değerlendirilmektedir.^[40] Örneğin *Trijonis v. Litvanya*[41] kararına konu teşkil eden olayda AİHM, iki farklı dönemde farklı usullerle infaz edilen ev hapsi konusunda şu yönde bir değerlendirmede bulunmuştur: 15.12.2000-11.1.2001 tarihleri arasında ev hapsinin her gün 24 saat süreyle, kesintisiz olarak uygulandığı ilk dönemde; özgürlükten yoksun bırakılan başvurucuya, mahkemeye başvurma hakkının yeterli düzeyde tanınmadığı yönündeki iddia, AİHS m. 5/4 kapsamında özgürlük ve güvenlik hakkı açısından incelenmiştir. Ancak aynı kararda ev hapsi tedbirinin yalnızca hafta sonları ve “günün geri kalan kısmında çalışmasına olanak sağlayacak şekilde” akşam saat 19.00'dan sabah saat 07.00'ye kadar evde kalma şeklinde değiştirildiği 11.01.2001-06.05.2002 döneminde ise başvuranın evde olduğu süre kadar çalışmasına ve iş yerinde vakit geçirmesine izin verildiği için özgürlükten yoksun bırakmanın söz konusu olmadığına ve yalnızca hareket özgürlüğü üzerinde bir kısıtlamanın meydana geldiğine karar verilmiş; tedbir 4 No'lu ek Protokolün 2. maddesi çerçevesinde serbest dolaşım özgürlüğü kapsamında incelenmiştir. Ancak bununla birlikte özgürlükten tamamen mahrum bırakılmayla serbest dolaşım özgürlüğüne sadece sınırlandırma yapılması ayırımında belirleyici olmak üzere ev hapsi yükümlülüğüne tabi tutulan/tutulacak kişinin tedbirden önceki durumu, tedbirin uygulanma süresi, uygulanma koşulları vb. de göz önünde bulundurulmakta^[42] ve çoğu durumda konu, 4 No'lu Protokolün 2. maddesi çerçevesinde değil, AİHS m. 5 kapsamında değerlendirmeye tabi tutulmaktadır.^[43]

[39] Kaya, “Özgürlük ve Güvenlik Hakkı,” 56, 58.

[40] Kaya Göçmen, “İnsan Hakları Işığında,” 1763-1765.

[41] AİHM, *Trijonis/Litvanya* (k.k.), B. No: 2333/02, 17/03/2005. Kararın İngilizce metni için bkz. <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-68774%22%5D%7D>].

[42] Kaya, “Özgürlük ve Güvenlik Hakkı,” 58; Kaya Göçmen, “İnsan Hakları Işığında,” 1764, 1765.

[43] AİHM, *Buzadji/Moldova Cumhuriyeti* [BD], B. No: 23755/07, 05/07/2016, § 13 vd. Kararın Türkçe metni için bkz. <http://hudoc.echr.coe.int/tur?i=001-193650>;

Esasında adli kontrol tedbirlerinin ve bu anlamda ev hapsi yükümlülüğünün uygulanmasının hukuki dayanağı; gerek AİHS gerek Türk Anayasası açısından tereddütlüdür. Nitekim özgürlük ve güvenlik hakkını içeren AİHS'in 5. maddesinde ve Türk Anayasasının 19. maddesinde kişinin özgürlüğünden yoksun bırakılabileceği haller düzenlenirken ev hapsi de dâhil adli kontrol tedbirlerine dair açık bir düzenleme getirilmemiştir. Ancak adli kontrolün kişiyi şahsi özgürlüğünden yoksun bırakma sonucunu doğurması ve uygulanma amacı göz önünde bulundurulduğunda özgürlük ve güvenlik hakkının sınırlanabildiği hallerden biri olarak Anayasa m. 19'da sayılan *tutuklama* ve AİHS m. 5'te yer alan *detention* (alıkoyma; hapsedme; nezaret) ibarelerinin adli kontrolü de kapsamına aldığı kabul edilebilecektir.^[44] Bu sebeple yalnızca tutuklama koruma tedbiri değil, tutuklama tedbiriyle benzer şekilde şahsi özgürlüğünden mahrum bırakma sonucunu doğuran ve tutuklama tedbiriyle aynı amacı takip eden ev hapsi yükümlülüğü de özgürlüğü kısıtlayan bir hal olarak bu maddeler kapsamında değerlendirilebilir. AİHM'in konutu terk etmemek yükümlülüğü kapsamında somut olaylar çerçevesinde bu konuya ilişkin yapmış olduğu değerlendirmeler aşağıda yeri geldikçe ayrıca incelenecektir.

AİHM, Mancini/İtalya [BD], B. No: 44955/98, 12/12/2001, § 14.

Anayasa Mahkemesi (AYM) de benzer yönde değerlendirmede bulunmaktadır: "...kişilerin fiziki hareket özgürlüklerini sınırlandıran bir tedbirin Anayasa'nın 19. maddesinde güvence altına alınan kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına mı yoksa Anayasa'nın 23. maddesinde düzenlenmiş olan seyahat özgürlüğüne mi müdahale teşkil ettiği belirlenirken önemli olan husus sınırlamanın niteliği veya esası değildir. Bir tedbirin bunlardan hangisine müdahale oluşturduğunun tespitinde sınırlamanın derecesi ve yoğunluğu dikkate alınmalıdır. Bunun tespitinde tedbirin türü, süresi, uygulanış şekli, gündelik hayatın denetiminin boyutu gibi faktörler önem taşımaktadır. Bu bağlamda yapılan değerlendirmede konutu terk etmeme; kişilerin fiziksel özgürlük alanını yalnızca ikamet ettiği konutun içi ile sınırlandıran, elektronik kelepçe takılmak suretiyle infazı söz konusu olabilen ve -kaldırılıncaya kadar- gün boyunca kesintisiz olarak devam ettirilen, uyulmadığında ise şüpheli veya sanık hakkında tutuklama tedbirinin uygulanmasına neden olabilen bir adli kontrol tedbiri niteliğindedir. Anılan tedbirin bu niteliği, uygulanış şekli ve özellikleri itibarıyla hareket serbestisi üzerindeki sınırlayıcı etkisinin derece ve yoğunluk olarak seyahat özgürlüğüne göre oldukça ileri bir boyutta olduğu, dolayısıyla kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına müdahale teşkil ettiği sonucuna varmak gerekir." AYM, *Esra Özkan Özakça*, B. No: 2017/32052, 08/10/2020, § 76.

[44] Kaya Göçmen, "İnsan Hakları Işığında," 1757, 1758.

III. BİR ADLİ KONTROL TEDBİRİ OLARAK KONUTU TERK ETMEME

A) GENEL OLARAK

Ev hapsi ya da konutu terk etmeme CMK m. 109’da adli kontrol koruma tedbiri kapsamında bir yükümlülük türü olarak öngörülmüştür. Yine m. 109’a göre ev hapsi yükümlülüğünü de içeren adli kontrol tedbirlerinin koruma tedbiri olma niteliği, adli kontrol tedbiri tanımına yer veren DSHY m. 55’te de vurgulanmıştır. Bu tanım kapsamında adli kontrol, “şüpheli veya sanığın tutuklanması yerine bir veya birden fazla yükümlülüğe tabi tutularak, toplum içinde denetimini öngören bir koruma tedbiridir.”

Adli kontrol, “hakkında tutuklama kararı verilebilmesi için gerekli koşulların sağlanmış olması koşuluyla şüpheli veya sanığın muhakeme süresince gerçekleştirilecek işlemler sırasında ve/veya hükmün infaz edilmesi aşamasında hazır bulunmasını sağlamak veya delilleri karartmasını önlemek amacıyla kanunda sayılan yükümlülükler uygulanarak gözetim ve denetime tabi tutulmasıdır.”^[45] Bu noktada adli kontrol, tutuklamaya alternatif bir koruma tedbirini oluşturmaktadır. Nitekim adli kontrole karar verilebilmesi için tutuklamanın koşullarının sağlanmış olmasının aranması adli kontrol tedbirinin tutuklamaya alternatif bir tedbir olduğu sonucunu beraberinde getirmektedir. Buna göre adli kontrol tedbiri, tutuklama için gerekli şartlardan şüpheli veya sanığın kaçma veya delilleri gizleme ya da yok etme riskinin ve kuvvetli suç şüphesinin gerçekleşmesiyle birlikte kişinin özgürlüğünden tamamen yoksun bırakılmasıyla neticelenecek tutuklama tedbirinin somut olayda uygulanmasının orantısız olması nedeniyle uygulama alanı bulabilecek bir tedbiri oluşturmaktadır.^[46] Nitekim tutuklama kararının verilmesini gerektiren haklı bir sebebin ortaya çıkması halinde (kaçma/delilleri karartma) daha hafif bir koruma tedbirini oluşturan adli kontrolle amaca ulaşılması mümkünse şüpheli veya sanığın tutuklanmasına karar verilmesi mümkün

[45] Sesim Soyer Güleç, “Tutuklamaya İlişkin Temel Sorunlar ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin Güncel Kararları Çerçevesinde Adli Kontrol Konusunda Bazı Tespit ve Değerlendirmeler,” *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, no. 98 (2012): 27-28; Özbek, Doğan ve Bacaksız, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 296.

[46] Özbek, Doğan ve Bacaksız, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 295; Şahin ve Göktürk, *Ceza Muhakemesi Hukuku – I*, 315; Öztürk vd., *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 487, 488; Soyer Güleç, “Tutuklamaya İlişkin Temel Sorunlar,” 27.

değildir.^[47] Bu noktada tutuklama tedbirine ancak maddi gerçeğe ulaşılması için olayın aydınlatılmasının, muhakeme sürecinin yapılabilmesinin ve muhakeme süreci sonucunda yaptırımın uygulanabilmesinin sağlanması amacıyla zorunlu olması durumunda başvurulabilecektir.^[48] Özellikle sanığın savunmasının alınmış olması, sanığa isnat olunan suçlar yönünden delillerin büyük oranda toplanmış olması,^[49] sanığa atılı suçun vasfı, mevcut durum itibarıyla delillerin kaybolması, değiştirilmesi veya gizlenmesi ihtimalinin bulunmaması^[50] nedenlerinin varlığı halinde tutukluluktan elde edilecek

[47] *Mancini v. İtalya* kararında AİHM, tutuklama yerine alternatif bir tedbir olarak öngörülen ev hapsinin de tutuklama gibi kişinin özgürlüğünden yoksun bırakılmasına yol açtığını belirtmiş; ancak ev hapsinin infaz koşulları itibarıyla kişinin özgürlüğüne daha az müdahalede bulunan bir tedbiri oluşturduğuna ve imkân olması halinde tutuklama tedbirinden önce ve derhal uygulanması gereğine işaret etmiştir. AİHM, Mancini/İtalya [BD], B. No: 44955/98, 12/12/2001, § 14 vd.

[48] Mahmut Koca, “Tutuklamada Oranlık İlkesi Çerçevesinde 2002 CMUK Tasarısının ‘Adli Kontrol’ Tedbirinin Değerlendirilmesi,” *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 5, no. 2 (2003): 120, 121.

[49] “Örgüte üye olmamakla birlikte örgüt adına suç işlediği” ve “devletin gizli kalması gereken bilgileri siyasal veya askeri casusluk amacıyla temin etmek” iddiasıyla hakkında kamu davası açılan ABD vatandaşı rahip *Andrew Craig BRUNSON*, 09.12.2016 tarihinde tutuklanmıştır. 25.07.2018 tarihinde hakkındaki tutukluluk kararı kaldırılarak adli kontrol tedbirinin uygulanmasına karar verilmiştir. İzmir 2. Ağır Ceza Mahkemesinin 25.07.2018 tarihli kararında tutuklama tedbiri yerine adli kontrol tedbiri kapsamındaki konutunu terk etmeme yükümlülüğünün uygulanmasına dair şu gerekçelere yer verilmiştir: “...sanığın savunmasının alınmış oluşu, sanığa isnat olunan suçlar yönünden delillerin büyük oranda toplanmış oluşu, sanık ve müdafî tarafından iletilen sağlık mazereti, sanık her ne kadar yabancı ülke vatandaşı ise de tutukluluktan elde edilecek faydanın etkin adli kontrol hükümleriyle sağlanabilecek oluşu...” gerekçeleriyle CMK m. 109/3-j kapsamında “konutunu terk etmekten yasaklanmasına” karar verilmiştir. “Brunson’ın Tutukluluğu Ev Hapsine Çevrildi,” *Anadolu Ajansı*, 20 Nisan 2020, <https://www.aa.com.tr/tr/gunun-basliklari/brunsonin-tutuklulugu-ev-hapsine-cevrildi/1213549>.

[50] “...şüpheli hakkında yürütülen soruşturma kapsamında tutuklama koruma tedbirine karar verilmesi talep edilmiş ise de...şüpheli hakkında talep edilen koruma tedbirinden beklenecek faydanın CMK’nın 109/1-2 maddesi uyarınca bir veya birden fazla adli kontrol hükümleri uygulanmak suretiyle de sağlanabileceği değerlendirilerek atılı suçun niteliği, mevcut delil durumu, delillerin büyük oranda toplanmış olması, kaybolma veya karartılma şüphesinin bulunmayışı, suç vasfının değişmesi ihtimali

faydanın adli kontrol tedbiriyle de sağlanabilecek olması gerekçesiyle (kaçma şüphesinin bulunması koşuluyla) konutunu terk etmeme yükümlülüğü de dâhil olmak üzere adli kontrol tedbirinin değerlendirilmesi gerekmektedir. Görüldüğü üzere adli kontrol tedbiri, şüphelinin veya sanığın özgürlüğünün tamamen kısıtlanmasına yol açan tutuklama tedbiriyle kişinin salıverilmesi arasında denetim ve gözetim altında tutulmasını sağlayan ara bir tedbiri oluşturmaktadır.^[51] Aynı zamanda adli kontrol tedbiri, tutuklama tedbiri açısından kanunda öngörülen azami sürenin sona ermesi üzerine bu tedbiri takiben ya da tutuklama yasağının bulunduğu durumlarda bağımsız bir koruma tedbiri olarak da uygulama alanı bulabilmektedir.^[52]

Adli kontrol tedbirinin tutuklamaya alternatif teşkil etmesi açısından Alman CMK ise Türk CMK'den farklı bir düzenleme içermektedir. Nitekim Alman CMK (Strafprozeßordnung/StPO) § 116'da^[53] da hâkime, tutuklama koruma tedbiriyle ulaşılmaması beklenen amaçların daha az kısıtlayıcı tedbirlerle elde edilebileceğinin gözlemlenmesi durumunda bazı tedbirleri uygulayabilme yetkisi tanınmıştır. Bu tedbirler arasında şüpheli veya sanığın

nazara alınarak tutuklama tedbirinin ölçülü ve orantılı bir tedbir olmayacağı, birden fazla adli kontrol tedbirlerinin uygulanmasının yeterli olacağı anlaşıldığından... TUTUKLANMASI YÖNÜNDEKİ TALEBİN REDDİNE..." İstanbul 5. Sulh Ceza Hakimliği, 08.03.2020 T., 2020/1450 D. İş sayılı karar. "Murat Ağirel hakkında mahkemeden iki farklı karar," *Yeniçağ*, 20 Nisan 2020, <https://www.yenicaggazetesi.com.tr/murat-agirel-hakkinda-mahkemeden-iki-farkli-karar-271156h.htm>.

[51] Soyer Güleç, "Tutuklamaya İlişkin Temel Sorunlar," 27, 42; Yılmaz, "Adli Kontrol," 44. "Yalnız başına tutuklama, hakimi, şüpheli veya sanık hakkında ya da bütünüyle hürriyetinden yoksunluğa ya da tam serbest bırakmaya mecbur kılan bir tedbirdir; adı geçenler ya bir yerde kapatılacaktır veya tam serbest bırakılacaklardır. Tasarı bu madde ile bu iki durum arasında adli kontrol kurumunu getirmiş bulunmaktadır. Söz konusu kurum tesis edilirken Alman, İtalyan ve özellikle Fransız hukuku göz önünde bulundurulmuştur. Kurum ilgili özgürlüğünden yoksun kılmamakla birlikte gözlemeyi ve denetlemeyi olanaklı kılan tedbirlere tabi kılmaktadır; böylece kişinin kaçması riski azaltılırken hürriyetten tümü ile yoksun kılmanın zararları da ortadan kaldırılmış olmaktadır." CMK m. 109'un gerekçesinin ilgili kısmı için bkz. Şahin, *Gazi Şerhi*, 313-314.

[52] Şahin ve Göktürk, *Ceza Muhakemesi Hukuku – I*, 315.

[53] "Strafprozeßordnung, § 116 Aussetzung des Vollzugs des Haftbefehls," Gesetze im Internet, erreichbarkeit April 15, 2020, https://www.gesetze-im-internet.de/stpo/_116.html.

hâkim veya kovuşturma makamlarının izni olmaksızın yaşadığı yeri veya ikametgâhını ya da belirli bir bölgeyi terk edememesi ya da yaşadığı yerden ancak belli bir kişinin gözetiminde ayrılabilmesidir. Ancak Türk hukukundan farklı olarak söz konusu tedbirler tutuklamaya tam bir alternatif oluşturmakta; şüpheli veya sanığın yaşadığı yeri veya ikametgâhını terk etmemesi ya da ancak belli bir kişinin gözetiminde ayrılmasına hâkim tarafından karar verilmesi halinde tutuklama kararı tamamen ortadan kalkmamakta, infazı askıya alınmaktadır.^[54]

B) ADLİ KONTROL TEDBİRİNE VE BU TEDBİR KAPSAMINDA KONUTU TERK ETMEME YÜKÜMLÜLÜĞÜNE HÜKMEDİLMESİNİN ŞARTLARI

CMK m. 109/1’de adli kontrol kararı verilebilmesi için gerekli şartların neden ibaret olduğuna açıkça yer verilmiştir. Bu düzenlemeye göre adli kontrol tedbirine karar verilebilmesi için bir suç nedeniyle yürütülen bir soruşturma veya kovuşturmanın bulunması^[55] ve tutuklama için gereken

[54] Yener Ünver ve Hakan Hakeri, *Ceza Muhakemesi Hukuku II*, 15. Baskı (Ankara: Adalet Yayınevi, 2019), 835, 836; Soyer Güleç, “Tutuklamaya İlişkin Temel Sorunlar,” 36.

[55] Her ne kadar CMK m. 109’da yalnızca “bir suç sebebiyle yürütülen soruşturma” ifadesi kullanılmışsa da adli kontrolle ilgili kanunda yer alan diğer maddelerden (CMK m. 110/3 gibi) bu tedbire kovuşturma evresinde de başvurulmasının mümkün olduğu anlaşılmaktadır. Benzer yönde bkz. Öztürk, Eker Kazancı ve Soyer Güleç, *Koruma Tedbirleri*, 104; Özbek, Doğan ve Bacaksız, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 299; Mustafa Özen, Öğreti ve Uygulama Işığında Ceza Muhakemesi Hukuku (Ankara: Adalet Yayınevi, 2017), 773-774; Özgüven, “Adli Kontrol,” 28; Özge Sırma Gezer ve Yasemin F. Saygılar Kırıt, “Adli Kontrol,” İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 15, no. 1-2 (Ocak-Şubat, 2016): 712; Nevzat Toroslu ve Metin Feyzioğlu, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 17. Baskı (Ankara: Savaş Yayınevi, 2017), 233; Ahmet Gökçen vd., *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 5. Baskı (Ankara: Adalet Yayınevi, 2021), 436.

Örneğin CMK m. 110/3’te, “109 uncu madde ile bu madde hükümleri, gerekli görüldüğünde, görevli ve yetkili diğer yargı mercileri tarafından da, kovuşturma evresinin her aşamasında uygulanır” ifadesi yer almaktadır. Bu madde kapsamında kovuşturma evresinde mahkeme tarafından; adli kontrol tedbirine hükmedilmesi mümkün olduğu gibi tedbir kapsamındaki yükümlülüklerden birinin veya birkaçının kaldırılması ya da sanığın geçici olarak tedbirlerin uygulanmasından muaf tutulması veya sanığın yerine getirmesi gereken yükümlülüklerin kapsamının değiştirilmesi mümkündür. Yine CMK m. 111/1 gereğince “Şüpheli veya sanığın istemi üzerine,

CMK m. 100'de belirtilen koşulların gerçekleşmiş olması gereklidir. Her ne kadar CMK m. 109/1'de adli kontrol tedbirine karar verilebilmesi için yalnızca 100. maddede yer alan tutuklama sebeplerine atıfta bulunulmuşsa da adli kontrol tedbiri uygulandığında kişi hürriyetine yapılan bir müdahale söz konusu olduğundan adli kontrol tedbirinin uygulanabilmesi için bunu haklı kılabilecek kuvvetli suç şüphesini gerektiren somut olguları ifade eden ispat ölçütünü mutlaka aramak gerekecektir.^[56] Adli kontrol koruma tedbirinin tutuklama yerine uygulanacağını Kanun'da açıkça belirtilmiş

Cumhuriyet savcısının görüşünü aldıktan sonra hâkim veya mahkeme 110 uncu maddenin ikinci fıkrasına göre beş gün içinde karar verebilir.” Ancak CMK m. 109/1'de yer alan ifadeden yola çıkılarak adli kontrol kararının soruşturma evresinde verilmesi gerektiği, CMK m. 110/3'te yer alan ifadenin ise mahkeme tarafından soruşturma evresinde verilen adli kontrol kararının devam ettirilmesine ilişkin karar alınması şeklinde yorumlanabileceği yönünde bkz. Fulya Korkmaz, “Adli Kontrol,” İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 1, no. özel sayı (2015): 535, 536.

Soruşturma evresinde verilen adli kontrol kararı hakkında kovuşturma evresinde herhangi bir karar verilmediği takdirde tedbirin uygulanmasına devam edilip edilmeyeceği de tartışmalıdır. Soruşturma evresinde şüpheli hakkında adli kontrol kararı verildiği takdirde iddianamenin düzenlenmesiyle birlikte veya iddianamenin kabul edilmesinden sonra adli kontrol tedbirinin sona ereceği konusunda bir düzenleme yer almamaktadır. Ancak iddianamenin kabul edilmesinden sonra duruşma hazırlığı aşamasında tensip zaptıyla adli kontrol tedbirinin devam edip etmemesi konusunda açıkça karar verilmesi gerekmektedir. Gökçen vd., *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 440. Uygulamada ise soruşturma evresinde verilen adli kontrol tedbirinin duruşma başlangıcı aşamasında tensip zaptı ile devamına karar verilip verilmeyeceği değerlendirilmekte; tensip zaptıyla adli kontrol tedbirinin uygulanmasının devamı yönünde karar verilmese dahi kovuşturma evresinin ilerleyen aşamalarında tedbirin devamı ya da talep üzerine tedbirin sona erdirilmesi yönünde mahkemeler yeni bir karar almaktadırlar.

- [56] Toroslu ve Feyzioğlu, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 233; Volkan Yıldız, “5271 Sayılı CMK Kapsamında Adli Kontrol ve Şartları,” *Ceza Hukuku Dergisi* 6, no. 15 (Nisan, 2011): 136.

15 Temmuz 2016 darbe teşebbüsü sonrasında, bu teşebbüsün arkasındaki yapılanma olduğu belirtilen FETÖ/PDY'nin medyadaki örgütlenmesine yönelik yürütülen soruşturma kapsamında; silahlı terör örgütüne üye olma suçu çerçevesinde tutuklu Şahin Alpay hakkında AYM tarafından suçun işlendiğine yönelik kuvvetli şüpheyi gerektirecek somut olguların bulunmadığı tespit edilmiş olmasına rağmen ilk derece mahkemesi adli kontrol tedbiri olarak *konutu terk etmemek* yükümlülüğünü uygulamıştır.

olduğu ve tutuklama koruma tedbirinin şartları arasında ölçülülük ilkesinin

Şöyle ki AYM, Şahin Alpay'ın ilk başvurusu üzerine kuvvetli şüphe sebeplerinin varlığını gösteren somut olguların bulunmadığına, bu nedenle tutukluluk kararı verilmesi suretiyle kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkının sınırlandırılmasının mümkün olmadığına ve tutuklu sanığın salıverilmesi gerektiğine karar vermiştir. Ancak ilk derece mahkemesi; AYM'nin yerel "mahkemenin yerine geçerek delilleri değerlendirip kanun yolunda gözetilmesi gereken hususları inceleyemeyeceği ve yerindelik denetimi yapamayacağı," "yerel mahkemece delil durumu takdir edilerek tutukluluk kararı verilmişse...delillerin yetersiz olması nedeniyle ihlal kararı verilemeyeceği" *gereçekleriyle yazılarının yanı sıra televizyondaki konuşmalarının ve sosyal medya paylaşımlarının kuvvetli suç şüphesinin varlığını gösterir somut deliller olduğu sonucuna varılan başvurucunun tutukluluk halinin devam etmesine karar vermiştir* (AYM, Şahin Alpay (2), B. No: 2018/3007, 15/03/2018, § 18). Daha sonrasında ise İstanbul 13. Ağır Ceza Mahkemesi, 2018/133 D. İş sayılı ve 16.03.2018 tarihli kararında; tutuklunun salıverilmesi noktasında, AYM kararında, ilk derece mahkemesi dosyasının ve delil durumunun ele alınmasından ziyade kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkına vurgu yapıldığını ve kararın bu yönüyle bağlayıcı olması gerektiğini vurgulamış ve adli kontrol tedbirine hükmetmiştir. Yakın zamanda verilen Şahin Alpay Başvurusu (3)'nda ise AYM, tutukluluk hâlinin sona erdirilerek ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılmasına ilişkin kararı üzerine; derece mahkemesince konutu terk etmeme yükümlülüğüne karar verilmesi nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkin değerlendirmede bulunmuş; konutu terk etmeme yükümlülüğü açısından somut delillere dayanan kuvvetli şüphe sebeplerinin bulunması gerektiğini özellikle vurgulamış ve kuvvetli şüphenin bulunmaması nedeniyle ev hapsi uygulamasının hukuka aykırı olduğu neticesine varmıştır:

"...konutu terk etmeme şeklindeki adli kontrol tedbirine hükmedilerek kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına yönelik müdahaleye devam edilmiştir...tedbirin uygulanmasına hükmedilirken derece mahkemesinin kuvvetli suç belirtisi yönünden Anayasa Mahkemesinin ilk ihlal kararında değerlendirmeye tabi tuttuğu olguların dışında yeni bazı deliller bulunduğu yönünde bir gerekçesi bulunmamaktadır...konutu terk etmeme tedbirinin uygulanmasına ve buna yönelik itirazın reddine dair kararlarda kuvvetli suç belirtisiyle ilgili herhangi bir değerlendirmeye yer verilmemiştir...adli kontrol tedbirinin uygulanmasına başlanmasından yaklaşık yirmi gün sonra...esas hakkındaki mütalaada -Anayasa Mahkemesinin ilk ihlal kararında değerlendirilmemiş olan- yeni delillere değinilmiştir...konutu terk etmeme tedbirinin uygulanmasına karar verilirken derece mahkemelerince anılan olgu ve delillerin kuvvetli suç belirtisi olarak kabul edildiği yönünde bir değerlendirme yapılmamıştır...ikinci ihlal kararlarından sonra derece mahkemelerince konutu terk etmeme adli kontrol tedbirine hükmedilirken de suç işlendiğine dair kuvvetli belirtinin yeni olgularla ortaya konulduğunu söylemek mümkün değildir..." AYM, Şahin Alpay (3), B. No: 2018/10327, 03/12/2020, § 51-55. Kuvvetli suç şüphesinin varlığını gösteren

yer aldığı hususları birlikte göz önünde bulundurulduğunda da yine benzer sonuca ulaşılabacaktır.^[57] Kanun'un yaptığı atıf gereği adli kontrol tedbirine hükmedebilmenin koşulları belirlenirken öncelikle tutuklama kararı verilebilmesi için gerekli koşulları ifade etmek gerekir. Nitekim CMK m. 109 yukarıda da ifade edildiği üzere adli kontrol tedbirinin düzenlenebilmesi için tutuklamanın şartlarını açıkça aramıştır. Tutuklama kararı verilebilmesi için;

1. Kuvvetli suç şüphesinin varlığını gösteren somut deliller bulunmalıdır (CMK m. 100/1).
2. Bir tutuklama nedeni bulunmalıdır (CMK m. 100/1). Tutuklama nedenlerinin nelerden ibaret olduğu ise CMK m. 100/2'de açıklığa kavuşturulmuştur. Bu düzenlemeye göre aşağıdaki hallerde bir tutuklama nedeni var sayılabilir:

---

somut deliller konusunda benzer yönde değerlendirmeler için bkz. AYM, *Esra Özkan Özakça*, B. No: 2017/32052, 08/10/2020, § 79 vd.

AYM kararlarının bağlayıcılığı ve tutuklama şartlarının bulunmaması göz önünde bulundurulduğunda; somut olayda konutu terk etme yükümlülüğünün uygulanmaması gerekirdi. AYM kararının uygulanmasının sağlanması ve konutu terk etmeme yükümlülüğünün de kişinin özgürlüğünden yoksun kılınmasına neden olması gerekçeleriyle bu tedbire son verilmesi gerektiği yönünde ayrıca bkz. Egemen Esen, "Would You Mind Taking the Necessary Action as a Court of Assize? –Case of Şahin Alpay v. Turkey (Appl. No. 16538/17)," *Fasikül Hukuk Dergisi* 11, no. 111 (Şubat, 2019): 134.

[57] Şahin ve Göktürk, *Ceza Muhakemesi Hukuku – I*, 316; Yıldız, "Adli Kontrol ve Şartları," 136.

a) Şüpheli veya sanığın kaçması, saklanması veya kaçacağı şüphesini uyandıran somut olgular varsa; ^[58] ^[59]

[58] *Andrew Craig Brunson* başvurusunda AYM, kaçma şüphesinin mevcut olduğu konusunda gerekçe olarak şunları ileri sürmüştür: Söz konusu örgütlerle bağlantılı bir suç işlediği ileri sürülen kişilerin yurt dışına kaçmasının ve yurt dışında barınmasının diğer kişilere göre daha kolay olması, örgüte üye olmamakla birlikte örgüt adına suç işleme suçunun kanunda öngörülen cezasının ağır olması ve başvuruçunun başka bir ülkenin vatandaşı olması.

“...Terörle bağlantılı suçlara ilişkin soruşturma ve kovuşturmaların güvenlik içinde yürütülebilmesi ve özellikle kişilerin kaçmalarının engellenmesinde tutuklama tedbiri ile konutu terk etmeme şeklindeki adli kontrol tedbiri dışındaki koruma tedbirlerinin yetersiz kalabileceği akılda tutulmalıdır. Başvuruçunun iş birliği yaptığı ileri sürülen terör örgütlerinden FETÖ/PDY yüz elliye aşkın ülkede faaliyet gösteren ve ciddi seviyede uluslararası ittifaklar kurabilen bir yapılanmadır. PKK'nın da başta Türkiye'ye komşu bazı ülkeler olmak üzere çok sayıda ülkede örgütlenmiş bir terör örgütü olduğu bilinmektedir... anılan örgütlerle bağlantılı bir suç işlediği ileri sürülen kişilerin yurt dışına kaçmasının ve yurt dışında barınmasının diğer kişilere göre daha kolay olduğu gözönüne alınmalıdır... örgüte üye olmamakla birlikte örgüt adına suç işleme suçu... ağır cezai yaptırımlar öngörülen suç tipleri arasında olup isnat edilen suçla ilişkin olarak kanunda öngörülen cezanın ağırlığı kaçma şüphesine işaret eden durumlardan biridir... somut olayın yukarıda belirtilen özel koşulları ile Ağır Ceza Mahkemeleri tarafından verilen kararların içeriği birlikte gözetildiğinde başka bir ülkenin vatandaşı olan ve FETÖ/PDY ile PKK terör örgütleriyle bağlantılı suçtan hakkında kovuşturma yürütülen başvuruçunun açısından özellikle kaçma şüphesine yönelik olarak adli kontrol tedbiri nedenlerinin olgusal temelleri olduğu...” AYM, *Andrew Craig Brunson*, B. No: 2018/28400, 18/11/2020, § 61, 63, 64, 65.

[59] Aynı zamanda bir tutuklama nedeni olan kaçma şüphesinin tutuklama yerine adli kontrol tedbiri kapsamındaki konutu terk etmeme yükümlülüğünün uygulanmasını gerektirmesi konusunda AİHM'in başvuruçunun bireysel durumuna ilişkin *Darvas v. Macaristan* kararında vermiş olduğu örnekler de yol gösterici niteliktedir. Uyuşturucu madde kullanma suçu nedeniyle kaçma şüphesi duyulan tutuklunun durumunun incelendiği başvuruda; AİHM, öncelikle hiçbir yaptırımın kaçma tehlikesi nedeniyle tutuklanmayı otomatik olarak haklı gösteremeyeceğini vurgulamıştır. Kaçma veya kaçma şüphesi konusunda başvuruçunun avukatı tarafından ileri sürülen; “başvuruçunun ailesi ile ilişkilerinin iyi olduğu, ailesi tarafından desteklendiği ve tutuklanmadan önce eğitim ve mesleki görevlerini titizlikle yerine getirdiği” hususları, başvuruçunun kaçması ihtimalini mantıksız hale getirecek veya azaltacak niteliktedir. AİHM, kaçma riskine karşı tutuklu yargılamaya devam edilmesi yerine daha az sıkı bir tedbiri oluşturan ev hapsinin neden uygulanamayacağı konusunda ileri sürülen bireysel durumların gözetilmemesini, yeterli gerekçenin sunulmamış olması olarak

b) Şüpheli veya sanığın davranışları;

1. Delilleri yok etme, gizleme veya değiştirme,
2. Tanık, mağdur veya başkaları üzerinde baskı yapılması girişiminde bulunma,

hususlarında kuvvetli şüphe oluşturuyorsa.^[60]

CMK'nin 109. maddesinin ifadesinden bu şartların bulunması halinde tutuklama tedbirine ya da adli kontrol tedbirine hükmedilmesinin mümkün olduğu neticesi çıkmaktadır. AİHS kapsamında ise tutuklama nedenleri kapsamında özgürlük ve güvenlik hakkının düzenlenmiş olduğu 5. maddenin 1. fıkrasının (c) bendinde “suçu işledikten sonra kaçmasına engel olma zorunluluğu kanaatini doğuran makul gerekçelerin” bulunması halinde kişinin tutuklanmasının mümkün olduğu belirtilmiştir. Ancak delillerin karartılması şüphesi kapsamında CMK’de yer alan delillerin yok edilmesi, gizlenmesi

---

kabul etmiş ve soruşturmanın ve kovuşturmanın selameti açısından ev hapsinin yeterli olup olmayacağına mutlaka değerlendirilmesi gerektiği sonucuna varmıştır. AİHM, Darvas/Macaristan [BD], B. No: 19547/07, 11/01/2011, § 13, 22, 27. Kararın İngilizce metni için bkz. <http://hudoc.echr.coe.int/tur?i=001-102685>.

Tutuklama koruma tedbirinin uygulanmasının askıya alınmasına ilişkin StPO § 116 hükmünün uygulanabilmesi için tutuklama ile güdülen amaca, daha az sıkı tedbirlerle ulaşılabileceğine dair yeterli beklentinin olması ve bu kapsamda sanığın yargılamadan kaçmayacağına yüksek bir olasılıkla varsayılması gerektiği ifade edilmiştir. Bu bağlamda somut olayın tüm koşulları, özellikle kişisel koşullar (güçlü ailevi ilişkiler), cezanın verilmesi olasılığı ve cezanın ağırlığı, suçun sonuçları, sanığın önceki davranışları, önceki tutukluluk süresi vb. göz önünde bulundurulması gerektiği belirtilmiştir. Krauß, “StPO § 116,” Rn. 6.

[60] StPO § 116/1 gereğince Alman ceza muhakemesi hukukunda şüpheli veya sanığın yaşadığı yeri veya ikametgâhını terk etmemesi ya da ancak belli bir kişinin gözetiminde ayrılmasına hâkim tarafından karar verilmesi tedbiri, Türk hukukundan farklı olarak kaçma tehlikesinin bulunduğu hallerde uygulama alanı bulmakta; kural olarak delilleri karartma riskinin bulunması durumunda uygulanmamaktadır. StPO § 116/2 gereğince delilleri karartma riskinin bulunması halinde, bu riski azaltmak amacıyla, delilleri karartma riskini önemli ölçüde azaltacağı beklentisi kuvvetli ise diğer sanıklarla, tanıklarla veya bilirkişilerle (uzmanlarla) iletişim kurmasını engellemek tedbiri özellikle göz önünde bulundurulacaktır. Ünver ve Hakeri, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 835-836. StPO § 116’ya ilişkin ayrıca bkz. Graf, “StPO § 116,” Rn. 1 vd.; Illert, *elektronisch überwachten Hausarrests*, 114 vd.; Koca, “Tutuklamada Oranlık İlkesi,” 124-125; Soyer Güleç, “Tutuklamaya İlişkin Temel Sorunlar,” 34-35.

veya değiştirilmesi ya da başkaları üzerinde baskı yapılması girişiminde bulunma gibi nedenlere açıkça yer verilmemiştir. Tutuklama tedbirinin ve bu bağlamda adli kontrol tedbiri kapsamındaki ev hapsi yükümlülüğünün uygulanması kapsamında kişinin alıkonulabilmesi için aranan tutuklama nedenleri veya tutuklama nedenlerinin var sayılacağı haller AİHS’te tek tek, kategorik olarak belirtilmemiştir.^[61] Bu nedenle tutuklama nedenlerinin varlığı/yokluğu açısından AİHM tarafından yapılan değerlendirmeler yol gösterici nitelikte olmaktadır. AİHM tarafından bir suçu işlediği iddia edilen kişinin kaçacağı şüphesinin bulunması, bu kapsamda bir suçun işlendiği konusunda kişi hakkındaki suçlamaların ciddiyeti ve uygulanması muhtemel cezanın ağırlığı, davanın karmaşıklığı, suç işlediği iddia edilen kişinin tanıklar üzerinde baskı kurabileceği ve tanıkları etkileyebileceği düşüncesi, gizli anlaşma riskinin bulunması,^[62] yeniden suç işleme tehlikesinin bulunması tutuklama yerine ev hapsi yükümlülüğünün uygulanıp uygulanmayacağı noktasında göz önünde bulundurulması gereken şartlar olarak nitelendirilmiştir.^[63] Tutuklama nedenleri konusunda CMK’de yalnızca kaçma ve delilleri karartma şüphesinden bahsedilmiş olmasına rağmen; AİHM tarafından tutuklama nedenleri kapsamında failin yeniden suç işleme tehlikesinin bulunup bulunmadığı, kamu düzeninin korunması, başvuruçunun korunması gerekliliği gibi nedenlere de yer verildiği görülmektedir.^[64] Ancak söz konusu nedenlerin iç hukukta tutuklama sebebi olarak kabul edilmesi mümkün değildir. Öncelikle koruma tedbirleri temel hak ve özgürlükler üzerinde sınırlayıcı etki gösterdiği ve temel hak ve özgürlükler ise ancak Kanunla sınırlandırılabilirliği için Kanun’da bu yönde açık bir düzenlemeye yer verilmesi gerekirdi. Yine Anayasa m. 90/5 gereğince uluslararası sözleş-

[61] Kaya Göçmen, “İnsan Hakları Işığında,” 1781.

[62] *Darvas v. Macaristan* kararında AİHM, başvuruçunun gizli anlaşma yapacağı ve yeniden suç işleyeceği tehlikesiyle tutuklu yargılanmasına karar verilen olayda; özellikle soruşturmanın sona ermesine ve iddianame düzenlenmesine rağmen gizli anlaşma tehlikesinin ilgisini neredeyse kaybettiği aşamada tedbire devam edilmesinin daha da çarpıcı olduğuna ve tutuklu yargılanmaktan ziyade, ev hapsinin uygulanmasına yönelik talebin mahkemece büyük ölçüde cevapsız bırakıldığına dikkat çekmiştir. AİHM, *Darvas/Macaristan* [BD], B. No: 19547/07, 11/01/2011, § 6, 22, 27.

[63] AİHM, *Buzadji/Moldova Cumhuriyeti* [BD], B. No: 23755/07, 05/07/2016, § 13 vd.

[64] Kaya Göçmen, “İnsan Hakları Işığında,” 1781, 1782.

melerin ve bu sözleşme hükümlerinin uygulanması bağlamında mahkeme hükümlerinin iç hukuk açısından bağlayıcılığı bulunmakla birlikte AİHS m. 53^[65] hükmü de göz önünde bulundurulduğunda iç hukuk düzenlemelerinin, sözleşme hükümlerine göre daha lehte olması halinde sözleşme hükümlerinin uygulanması mümkün olmayacaktır. Tutuklama sebepleri konusunda daha sınırlı sayıda nedene yer veren CMK hükümlerinin yanı sıra AİHM içtihatları tarafından yapılan yorumla daha kapsamlı tutuklama nedenlerine yer veren AİHS hükümlerinin uygulama alanı bulması mümkün olmayacaktır. CMK'de yer alan tutuklama nedenlerinden kaçma şüphesinin AİHS'te doğrudan yer aldığı ve AİHM tarafından yapılan değerlendirmelerde ise delilleri karartma şüphesine yer verilmiş olduğu göz önünde bulundurulduğunda tutuklama nedenlerinin AİHS'e ve AİHM uygulamasına aykırı olduğunun söylenmesi mümkün değildir. CMK hükümleri AİHS ve AİHM uygulamasına aykırılık teşkil etmemesine rağmen; uygulamada ev hapsinin uygulanma ve devam etme gerekçesi olarak suçun ağırlığı ve ciddiyeti dışında başka somut olgulara dayanan gerekçelerin ileri sürülmemesi, basmakalıp ve soyut gerekçelere dayanılması AİHM tarafından AİHS m. 5/3'e aykırı olarak nitelendirilebilecektir.^[66]

[65] “Bu Sözleşme hükümlerinden hiçbiri, herhangi bir Yüksek Sözleşmeci Taraf'ın yasalarına ve onun taraf olduğu başka bir Sözleşme uyarınca tanınmış olabilecek insan hakları ve temel özgürlükleri sınırlayacak veya onları ihlal edecek biçimde yorumlanamaz.”

[66] AİHM, Buzadji/Moldova Cumhuriyeti [BD], B. No: 23755/07, 05/07/2016, §121-123. AİHM, ilgili kararda ev hapsinin koşulları konusunda şu yönde bir değerlendirmede de bulunmuştur: Dava konusu olayda hükümet, ev hapsinin tutuklama tedbirine göre daha hafif bir tedbiri oluşturması karşısında daha hafif koşulların aranmasının yeterli olduğunu belirtmiştir. AİHM de kişinin konut sınırları içerisinde bulunması nedeniyle ceza infaz kurumu koşullarına göre “daha az kısıtlamaya, elem veya sıkıntıya” maruz kaldığını kabul etmektedir. Ancak Mahkeme, AİHS m. 5/3'ün tutuklama şartlarını düzenlemediğini, özgürlük ve güvenlik hakkının ihlal edildiğinin kabul edilebilmesi açısından geçerli müdahalenin derecesi ve yoğunluğu şartlarına işaret edildiğini vurgulamıştır. Bu açıdan tutuklama ve ev hapsi tedbirlerinin AİHS m. 5/3 kapsamında ihlal oluşturup oluşturmadığının tespit edilmesinde ve şartlarının değerlendirilmesinde; özgürlükten mahrum edilen alanın “rahatlık veya iç yönetim farklılıkları” değil, “yalnızca dolaşım özgürlüğündeki kısıtlamanın derecesi” göz önünde bulundurulmalıdır. Bu gerekçelerle Mahkeme, başvuranın tutulduğu yerin konutu ya da ceza infaz kurumu veya başka bir yer olduğuna bakmaksızın “özgürlükten yoksun kılma sonucunu doğuran bütün tedbirlerde aynı ölçütlerin

Aynı zamanda kanun koyucu tarafından açıkça belirtildiği üzere sayılan bu tutuklama şartlarının varlığı halinde somut olayda tutuklama yasağı bulunsa dahi adli kontrol koruma tedbirinin uygulanması mümkün olabilecektir (CMK m. 109/2). Hukukumuzda yalnızca adli para cezasını gerektiren suçlar, vücut dokunulmazlığına karşı kasten işlenmiş suçlar hariç olmak üzere üst sınırı iki yıldan fazla hapis cezasını gerektirmeyen suçlar (CMK m. 100/4) ve Çocuk Koruma Kanunu'nda düzenlenen ve on beş yaşını doldurmamış çocukların üst sınırı beş yılı aşmayan hapis cezasını gerektiren suçları (ÇKK m. 21) açısından tutuklama yasağı getirilmiştir. Bu düzenlemeler uyarınca her ne kadar tutuklama yasağı söz konusu olsa da CMK m. 109/2 gereği bu suçlar için de adli kontrol kararı verilebileceği açıktır. Yine CMK'de tutuklama tedbiri açısından kanunda öngörülen azami sürelerin dolması nedeniyle salıverilen şüpheli veya sanık açısından da adli kontrol tedbirinin uygulama alanı bulması mümkündür (CMK m. 109/7). Ancak burada tekrar vurgulamak gerekir ki her iki durumda da yukarıda belirtilen ve tutuklama tedbirinin uygulanması için gerekli olan şartların varlığı aranmaya devam edecektir.^[67]

C) KONUTUNU TERK ETMEME YÜKÜMLÜLÜĞÜNE HÜKMEDİLMESİNİN İKİNCİLLİĞİ

Koruma tedbirlerinin ortak özellikleri arasında orantılılık (ölçülülük) ilkesi yer almaktadır ve adli kontrol tedbirinin de koruma tedbiri olduğu göz önünde bulundurulduğunda tedbire hükmedilmesinde ölçülülük ilkesinin de dikkate alınması gerekmektedir. Yine CMK m. 109/1'de şüphelinin tutuklanması yerine tutuklama sebeplerinin varlığı halinde adli kontrol tedbiri uygulanmasına karar verilebileceği düzenlemesinin yer alması nedeniyle adli kontrol tedbirinin uygulanabilmesi için tutuklama koruma tedbiri için öngörülen koşullar gerçekleşmiş olmalı ve tutuklamanın orantısız olacağı anlaşılmalı; adli kontrol tedbirinin uygulanması da orantılı olmalıdır.^[68]

uygulanması" gerektiğini vurgulamıştır. AİHM, Buzadji/Moldova Cumhuriyeti [BD], B. No: 23755/07, 05/07/2016, § 111-113.

[67] Şahin ve Göktürk, *Ceza Muhakemesi Hukuku – I*, 315, 316; Öztürk vd., *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 491, 492; Sırma Gezer ve Saygılar Kırıt, "Adli Kontrol," 712, 713; Kaya Göçmen, "İnsan Hakları Işığında," 1787; Gökçen vd., *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 436-437.

[68] Kaya Göçmen, "İnsan Hakları Işığında," 1773.

Orantılılık ilkesi kapsamında; koruma tedbirinin uygulanmasıyla elde edilmek istenen amaçla başvuru yöntem arasında denge olması, elde edilecek yararlar temel hak ve özgürlüğe yapılan müdahale sonucunda ortaya çıkan zarar arasında orantı bulunması, koruma tedbirinin amaca ulaşmaya elverişli olması ve uygulanan temel hak ve özgürlükleri sınırlayan tedbirin uygulanmasında zorunluluk bulunması gerekmektedir.^[69] Orantılılık ilkesi göz önünde bulundurulduğunda koruma tedbiriyle elde edilmek istenen amaç dikkate alınarak bu amacın gerçekleşmesini sağlayacak en yararlı yükümlülüğün belirleneceği sonucuna varılması gerekecektir.^[70] ve temel hak ve özgürlüklere daha hafif bir müdahale oluşturan bir tedbirin uygulanması ihtimali varken daha ağır bir tedbirin uygulanması orantılılık ilkesine aykırılık teşkil edecektir.^[71] Orantılılık ilkesi bu kapsamda tutuklama tedbiri yerine alternatif olarak amaca ulaşılmasında yeterli olacaksa öncelikle adli kontrol tedbirinin tercih edilmesini gerektireceği gibi adli kontrol tedbiri kapsamında uygulanması mümkün olan yükümlülüklerin belirlenmesinde de orantılılık ilkesi dikkate alınarak^[72] temel hak ve özgürlüklere daha az sınırlama getiren, suçun ağırlığıyla orantılı bir yükümlülük tercih edilecektir.^[73] Ancak bu durumda da adli kontrol tedbirinin uygulanması da somut olayda orantısız olmamalıdır.

Yapılan bu açıklamalardan hareketle kişinin kaçması veya delilleri karartması riskinin bulunması durumunda; öncelikle konutu terk etmemek dışında kalan adli kontrol tedbiri kapsamındaki diğer yükümlülükler göz önünde bulundurulmalıdır. Bu yükümlülüğün yetersiz kalacağına anlaşılması durumunda konutu terk etmeme yükümlülüğü değerlendirilmeli; bu tedbirle de amaca ulaşamayacak olması durumunda son çare olarak tutuklama tedbirine başvurulmalıdır.^[74] Nitekim Fransız Ceza Usul Kanunu'nda bu

[69] Şahin ve Göktürk, *Ceza Muhakemesi Hukuku – I*, 275-276.

[70] Soyer Güleç, “Tutuklamaya İlişkin Temel Sorunlar,” 39, 40. Benzer yönde bkz. Kaya Göçmen, “İnsan Hakları Işığında,” 1773, 1774.

[71] Kaya Göçmen, “İnsan Hakları Işığında,” 1776.

[72] Özbek, Doğan ve Bacaksız, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 295, 299.

[73] Kaya Göçmen, “İnsan Hakları Işığında,” 1775-1776.

[74] Durmuş Tezcan, “Kişi Özgürlüğünü Korumak İçin Adli Kontrol Seçeneklerinin Tutuklama Koruma Tedbirinin Önüne Geçmesi Zorunluluğu,” *Fasikül Hukuk*

durum açıkça düzenlenmiştir. Şöyle ki ilgili ülke Kanunu'nun 137. maddesine göre, soruşturma evresinde meydana gelen ihtiyaçlardan dolayı koruma tedbirlerinin uygulanması gerektiğinde; öncelikle adli kontrol tedbiri kapsamında yer alan yükümlülüklerden birinin veya birkaçının uygulanacağı, bu tedbirin yeterli olmayacağına anlaşılmaması halinde elektronik izleme sistemi uygulanarak konutunda ikamet etmeye zorlanacağı; ancak bu tedbirin de yetersiz olduğunun anlaşılması halinde tutuklama tedbirine karar verilebileceği belirtilmiştir.^[75] Her ne kadar tutuklama tedbirine nazaran kişi hürriyeti üzerinde derece ve yoğunluk açısından daha az müdahaleci bir tedbir oluştursa da adli kontrol tedbiri kapsamında uygulanan ev hapsi yükümlülüğü, sınırları belirlenmiş bir alandan dışarı çıkmasını engellemek suretiyle kişinin şahsi özgürlüğünü önemli ölçüde kısıtlamaktadır. Bu nedenle somut olayda kişinin kaçmasını, saklanmasını veya delilleri karartmasını önleyebilecek daha az müdahale edici adli kontrol tedbiri kapsamında yer alan yükümlülüğün uygulanabilmesi mümkünse öncelikle bu yükümlülük değerlendirilmelidir.^[76]

Özellikle kanunda tutuklama yasağının öngörüldüğü durumlar açısından; tutuklama ve adli kontrol tedbirlerinin amacı ve adli kontrol tedbirlerinin kural olarak tutuklamaya alternatif olarak uygulanabileceği göz önünde bulundurulduğunda kişi hürriyetini kısıtlama sonucunu doğuracak ev hapsi yükümlülüğünün mümkün olduğunca uygulanmaması gerekmektedir. Zira tutuklama yasakları niteliği gereği daha hafif ceza ile cezalandırılmasını gerektiren suçlarda, kişinin hürriyetinden yoksun bırakılması sonucunu doğuran tutuklamanın beklenen amaç karşısında orantısız olduğu kabul edilerek öngörülmüştür.^[77] Öyleyse adli kontrol tedbiri kapsamında uygulanan yükümlülükler arasında yer alan ev hapsinin de kişi özgürlüğü ve serbest

---

Dergisi 4, no. 32 (Temmuz, 2012): 12. Benzer yönde bkz. Hakan A. Yavuz, *Ceza İnfaz Sistemi ve Denetimli Serbestlik* (Ankara: Seçkin Yayınevi, 2018), 178.

[75] Öztürk, Eker Kazancı ve Soyer Güleç, *Koruma Tedbirleri*, 99; Korkmaz, "Adli Kontrol," 524-525; Sırma Gezer ve Saygılar Kırıt, "Adli Kontrol," 708. Fransız hukukunda adli kontrole ilişkin ayrıntılı açıklamalar konusunda ayrıca bkz. Korkmaz, "Adli Kontrol," 524 vd.

[76] Kaya Göçmen, "İnsan Hakları Işığında," 1776; Yıldız, "Adli Kontrol ve Şartları," 141.

[77] Kaya Göçmen, "İnsan Hakları Işığında," 1787, 1788.

dolaşım özgürlüğü üzerinde doğurduğu kısıtlamalar açısından tutuklamaya en yakın ve ağır sonuçlar içeren bir tedbir olmasından bahisle, tutuklamanın yasak olduğu durumlarda uygulanmaması tercih edilmelidir.

D) TEDBİRE KARAR VERMEYE YETKİLİ MERCİLER VE KARARA İTİRAZ USULÜ

Konutunu terk etmeme, adli kontrol tedbiri kapsamında uygulanan bir yükümlülüğü oluşturduğu için yetkili merciin belirlenmesinde adli kontrol kararını vermeye yetkili mercilerden hareketle bir çözüme varılması gerekecektir. Hukukumuzda soruşturma evresinde adli kontrol kararının verilmesi C. savcısının istemi ve sulh ceza hâkiminin kararına bağlı kılınmıştır (CMK m. 110/1). Öyleyse CMK m. 110/1 gereğince soruşturma evresinde şüpheli hakkında ev hapsi şeklindeki adli kontrol tedbirinin uygulama alanı bulabilmesi için C. savcısı tarafından talepte bulunulması ve sulh ceza hâkimi tarafından karar verilmesi gerekmektedir. Soruşturma evresinde herhangi bir talep olmaksızın sulh ceza hâkiminin kendiliğinden karar vermesi ise Kanun'un açık lafzı gereğince mümkün değildir.^[78] Yine C. savcısının talebi tutuklama yönünde ise sulh ceza hâkimi tarafından yalnızca tutuklama koruma tedbiri değerlendirilir. Yani savcının tutuklama talebine rağmen sulh ceza hâkiminin adli kontrol tedbiri bakımından olayı değerlendirmesi mümkün olmayacaktır. Doktrinde temel hak ve hürriyetler üzerinde daha

[78] Şahin ve Göktürk, *Ceza Muhakemesi Hukuku – I*, 318, 319; Öztürk, Eker Kazancı ve Soyer Güleç, *Koruma Tedbirleri*, 106; Ünver ve Hakeri, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 837; Özen, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 777; Özgüven, “Adli Kontrol,” 28; Bahri Öztürk, “Adli Kontrol,” *Fasikül Hukuk Dergisi* 3, no. 15 (Şubat, 2011): 7; Sırma Gezer ve Saygılar Kırıt, “Adli Kontrol,” 713; Bahadırhan Tabak, “Tutuklamaya Alternatif Bir Koruma Tedbiri ‘Adli Kontrol,’ ” *İstanbul Barosu Dergisi* 89, no. 2 (2015): 494; Yıldız, “Adli Kontrol ve Şartları,” 141; Gökçen vd., *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 437.

CMK m. 163'e göre suçüstü hâli ile gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde, C. savcısına erişilememesi veya olay genişliği itibarıyla C. savcısının iş gücünü aşması koşuluyla sulh ceza hâkiminin savcının gerçekleştirdiği bütün soruşturma işlemlerini yapabilmesi nedeniyle talep olma şartı aranmaksızın adli kontrol kararı verebilmesi mümkündür. Soyer Güleç, “Tutuklamaya İlişkin Temel Sorunlar,” 63; Öztürk, “Adli Kontrol,” 7; Sırma Gezer ve Saygılar Kırıt, “Adli Kontrol,” 713; Tabak, “Adli Kontrol,” 494; Gökçen vd., *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 437; Nur Centel ve Hamide Zafer, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 16. baskı (İstanbul: Beta Yayınevi, 2019), 440; Yıldız, “Adli Kontrol ve Şartları,” 141.

az sınırlandırıcı etki göstermesi nedeniyle şüpheli veya sanığın lehine olan adli kontrol tedbirine hâkim tarafından hükmedilmesine engel bir durumun bulunmadığı^[79] veya çoğun içinde az da vardır kuralı gereğince C. savcısının tutuklama talebinin adli kontrol tedbirini de kapsadığı, kaçma veya delilleri karartma riskinin adli kontrol tedbiriyile ortadan kalkabileceğinin öngörülmesi halinde adli kontrol kararı verilebileceği^[80] görüşü de ileri sürülmesine rağmen kanaatimizce bu görüşe katılmak mümkün değildir. Zira CMK m. 110/1'de adli kontrol tedbirine karar verilebilmesi için C. savcısının açıkça istemde bulunması gerektiği ifade edilmiştir ve tutuklama talebinde bulunulmasıyla birlikte adli kontrol tedbiri yönünden C. savcısı tarafından bir istemde bulunulmadığı sonucuna varılması gerekecektir.^[81] Her ne kadar her iki tedbir birbirine alternatif olarak öngörülmüş ise de CMK'de birbirinden farklı koruma tedbirleri olarak nitelendirilmiştir ve çoğun içinde az da vardır kuralından yola çıkılarak talep edilmeyen bir tedbirin uygulanması sonucuna varılmamalıdır. Bu durumda ya talep kabul edilerek şüphelinin tutuklanmasına karar verilmeli ya da talep reddedilerek şüpheli tutuklanmamalıdır. Ancak adli kontrol kararı verilmesi mümkün değildir.^[82] Bu noktada savcının adli kontrol talebine ilişkin olarak ifade edilmelidir ki C. savcısı tarafından şüpheli hakkında doğrudan adli kontrol kararı verilmesi istenebileceği gibi tutuklu olan şüphelinin adli kontrol altına alınarak salıverilmesinin sulh ceza hâkiminden istenebilmesi de adli kontrol talebi çerçevesinde mümkündür.^[83]

[79] Öztürk, Eker Kazancı ve Soyer Güleç, *Koruma Tedbirleri*, 106.

[80] Centel ve Zafer, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 440. CMK m. 109/1 gereğince “şüphelinin tutuklanması yerine adli kontrol altına alınmasına” hükmedilebileceğinin ifade edilmiş olması ve m. 111/2 gereğince “adli kontrole ilişkin kararlara itiraz edilebileceğinin” belirtilmiş olması nedeniyle hakimin, C. savcısının talebiyle bağlı olmayacağı ve adli kontrol kararı verebileceği görüşü için bkz. Gökçen vd., *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 438. Adli kontrole hükmedilmesinin mümkün olduğu konusunda ayrıca bkz. Yenisey ve Nuhoglu, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 353; Özen, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 777; Soyer Güleç, “Tutuklamaya İlişkin Temel Sorunlar,” 63; Öztürk, “Adli Kontrol,” 7; Tabak, “Adli Kontrol,” 494; Özgüven, “Adli Kontrol,” 28.

[81] Şahin ve Göktürk, *Ceza Muhakemesi Hukuku – I*, 319.

[82] Şahin ve Göktürk, *Ceza Muhakemesi Hukuku – I*, 319; Ünver ve Hakeri, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 837; Yıldız, “Adli Kontrol ve Şartları,” 142.

[83] Centel ve Zafer, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 440.

Hukukumuzda adli kontrol talebinde bulunma yetkisi sadece C. savcısına tanınmış bir yetki değildir. C. savcısının yanı sıra hakkında tutuklama kararı verilmesi veya tutukluluk haline devam edilmesi istenen şüpheli veya müdafisi de adli kontrol kararı verilmesini talep edebilir.^[84] Yine C. savcısı tarafından talep edilen adli kontrol tedbiri açısından savcının belirlediği yükümlülük türünün kararı verecek olan sulh ceza hâkimi bakımından bağlayıcılığı da burada tartışmalıdır. C. savcısı tarafından adli kontrol tedbiri kapsamında Kanun'da öngörülen yükümlülüklerden birinin veya birkaçının talep edilmesi durumunda doktrinde aksi yönde görüş ileri sürülmesine rağmen^[85] kanaatimizce sulh ceza hâkimi açısından durumun bağlayıcılığı yoktur. Yani C. savcısı tarafından istenilen yükümlülük dışında somut olayın ve suç tipinin özelliğine göre sulh ceza hâkimi tarafından başka bir yükümlülüğe/yükümlülükler de karar verilmesi mümkündür. Ancak uygulamada C. savcılar tarafından zaten "...şüphelinin CMK m. 109/3. fıkrasında yer alan bir veya birden fazla yükümlülüğe tabi tutulmasına karar verilmesi..." şeklinde adli kontrol tedbiri kapsamındaki belli bir yükümlülük tercih edilmemekte, genel ibareler kullanılmak suretiyle somut olayda hangi yükümlülüğün uygulanması gerektiğine doğrudan sulh ceza hâkiminin karar vermesi sağlanmaktadır.^[86] Özetle ifade edilmelidir ki ev hapsi de adli kontrol tedbiri kapsamında uygulanan bir yükümlülük olduğu için somut olay kapsamında uygulanması gereken yükümlülük türünü/yükümlülük türlerinden birini oluşturup oluşturmadığına sulh ceza hâkimi tarafından karar verilmiş olacaktır.

Kovuşturma evresinde ise adli kontrol kararını davanın görülmekte olduğu mahkeme vermektedir.^[87] Bu noktada mahkeme re'sen veya C. savcısının,

[84] Yenisey ve Nuhoğlu, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 353; Centel ve Zafer, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 440.

[85] Soruşturma evresinde yetkili makamın savcılık olması nedeniyle sulh ceza hâkiminin adli kontrol yükümlülüğünün kapsamı konusunda da taleple bağlı olması gerektiği konusunda bkz. Yıldız, "Adli Kontrol ve Şartları," 142.

[86] Yıldız, "Adli Kontrol ve Şartları," 142.

[87] CMK m. 110/3 hükmüne göre, "109 uncu madde ile bu madde hükümleri, gerekli görüldüğünde, görevli ve yetkili diğer yargı mercileri tarafından da, kovuşturma evresinin her aşamasında uygulanır."

sanığın ya da müdafinin isteği üzerine karar verebilir.^[88] Mahkeme doğrudan sanık hakkında adli kontrol tedbiri verilmesine karar verebileceği gibi tutuklanmış olan sanığın adli kontrol altına alınarak serbest bırakılmasına da karar verebilir.^[89] Ayrıca kovuşturma evresinin iddianamenin kabul edilmesinden hükmün kesinleşmesine kadar olan aşamayı ifade etmesi nedeniyle niteliği gereği hükmün kesinleşmesinden önce başvuru olan olağan kanun yolları olarak istinaf ve temyiz aşamalarında bu başvuruları inceleyen Bölge Adliye Mahkemeleri ve Yargıtay tarafından da adli kontrol kararı verebilecektir.^[90] Öyleyse ev hapsi de adli kontrol tedbiri kapsamında uygulanan bir yükümlülük olduğu için somut olay kapsamında kovuşturma evresinde söz konusu yükümlülüğün uygulanmasına karar verecek merci mahkeme olacaktır.

Bunun dışında konutunu terk etmeme yükümlülüğüne karar verilmesi halinde bu kararın denetlenmesi usulü de burada incelenmelidir. CMK'nin 267. maddesinde hâkim tarafından verilen kararlarla kanunun gösterdiği istisnai hallerde mahkeme kararlarına karşı itiraz edilebileceği düzenlenmiştir. Bu kapsamda soruşturma evresinde adli kontrol tedbiri kararını sulh ceza hâkimi vereceğinden bir hâkim kararı olarak tezahür eden konutunu terk etmeme yükümlülüğünü içeren adli kontrol kararına karşı itiraz edilebileceği açıktır. Kovuşturma evresinde ise yukarıda ifade edildiği üzere adli kontrol tedbiri ve bu anlamda konutunu terk etmeme yükümlülüğünün uygulanması kararını mahkeme vermektedir. Bununla birlikte CMK m. 111/2'de hâkim veya mahkeme tarafından verilen adli kontrol kararları arasında ayırım

[88] Soyer Güleç, "Tutuklamaya İlişkin Temel Sorunlar," 63; Soyaslan, "Adli Kontrol," 1116.

[89] Öztürk, Eker Kazancı ve Soyer Güleç, *Koruma Tedbirleri*, 106-107; Öztürk vd., *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 492-493; Soyer Güleç, "Tutuklamaya İlişkin Temel Sorunlar," 63; Öztürk, "Adli Kontrol," 7; Sırma Gezer ve Saygılar Kırıt, "Adli Kontrol," 714; Yıldız, "Adli Kontrol ve Şartları," 145.

[90] Şahin ve Göktürk, *Ceza Muhakemesi Hukuku – I*, 317; Öztürk, Eker Kazancı ve Soyer Güleç, *Koruma Tedbirleri*, 107; Tekin, "Adli Kontrol Tedbirleri," 291; Gökçen vd., *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 439. Temyiz aşamasında Yargıtay tarafından adli kontrol kararı verilmesinin mümkün olmadığı yönünde bkz. Öztürk, "Adli Kontrol," 7; Sırma Gezer ve Saygılar Kırıt, "Adli Kontrol," 714. Henüz mahkeme tarafından verilen hükmün infaz edilmesine başlanmaması nedeniyle sanığın kaçması ihtimalinin bulunduğu gözetilerek adli kontrol kararı verilebileceği yönünde bkz. Tabak, "Adli Kontrol," 497.

yapmaksızın bu kararların itiraza tabi olduğu belirtildiği için mahkemenin adli kontrol, dolayısıyla ev hapsi kararına da itiraz edilebilecektir.^[91]

İtirazın içeriği ise çeşitli şekillerde olabilmektedir. Adli kontrol kararı verilmesi talep edilmiş olmasına rağmen bu talebin reddedilmiş olması ve adli kontrole hükmedilmemesi halinde^[92] verilen karara itiraz edilebilecektir. Yine şüpheli veya sanık tarafından hiçbir yükümlülük olmaksızın veya isteği dışında bir yükümlülüğe tabi olacak şekilde adli kontrol tedbirine karar verilmesi halinde de adli kontrol kararına itiraz edilebilmesi mümkündür.

İtiraza tabi olan ev hapsi kararına karşı itiraz kanun yoluna başvuru hakkına sahip olan kişilerin kimler olduğu da burada ayrıca incelenmelidir. Bu incelemede de yine ev hapsinin adli kontrol tedbiri kapsamında uygulanan bir yükümlülük olduğundan hareket edilecektir. Adli kontrol kararına itiraza yetkili kişilerle ilgili CMK'de özel bir düzenleme bulunmamaktadır.^[93] Kararın uygulanmasını isteme yetkisini C. savcısı, şüpheli veya sanık haiz olmasına rağmen karara itiraz hakkının sadece bu kişilere verilmesi adaletsiz sonuçlar doğurabilir. Nitekim adli kontrol kararının kaldırılması nedeniyle suçun mağdurunun veya suçtan zarar görenin de menfaatlerinin ihlal edilmesi ihtimali bulunmaktadır. Bu nedenle kanaatimizce kanun yoluna başvurma hakkına sahip olan kişilerin kim olduğunun gösterildiği CMK m. 260/1 hükmünün burada da uygulanması gerekmektedir.^[94] Zira soruşturma veya

[91] Benzer yönde bkz. Ünver ve Hakeri, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 839; Toroslu ve Feyzioğlu, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 234, 235; Kunter, Yenisey ve Nuhoğlu, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 741.

[92] Öztürk vd., *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 493-494, 495; Soyer Güleç, "Tutuklamaya İlişkin Temel Sorunlar," 68; Öztürk, "Adli Kontrol," 8; Sırma Gezer ve Saygılar Kırıt, "Adli Kontrol," 714-715.

[93] Şüpheli, sanık veya C. savcısının adli kontrol kararına itiraz etme yetkisinin bulunduğu konusunda bkz. Yenisey ve Nuhoğlu, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 354.

[94] CMK m. 260/1 şu şekildedir: "Hâkim ve mahkeme kararlarına karşı Cumhuriyet savcısı, şüpheli, sanık ve bu Kanuna göre katılan sıfatını almış olanlar ile katılma isteği karara bağlanmamış, reddedilmiş veya katılan sıfatını alabilecek surette suçtan zarar görmüş bulunanlar için kanun yolları açıktır."

Suçtan zarar görenin de adli kontrol kararına itiraz etme hakkının bulunduğu konusunda bkz. Öztürk vd., *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 495. Adli kontrol talebinin reddi kararına karşı suçtan zarar görenin de itiraz etme hakkının bulunduğu yönünde

kovuşturma evresinde mağdur veya şikâyetçinin haklarının düzenlenmiş olduğu CMK m. 234'te itiraz kanun yoluna başvurma hakkına ilişkin herhangi bir açıklama yer almamaktadır. Adli kontrol tedbirinin kaldırılması kararına karşı suçtan zarar görenin de CMK m. 260/1 kapsamında katılan sıfatını almış olması veya katılma isteği karara bağlanmamış, reddedilmiş veya katılan sıfatını alabilecek surette zarar görmüş olması koşuluyla itiraz etme hakkı bulunmaktadır. Ancak mağdur, suçtan zarar gören veya malen sorumlunun katılan sıfatını alması CMK m. 237/1 gereğince ilk derece mahkemesindeki kovuşturma evresinde söz konusu olmaktadır. Bu nedenle CMK m. 260 hükmünün soruşturma evresinde adli kontrol tedbirleriyle ilişkili kararlarda itiraz usulüyle bağlantılı olarak uygulanıp uygulanamayacağı sorun arz edecektir. Bu kapsamda soruşturma evresinde mağdur veya suçtan zarar görenin CMK m. 260'da yer alan "katılan sıfatını alabilecek surette suçtan zarar görmüş bulunanlar" kavramı kapsamına dahil edilmesinin mümkün olup olmayacağı değerlendirilmelidir.^[95] Doktrinde "katılan sıfatını alabilecek surette suçtan zarar görmüş bulunanlar" ifadesinden "suçtan zarar görmelerine rağmen ilk derece mahkemesinde görülmekte olan davadan haberdar olmadığı için katılamamış olan" kişilerin anlaşılması gerektiği ifade edilmiştir.^[96] Söz konusu tanım göz önünde bulundurulduğunda mağdur

bkz. Özgüven, "Adli Kontrol," 33; Tabak, "Adli Kontrol," 499. Mağdur, suçtan zarar gören, katılan ya da bu kişilerin kanuni temsilcilerinin de adli kontrol tedbirinin kaldırılması kararına karşı itiraz edebileceği yönünde bkz. Özen, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 779.

Suçtan zarar görenin veya C. savcısının, adli kontrol tedbirinin ya da tedbir kapsamında yer alan yükümlülük/yükümlülüklerin kaldırılması konusundaki mahkeme kararlarına karşı itiraz edebilme hakkının bulunmadığı da ifade edilmiştir. Bu görüşe göre CMK m. 104/2'de tutuklama haline yönelik olarak yalnızca mahkemece verilen salıverilme talebinin reddedilmesi kararlarına karşı itiraz edilmesinden söz edildiğine göre tutuklama kararının kaldırılmasına yönelik karara karşı C. savcısının ya da suçtan zarar görenin itiraz etme hakkı bulunmamalıdır. Benzer gerekçe adli kontrol tedbiri açısından da geçerli olmalıdır. Toroslu ve Feyzioğlu, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 228, 235. Kanuna bu doğrultuda açık bir hüküm getirilmesi gerektiği konusunda bkz. Tekin, "Adli Kontrol Tedbirleri," 306.

[95] Süleyman Emre Özdemir, *Ceza Muhakemesinde İtiraz Kanun Yolu* (Ankara: Adalet Yayınevi, 2018), 113-114.

[96] Mahmut Koca, "Temyiz Yolunda Davaya Katılma," *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, no. 18 (2014): 25.

veya suçtan zarar gören kişinin ya da malen sorumlu kişinin soruşturma evresinde adli kontrol tedbirinin kaldırılması kararına karşı itiraz etme hakkının tanınmadığı sonucuna varılmalı; ancak bu yöndeki karara itiraz etme düşüncesine sahipse C. savcısına başvurarak itiraz kanun yoluna gidilmesini talep etmelidir.^[97]

Adli kontrol ve bu bağlamda ev hapsi kararına itirazın usulü ise hukukumuzda şu şekilde düzenlenmiştir: CMK m. 268 gereğince adli kontrol kararının verilmesi ya da adli kontrol talebinin reddedilmesi kararının öğrenilmesinden itibaren yedi gün içerisinde itiraz etme hakkı bulunan kişilerin kararı veren sulh ceza hâkimliğine veya mahkemeye itiraz etmeleri gerekmektedir. Kararı veren hâkim ya da mahkeme itirazın yerinde olduğunu görürse kararını düzeltacaktır. Ancak kararının doğru olduğunu düşünüyorsa üç gün içerisinde dosyayı itirazı incelemeye yetkili olan mercie gönderecektir (itirazı incelemeye yetkili merciin kim olduğu CMK m. 268/3 kapsamında belirlenecektir) ve yetkili merci tarafından itiraz sonuca bağlanacaktır.

IV. KONUT KAVRAMI, KONUTUN BULUNMAMASI İHTİMALİ VE KONUTTA DEĞİŞİKLİK

A) KONUT KAVRAMI

DSHY m. 74/2'de hapis cezasının özel infaz şekillerinden birini oluşturan konutta infaz kararının yerine getirilmesi bağlamında konut kavramının tanımına yer verilmiştir. Bu maddeye göre konut; “hükümlünün ailesiyle birlikte veya tek başına yaşamını devam ettirdiği, kendisine ait veya kiracı olarak oturduğu ve bu kararın yerine getirilmesinde infaz hakimliğine bildirdiği veya infaz hakimliği kararında belirtilen yeri ve eklentilerini” ifade etmektedir. Konutunu terk etmeme yükümlülüğü açısından da söz konusu düzenlemenin göz önünde bulundurulması mümkündür. Bu kapsamda adli kontrol tedbirinin uygulanacağı konut şüpheli veya sanık tarafından C. savcılığına veya mahkemeye bildirilen ve adli kontrol tedbirine hükmederken sulh ceza hâkimi veya mahkeme kararında açıkça gösterilen adres esas alınarak belirlenecektir.^[98] Bununla birlikte konutta infazın ya da konutunu terk etmeme şeklindeki adli kontrol tedbiri kapsamındaki yükümlülüğün

[97] Özdemir, İtiraz Kanun Yolu, 115.

[98] Aldemir, *Hürriyeti Kısıtlayan Koruma Tedbirleri*, 301.

icrası bakımından mahkemeye beyan edilen yerlerin konut özelliğine sahip olması gerekir.

Bir yerin konut olarak nitelendirilmesi için kişinin sürekli olarak bir yerde kalma niyetine sahip olması ve sürekli veya devamlı surette o yerde kalması ya da oturması şart değildir.^[99] Bu anlamda konut kavramı, Türk Medeni Kanunu (TMK) m. 19/1’de tanımlanan ve kişinin hayati faaliyetleriyle kişisel, mesleki ve ailevi ilişkileri açısından merkez konumunda bulunan,^[100] *sürekli kalma niyetini* bünyesinde barındıran yerleşim yerinden/ikametgâhtan^[101] ayrılmaktadır; daha doğrusu konutun mutlaka yerleşim yeri olması zorunlu değildir. Konut, “sürekli kalmak kast ve niyeti olmaksızın yaşanılan veya kalınan yer”^[102] olup Medeni Kanun anlamında yerleşim yerini de kapsayan üst bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Geçici de olsa bir kimsenin bireysel ya da ailevi yaşamına dair faaliyetlerinden bir ya da birkaçını sürdürmek üzere oturduğu yer de konut kavramı içerisinde yer almaktadır.^[103] Bu anlamda bir yerin konut sayılabilmesi için kişinin günün büyük bir çoğunluğunu ya da istirahat etmek için geceleri o mekânda geçirmesine

[99] Serap Keskin Kızıroğlu, *5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu’nda Konut Dokunulmazlığının İhlali Suçu* (Ankara: Adalet Yayınevi, 2010), 46, 47; Jale G. Akipek, Turgut Akıntürk ve Derya Ateş Karaman, *Türk Medeni Hukuku Başlangıç Hükümleri-Kişiler Hukuku C. 1*, 8. baskı (İstanbul: Beta Yayınları, 2011), 447.

[100] M. Kemal Oğuzman, Özer Seliçi ve Saibe Oktay Özdemir, *Kişiler Hukuku (Gerçek ve Tüzel Kişiler)*, 16. Baskı (İstanbul: Filiz Kitabevi, 2016), 138. Benzer yönde bkz. Akipek, Akıntürk ve Ateş Karaman, *Türk Medeni Hukuku*, 440-441, 444; Bilge Öztan, *Medeni Hukukun Temel Kavramları*, 8. Baskı (Ankara: Turhan Kitabevi, 2011), 309.

[101] İhsan Erdoğan ve A. Dilşad Keskin, *Türk Medeni Hukuku (Başlangıç Hükümleri-Kişiler Hukuku)* (Ankara: Gazi Kitabevi, 2019), 269, 271; Oğuzman, Seliçi ve Oktay, *Kişiler Hukuku*, s. 139.

[102] Akipek, Akıntürk ve Ateş Karaman, *Türk Medeni Hukuku*, 447.

[103] Mehmet Emin Artuk ve Esra Alan Akcan, “Konut Dokunulmazlığını İhlal Suçu (TCK m. 116),” *Prof. Dr. Durmuş Tezcan’a Armağan, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 21, no. özel sayı (2019): 2715, 2716; Durmuş Tezcan, Mustafa Ruhan Erdem ve R. Murat Önok, *Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku*, 13. Baskı (Ankara: Seçkin Yayınevi, 2016), 513, 514.

de gerek bulunmamaktadır;^[104] misafir ağırlamak, yemek yemek, istirahat etmek gibi ihtiyaçların karşılandığı yer de konut kavramına dâhildir.^[105] Bu nedenle konutu kişinin “fiilen oturduğu yer” şeklinde de tanımlamak mümkündür.^[106] Aynı zamanda bu yerin konut olarak kabul edilebilmesi için dışarıdan bakıldığında üçüncü kişiler tarafından o yerin konut olarak kullanıma tahsis edildiğinin ve kullanıldığının anlaşılması^[107] ve dış dünyadan rıza olmaksızın girilmesine izin verilmediğinin belli sınırlarla ayrıldığını gösterecek işaretlerin de var olması gerekmektedir.^[108] Ancak bireysel veya ailevi yaşamına dair faaliyetlerin yürütülmesi bağlamında konut olarak tahsis edilmekle gerekli ihtiyaçların sağlanmasını temin etmek koşuluyla konutun muhakkak etrafı duvarlarla çevrili, sağlam, toprağa bağlı, taşınmaz olması ya da ev, apartman dairesi, bina niteliğine sahip olması gerekmektedir.^[109] Konutunu terk etmeme yükümlülüğünün takip edilmesini ve özellikle elektronik izleme yöntemlerinin uygulanması halinde elektronik cihaz ve ünitelerin kurulmasını sağlayacak gerekli koşulları bünyesinde barındırması halinde çadır, prefabrik ev, konteynır, karavan gibi yerlerin^[110] de bu tedbir kapsamında konut kavramının içerisinde değerlendirilmesine engel oluşturmayacağı kanaatindeyiz.

[104] Artuk ve Alan Akcan, “Konut Dokunulmazlığı İhlal,” 2716.

[105] Keskin Kızıroğlu, *Konut Dokunulmazlığını İhlal Suçu*, 47.

[106] Öztan, *Medeni Hukukun Temel Kavramları*, 311; Akipek, Akıntürk ve Ateş Karaman, *Türk Medeni Hukuku*, 445; Oğuzman, Seliçi ve Oktay Özdemir, *Kişiler Hukuku*, 143.

[107] Keskin Kızıroğlu, *Konut Dokunulmazlığını İhlal Suçu*, 53; Ali Rıza Çınar, *Konut Dokunulmazlığını İhlal Suçları* (Ankara: Turhan Kitabevi, 1999), 60.

[108] Tezcan, Erdem ve Önok, *Ceza Özel Hukuku*, 513. Konutun “dış dünyadan tecrit edilmeyi sağlayan bir yapı” olması gerektiği konusunda ayrıca bkz. Erdoğan ve Keskin, *Türk Medeni Hukuku*, 269.

[109] Çınar, *Konut Dokunulmazlığını İhlal*, 63; Keskin Kızıroğlu, *Konut Dokunulmazlığını İhlal Suçu*, 47, 48.

[110] Söz konusu yerler konut dokunulmazlığının ihlali suçu açısından da konut kavramı kapsamında görülmektedir. Keskin Kızıroğlu, *Konut Dokunulmazlığını İhlal Suçu*, 46, 48.

Konut kavramının kapsamına eklentiler de dâhildir. Eklenti, “rızaaya aykırı olarak girildiğinde veya kalındığında konuttaki huzur ve sükûn ile güvenlik duygusunu zedeleyebilecek yerler, konut ile arasında fiziksel bağlantı bulunsun ya da bulunmasın; konuta uzak veya yakın etrafı çevrili olsun ya da olmasın ayrıca eklenti özelliği de dıştan belirlenebilir kılınan yerler” şeklinde tanımlanabilir.^[111] Bir yerin eklenti olarak kabul edilebilmesi veya edilmemesi için eklenen unsurun, konutun bitişiğinde ya da yakınında bulunması tek başına yeterli bir kriter sunmadığı gibi; eklentinin konutla bağlantısının bulunmasına da ihtiyaç yoktur.^[112] Ancak bir yerin konutun eklentisi sayılabilmesi için eklentinin, konutun kullanımına özgülenmiş olduğunu^[113] ve dışarıdan gelecek kişilerin girmesine rıza gösterilmediği iradesini belli edecek^[114] bazı maddi işaretlemelerde bulunulması gerekmektedir. Bunun her zaman için etrafının çit, kapı, parmaklık ya da yüksek bir duvarla çevrenmesi şeklinde aşılması, geçilmesi zor ya da sabit, sağlam engellerle gerçekleşmesine ise gerek bulunmamaktadır.^[115] Evin balkonu, avlusu, duvarla ya da çitle çevrenmiş bahçesi,^[116] garajı, kömürlüğü, merdiven sahanlığı,^[117] apartman boşluğu vb. eklenti sayılmaktadır ve yükümlünün bu alanlara çıkması konutun terk edilmesi anlamına gelmeyecektir.^[118] Ancak

[111] Keskin Kızıroğlu, *Konut Dokunulmazlığını İhlal Suçu*, 56.

[112] Güneş Okuyucu Ergün, *5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu'nda Konut Dokunulmazlığını İhlal Suçu* (Ankara: Çakmak Yayınevi, 2010), 58, 60; Keskin Kızıroğlu, *Konut Dokunulmazlığını İhlal Suçu*, 55; Veli Özer Özbek, Koray Doğan ve Pınar Bacaksız, *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 14. Baskı (Ankara: Seçkin Yayınevi, 2019), 442.

[113] Tezcan, Erdem ve Önok, *Ceza Özel Hukuku*, 517; Okuyucu Ergün, *Konut Dokunulmazlığını İhlal Suçu*, 56.

[114] Keskin Kızıroğlu, *Konut Dokunulmazlığını İhlal Suçu*, 55; Çınar, *Konut Dokunulmazlığını İhlal*, 74-75.

[115] Çınar, *Konut Dokunulmazlığını İhlal*, 74-75; Okuyucu Ergün, *Konut Dokunulmazlığını İhlal Suçu*, 56.

[116] Yıldırım, “Özel İnfaz Usulleri,” 170.

[117] Özbek, Doğan ve Bacaksız, *Özel Hükümler*, 442.

[118] “Konut, bir kimsenin geçici de olsa oturmak için sığındığı ve kullandığı bir yer olarak tanımlanabilir... Kişinin ihtiyaçlarından bir veya bir kısmının yerine getirildiği yani yaşamsal faaliyetlerini geçirdikleri yer konuttur. Konutun bir bina olması şart

yükümlünün oturduğu yerin bir çiftlik olması ve sınırlarının çok geniş ve etrafının çevrili olmaması gibi durumlarda denetimli serbestlik müdürlüğü görevlileri tarafından terk edilmemesi gereken konut sınırlarının ayrıca tespit edilmesi gerekmektedir.^[119] Bununla birlikte sınırları belirli bir alanı terk edememek her zaman ev hapsi olarak değerlendirilemez.

B) KONUTUN BULUNMAMASI İHTİMALİ

Adli kontrol tedbiri kapsamında ev hapsi (konutunu terk etmemek) yükümlülüğünün uygulanmasında gözetim ve denetimin konutta gerçekleştirilmesi söz konusudur. Öyleyse burada şüpheli veya sanık hakkındaki adli kontrol tedbirinin infazının *konutta* gerçekleştirilmesi öngörüldüğünden bahisle konutu bulunmayan bir kişi hakkında da *konutu terk etmemek* şeklindeki yükümlülüğün uygulama alanı bulup bulmayacağı hususu tartışılması gereken bir diğer konuyu oluşturmaktadır. ABD’de bu belirsizliği engellemek adına hapis cezasının konutta infaz edilmesi kurumu bağlamında konutun bulunmadığı bu gibi durumlarda “kamuya ait bir yerde zorunlu kalma” şeklinde konutta infaza alternatif bir infaz usulünün uygulanması öngörülmüştür. Bu noktada ABD hukukuna göre hükümlünün konutunun bulunmaması, konutunda telefon hattının yokluğu, konutunun bulunduğu çevrede cezanın infaz edilmesinin hükümlünün tekrar suç işleme olasılığını artırabilecek olması gibi nedenler bu infaz usulünün uygulanmasına yol açabilmektedir. Ancak henüz bir cezalandırma kaygısının bulunmaması nedeniyle caydırıcı, cezalandırıcı veya rehabilite edici hedeflerin bu aşamada dikkate alınması gerekmeyecek ve konutun büyüklüğü veya rahatlığı gibi

---

değildir. Konut eklentisi (müştemilat); konuta bitişik ya da onun yakınında olan, konut veya benzeri yapıların kullanılış amaçlarından herhangi birini tamamlayan diğer yapılar veya yerlerdir. Balkon, koridor, sahanlık, etrafı çitle çevrili avlu, eve ait etrafı duvarla çevrili bahçe, buna örnek gösterilebilir. Diğer bir anlatımla, girilmesi konutta oturanların huzur ve güvenliğini bozabilecek konuta bağlı veya pek yakın ek yapılar veya yerlerdir. Avlu, ahır, bahçe, taraça, samanlık, odunluk, kömürlük, balkon gibi yerler eklentidir. Konut veya eklentiyi dış dünyadan ayırıcı belirtiler, o yer sahibinin yaşama biçimi, mevcut olanakları, sosyal ve ekonomik durumu ile kültürel ve yöresel özelliklere, gelenek ve göreneklere göre farklılıklar gösterebilir.” Yargıtay 4. Ceza Dairesi, E. 2015/5997, K. 2015/33625, 11.09.2015. <https://karararama.yargitay.gov.tr/>.

[119] Yıldırım, “Özel İnfaz Usulleri,” 170.

hususlar, konutu terk etmeme yükümlülüğünün uygulanmasına karar verilmesi aşamasında göz önünde bulundurulmayacaktır.^[120] “Yarı yol evlerinde infaz”^[121] ve “bir tedavi merkezinde kalma” ise konutta infaza alternatif olarak uygulanan bu infaz usulü içerisinde yer alan uygulamalardır.^[122]

Ülkemizde de benzer bir durum yaşanmış ve sokakta yaşayan bir kişiye işlediği iddia edilen suç çerçevesinde konutunu terk etmemek yükümlülüğü şeklindeki adli kontrol tedbiri uygulanmıştır. 2017 yılı Nisan ayında yaşanan bu olayda uyuşturucu madde kullandığı ve ticaretini yaptığı gerekçesiyle hakkında tutuklama talebinde bulunulan şüpheliye ilişkin olarak İstanbul Anadolu 5. Sulh Ceza Hâkimliği tarafından; şüpheli adresi olarak “Söğütlüçeşme Metrobüs Durakları arkasında bulunan metal levhalarla çevrili boş alan” belirtilmesine ve şüphelinin bildirilen bu adres dışında bir evinin bulunmadığı anlaşılmasına rağmen şüpheliye ev hapsi yükümlülüğünün uygulanması kararlaştırılmıştır. Olayda ev hapsi yükümlülüğünün yerine getirilmesi ise kararda belirtilen ve sınırları gösterilen boş alandan şüphelinin çıkıp çıkmadığının bölgede görev yapan kolluk kuvvetlerinin denetimi ile sağlanmıştır.^[123] Ancak ilerleyen dönemde şüpheli hakkında ev

[120] Rush, “Home Detention In Pre-Trial and Post-Conviction Contexts,” 404-405.

[121] “Yarı yol evleri; toplumsal yaşama yeniden uyum sağlayabilmesini temin edebilmek için kişinin ya mahkûm olduğu cezanın tamamını veya bir kısmını çekmek için ya da ceza infaz kurumundan çıktıktan sonra yerleştirildiği, toplum içindeki bir konutu oluşturmaktadır. Yarı yol evlerinde uyulması gereken kurallar, mahkûmların tedavi programlarına katılması, çalışma gereksinimleri ve sokağa çıkma yasakları söz konusudur. Yarı yol evlerinde kalmaya gönderilen mahkûmların yarı yol evlerinde geçirilen sürede genellikle iş eğitimi ve uyuşturucu tedavisi de dâhil olmak üzere topluma yeniden kazandırılmalarına odaklanılmaktadır. Yarı yol evlerine gönderilen hemen hemen tüm mahkûmların gün içinde çalışmak ya da uyuşturucu tedavisi programına katılmak için evin dışına çıkmaları gerekmektedir.” “Frequently Asked Questions About Federal Halfway Houses & Home Confinement,” Families Against Mandatory Minimums, accessed July 2, 2021, Microsoft Word-FAQ Halfway House 4.24.12 NW (famm.org).

[122] Sokullu Akıncı, “Hürriyeti Bağlayıcı Cezalar,” 683; Timur Demirbaş, İnfaz Hukuku (Özellikle Cezaevlerinin Tarihçesi, Uluslararası Belgelerle Karşılaştırmalı Olarak Hürriyeti Bağlayıcı Cezaların İnfazı ve Ceza İnfaz Kurumlarının İdaresi), 6. baskı (Ankara: Seçkin Yayınevi, 2019), 544.

[123] “‘Evsiz’ sanık, ‘ev hapsi’ cezasına çarptırılınca...,” *Hürriyet*, 19 Nisan 2020, <https://www.hurriyet.com.tr/gundem/evsiz-sanik-ev-hapsi-cezasina-carptirilince-40488862>.

hapsi şeklindeki adli kontrol tedbirinin uygulama alanı bulması için hâkim tarafından verilen kararda yeterli ve tam bir adres bilgisine yer verilmediğinden bahisle Cumhuriyet savcısı tarafından İstanbul Anadolu 5. Sulh Ceza Hâkimliğinden verdiği bu kararı gözden geçirmesi istenmiştir. Bunun üzerine İstanbul Anadolu 5. Sulh Ceza Hâkimliği tarafından verilen yeni kararda; şüpheli hakkında “ayda bir gün en yakın polis amirliğine düzenli olarak başvurma” olarak yükümlülüğün değiştirilmesine karar verilmiştir.^[124]

Kanaatimizce yukarıda yer alan örnekte olduğu gibi somut olayda şüpheli veya sanığa ait bir konut bulunmamasına rağmen konutunu terk etmeme yükümlülüğünün uygulanması hukuka aykırıdır. Zira adli kontrol tedbirleri kapsamında uygulanması gereken yükümlülüklerden ne anlaşılması gerektiğine ilişkin DSHY m. 56/1-ç’de konutunu terk etmemek yükümlülüğünün “şüpheli veya sanığın yargı mercii tarafından belirlenen konutunu mazereti olmaksızın veya izin olmaksızın terk etmeme” anlamına geldiği vurgulanmış; DSHY m. 74/2’de ise konut kavramı “hükümlünün ailesiyle birlikte veya tek başına yaşamını devam ettirdiği, kendisine ait veya kiracı olarak oturduğu ve bu kararın yerine getirilmesinde infaz hakimliğine bildirdiği veya infaz hakimliği kararında belirtilen yer ve eklentileri” şeklinde tanımlanmıştır. Dolayısıyla konutunu terk etmeme yükümlülüğünün uygulanabileceği alanın bir konut olması ve konutun da bu anlamda kişinin tek başına veya ailesiyle birlikte yaşamaya tahsis edilmiş bir alanı kapsamaması gereği vurgulanmıştır. Bu sebeple konutu bulunmayan bir kişi hakkında *konutu terk etmeme* yükümlülüğünün uygulanmasının hukuk sistemimizde kanuni dayanağı bulunmamaktadır ve konutu bulunmayan bir kişiyle ilgili olarak bu tedbir uygulama alanı bulmamalıdır.^[125] Bunun yerine adli kontrol tedbiri kapsamında yer alan diğer yükümlülük çeşitlerinden birinin uygulanması tercih edilmelidir. Ancak bu noktada kişinin kaçmasını veya delilleri karartmasını engelleme açısından adli kontrol tedbiri kapsamında uygulanan diğer

[124] “Evsiz adama verilen ev hapsi ile ilgili mahkemeden yeni karar,” *T24 Bağımsız İnternet Gazetesi*, 19 Nisan 2020, <https://t24.com.tr/haber/evsiz-adama-verilen-ev-hapsi-ile-ilgili-mahkemeden-yeni-karar,410585>.

[125] Elektronik izleme yoluyla denetim usulünün uygulanabilmesi için hükümlünün sabit bir ikametgâhının bulunması ve elektronik izleme sisteminin kurulabilmesi için evde elektrik bağlantısının olması gerekir. Telefon bağlantısının kurulmasının gerekli olduğu durumlarda ise sabit telefon hattının bulunması gerekir. Pekel Uludağlı, “Elektronik İzleme,” 1349-1350; Çetin, *Elektronik İzleme*, 251-252.

tedbirlerin yetersiz kalacak olması ve konutu bulunmayan şüpheli veya sanık hakkında konutunu terk etmeme yükümlülüğünün de uygulanamayacak olması nedenleriyle tutuklanmasının zorunluluk arz edeceği durumlarla da karşılaşılabılır. Bu durum kişilerin ekonomik durumlarına bağlı olarak tutuklanmaları sonucuna götürebilecektir. Konutunun bulunması ve bulunmaması bağlamında ekonomik durumu yerinde olan kişilerle maddi açıdan yetersiz duruma sahip olanlar arasında uygulanacak tedbirin kapsamının belirlenmesinde bu yönde bir ayırımın ortaya çıkmasını engellemek ve tutuklama tedbirinin uygulama alanı genişletmemek için konutu olmayan kişiler açısından hukuk sistemimizde bulunmayan, “resmi bir bakım-gözetim kurumu”ndan^[126] yararlanmak suretiyle ev hapsinin yerine getirilmesinin önü açılmalıdır.

C) KONUTTA DEĞİŞİKLİK

Adli kontrol tedbirinin yerine getirileceği konutun, hakkında yükümlülük uygulanması öngörülen kimsenin talebi üzerine, hâkim ya da mahkeme tarafından uygun bulunması şartıyla değiştirilebilmesi mümkün olmalıdır. Yükümlünün mahkemeye bildirmiş olduğu konutta kiracı olması ve evi boşaltmasının istenmesi, yeni ev satın alması, hastalığı ve sağlık sorunları nedeniyle başka bir yerleşim bölgesine taşınmak zorunda kalması^[127] gibi haller bu anlamda adli kontrol tedbiri kapsamındaki yükümlülüğün infaz edileceği konutun değiştirilmesi gereğine örnek gösterilebilir.

Bununla birlikte CMK’de düzenli konutunu terk etmemek şeklindeki adli kontrol tedbiri kapsamında bu konuda bir düzenleme mevcut olmamasına rağmen hapis cezasının konutta infazının düzenlendiği DSHY m. 74/11’in bu konuda göz önünde bulundurulup bulundurulamayacağı değerlendirilmelidir. Bu düzenlemeye göre, “Hükümlü, mazereti olmaksızın infaz süresince kararın yerine getirildiği konutu değiştiremez. Hükümlü, bir mazeret nedeniyle konutunu değiştirme talebini müdürlüğe yazılı olarak iletmek

[126] Giderleri devlet tarafından karşılanmak suretiyle konutu veya konut içerisinde izlenmesini sağlayacak olanakları bulunmayan kişilerin de yararlanmasının mümkün olması gerektiği konusunda hapis cezasının konutta infazı usulüne ilişkin benzer yönde görüş için bkz. Sokullu Akıncı, “Hürriyeti Bağlayıcı Cezalar,” 681; Demirbaş, İnfaz Hukuku, 541.

[127] Yıldırım, “Özel İnfaz Usulleri,” 170.

zorundadır. Komisyon hükümlünün talebini değerlendirerek konutun değiştirilip değiştirilmeyeceğine karar verir.” Ancak mevcut düzenlemenin adli kontrol tedbiri kapsamında uygulanacak konutunu terk etmeme yükümlülüğü açısından uygulama alanı bulmaması gerekir. Zira değiştirilmek istenen konutun, konutunu terk etmeme yükümlülüğü açısından uygulamaya elverişli olmaması (elektrik bağlantısının ya da telefon kurulması için gerekli alt yapının olmaması gibi) durumunda adli kontrol tedbiri kapsamında yer alan yükümlülüğün değiştirilmesi ya da yükümlülüğün kaldırılarak kişi hakkında tutuklama kararının verilmesi ihtiyacı ortaya çıkabilir. CMK m. 110/2-3 ve m. 101/1 kapsamında ise bu yetki hâkim veya mahkemeye aittir. Bu nedenle kanaatimizce konutun değiştirilip değiştirilmeyeceği yönünde talebi değerlendirerek karar verme yetkisi hâkim ya da mahkemeye ait olmalıdır.

V. KONUTUNU TERK ETMEME YÜKÜMLÜLÜĞÜNÜN YERİNE GETİRİLMESİ SÜRECİ

A) GENEL OLARAK

Adli kontrol tedbiri kapsamında yer alan yükümlülüklerin her birinin yerine getirilmesi usulü Denetimli Serbestlik ve Yardım Merkezleri ile Koruma Kurulları Yönetmeliğinde^[128] düzenlenmişken 6352 SK'nin 98. maddesindeki değişiklikle adli kontrol tedbiri kapsamında CMK'ye eklenen yükümlülüklerin (konutunu terk etmemek, belirli bir yerleşim bölgesini terk etmemek ve belirlenen yer veya bölgelere gitmemek) infaz usulü yönetmeliğe eklenmemiştir. Dolayısıyla adli kontrol tedbiri kapsamındaki konutunu terk etmeme yükümlülüğünün uygulanmasının usul ve esaslarına ilişkin bir açıklama söz konusu yönetmelikte yer almamaktaydı. Denetimli Serbestlik ve Yardım Merkezleri ile Koruma Kurulları Yönetmeliğini yürürlükten kaldıran DSHY'de ise yalnızca adli kontrol tedbirinin kapsamında uygulanabilecek yükümlülüklerin tanımına ve adli kontrol tedbirinin yerine getirilmesine ilişkin genel bir düzenlemeye yer verilmiş (DSHY m. 56-57); her bir yükümlülüğün yerine getirilmesi usulü konusunda ayrıntılı düzenlemelere yer verilmemiştir. Bu nedenle adli kontrol tedbiri kapsamındaki konutunu terk etmemek yükümlülüğünün ne şekilde infaz edileceğine dair özel bir düzenleme mevzuatımızda bulunmamaktadır (DSHY m. 57/5^[129] hariç).

[128] 18.04.2007 T. ve 26497 sayılı RG.

[129] “Haklarında 56 ncı maddesinin birinci fıkrasının (a), (ç), (d) ve (e) bentlerinde sayılan adli kontrol tedbirlerine karar verilen şüpheli veya sanıkların toplum içinde izlenmesi,

DSHY'nin 57. maddesindeki adli kontrol tedbirlerinin yerine getirilmesi usulüne ilişkin genel düzenlemeye göre; “adli kontrol tedbirinin türü, tedbirin ne şekilde ve ne zaman yerine getirileceği, uyulması gereken kurallar, tedbire uymamanın sonuçları ile adli kontrol tedbirinin gereklerinin derhal yerine getirilmesi gerektiği” hususları hakkında adli kontrol kararı verilen şüpheli veya sanığa tebligatla bildirilecektir. Yine “kararın niteliğine göre gerekli ise adli kontrol tedbirinin içeriği ilgili kişi, kurum veya kuruluşa derhal yazı yazılarak açıklanmaktadır.” Ancak yukarıda da belirtildiği üzere DSHY’de ev hapsi de dâhil olmak üzere adli kontrol tedbiri kapsamındaki yükümlülüklerin ne şekilde yerine getirileceğine ve tedbirin gereğinin yerine getirilip getirilmediğinin izlenmesi usulüne ilişkin herhangi bir açıklamada bulunulmamıştır. Bu noktada özellikle yükümlünün ihtiyaçlarının nasıl karşılanacağı ve uyması gereken kurallar ile yükümlülüğün takibinin nasıl yapılacağı hususları ortaya konulmalıdır.

B) YÜKÜMLÜNÜN İHTİYAÇLARI VE UYMASI GEREKEN KURALLAR

Konutunu terk etmemek yükümlülüğüne tabi olacak kişinin konutunda denetim ve gözetim altında bulunması nedeniyle ihtiyaçlarının ne şekilde karşılanması gerektiği ve bu kapsamda hukuk düzeninin ne gibi olanaklar sunduğu/sunabileceği konusunun incelenmesi gerekmektedir. Yükümlünün dışarı ile ne şekilde iletişim kuracağı, yükümlülüğün yerine getirileceği konuta kimlerin girebileceği, giriş-çıkışların ne zaman ve ne sıklıkla gerçekleştirilebileceği, yükümlünün günün ya da haftanın belli saatlerinde dışarı çıkma ihtimalinin bulunup bulunmadığı, konut içerisinde çalışmasının ya da başka faaliyetlerde bulunmasının mümkün olup olmadığı konuları önem arz etmesine rağmen mevzuatımızda bu konularda açık bir düzenlemeye rastlanılmamaktadır. Ancak bu konuda mevzuatta pozitif bir hukuki düzenlemenin mevcut olmaması; şüpheli veya sanığın kaçması, delilleri karartması ya da tanık veya mağdur gibi kişiler üzerinde baskı oluşturma risklerinin bertaraf edilmesi koşuluyla kendisine tutukevinde ya da ceza infaz kurumunda bulunan tutuklular için öngörülmüş hakların (ailesiyle ya da

---

denetim ve takibi elektronik cihazlar kullanılmak suretiyle yerine getirilebilir.” Konutunu terk etmeme yükümlülüğü söz konusu Yönetmeliğin 56. maddesinin 1. fıkrasının (ç) bendinde yer almaktadır.

belirlediği diğer kişilerle iletişim kurma,^[130] avukatıyla görüşme yapması gibi) dahi sağlanmaması sonucunu doğurmamalıdır. Aksi takdirde tutuklamaya alternatif olarak uygulanması düşünülen ve kişinin özgürlüğü üzerinde daha az kısıtlayıcı sonuçlar doğurması beklenen bir tedbirin tutuklama koruma tedbirine göre daha ağır sonuçlar bırakması ihtimal dâhilinde olacaktır.^[131]

Yükümlünün ihtiyaçlarının karşılanması noktasında konutunu terk etmeme yükümlülüğüne özgü bir hukuki düzenleme mevzuatta mevcut olmamasına rağmen özel infaz türlerinden birini oluşturan hapis cezasının konutta infazına ilişkin DSHY'nin 74. maddesinin 10. fıkrasında yer alan; “hapis cezasının konutta infazında hükümlünün sağlık, eğitim, ibadet gibi temel ihtiyaçlarının dikkate alınacağına” ilişkin düzenlemenin kıyasen uygulanması mümkündür. Yine özel infaz türlerinden birini oluşturan hapis cezasının konutta infazı uygulamasında hâkim tarafından lüzum bulunması halinde hükümlünün gereksinimlerine göre diğer kişilerle iletişimine izin verilmesi, konut sınırları dâhilinde çalışmasına izin verilmesi,^[132] kişisel gelişim programlarına devam etmesi^[133] söz konusu olabilmektedir. Hapis cezasının konutta infazında söz konusu olan bu uygulamalar konutu terk etmeme yükümlülüğü kapsamında da pek tabii uygulama alanı bulabilmelidir. Ayrıca bu noktada yükümlünün ihtiyaçlarının karşılanması bağlamında karşılaştırmalı hukukun ev hapsi tedbirinin uygulanması halinde yükümlünün çalışmasına ve asgari ihtiyaçlarını temin etmek üzere günün belli zamanlarında evden uzaklaşmasına izin veren uygulamaları da göz önünde

[130] Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin 2014/4 Sayılı Elektronik İzleme ile İlgili Tavsiye Kararı'nda; “Elektronik izlemenin konutu terk etmeme yaptırımına ilişkin olması halinde, izlenen kişi ile birlikte yaşayan üçüncü kişilerin hakları korunmalı, kişi yalnız yaşıyor ise, izolasyonun olumsuz etkilerini önlemek için mümkün olduğu ölçüde bu yaptırımdan kaçınılmalıdır” düzenlemesine yer verilmek suretiyle bu duruma dikkat çekilmiştir. “Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'nin 2014/4 Sayılı Elektronik İzleme ile İlgili Tavsiye Kararı,” Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü Denetimli Serbestlik Daire Başkanlığı, erişim 24 Aralık 2021, <https://rm.coe.int/16806f4087>.

[131] Benzer yönde endişe için bkz. Korkmaz, “Adli Kontrol,” 533-534.

[132] Koç, “Elektronik İzleme,” 194.

[133] Sokullu Akıncı, “Hürriyeti Bağlayıcı Cezalar,” 680; Yıldırım, “Özel İnfaz Usulleri,” 167; Pekel Uludağlı, “Elektronik İzleme,” 1339.

bulundurulmalıdır.^[134] Bu bağlamda beslenme ve diğer ihtiyaçlarını temin etmesini sağlayacak herhangi bir aile üyesi, akrabası, arkadaşı ya da tanıdığı bulunmayan yükümlüye elektronik izleme sistemlerinin uygulanması suretiyle günün belli saatlerinde kısa mesafeler içerisinde ihtiyaçlarını karşılamak üzere izin verilmesine ilişkin bir düzenleme bizim hukukumuz açısından sorunu çözer nitelikte olacaktır. Ancak uygulamada hâkim veya mahkeme tarafından öncelikle yirmi dört saat kesintisiz bir şekilde yükümlünün konutta kalmasına yönelik kararlar verilmekte;^[135] ancak daha sonra şüpheli, sanık veya müdafisi tarafından çalışma ve diğer ihtiyaçların karşılanması konusunda yaşanan sorunların giderilmesine yönelik yapılan başvurular üzerine konutta bulunan sürenin kısıtlandığı ek kararlar verilmektedir.^[136] Yükümlünün ihtiyaçlarının karşılanması noktasında yaşanabilecek sorunların önüne geçmek adına benzer nitelikte bir uygulama şekline sahip olan hapis cezasının konutta infazına ilişkin olarak DSHY m. 74/5'te öngörülen “hükümlünün risk ve ihtiyaçları, kurallara uymadaki başarısı ve işbirliği dikkate alınarak” cezanın infaz edildiği süreç içerisinde günlük belli zaman

[134] Yılmaz, “Adli Kontrol,” 41. “Elektronik izleme suretiyle uygulanan ev hapsinde izlenen kişinin barınma veya işyerinde olması gereken zamanlar belirlenerek yükümlünün günlük ve haftalık rutini sabit bir yapıya tabi tutulur. Uygulama koşulları; üçüncü kişilerle ilişki kurma veya ikamet yasakları gibi ek yükümlülükler getirilmek suretiyle sıkılaştırılabilir ya da ev hapsinde kalacağı süre dışında serbest zaman bırakılmak suretiyle kolaylaştırılabilir.” Gudrun Hochmayr, “Elektronisch überwachter Hausarrest–Gegenwart und Zukunft in Deutschland und Österreich,” *Neue Zeitschrift für Strafrecht* 33, (2013): Rn. 13-14.

[135] Suça sürüklenen çocuğun eğitimine devam ettiği göz önünde bulundurularak okul saatleri içerisinde konutundan dışarı çıkmasına, adli kontrol tedbirine hükmedilmesi sırasında izin veren bir uygulama ise şu şekilde zikredilebilir:

“Suça Sürüklenen Çocuğun başka suçtan tutuklu veya hükümlü bulunmaması halinde CMK 101/4. Maddesi gereğince derhal SERBEST BIRAKILMASINA, Yüklene suçların niteliği, mevcut delil durumuna göre Suça Sürüklenen Çocuğun CMK 109 ve devamı maddeleri gereğince ADLİ KONTROL ALTINA ALINMASINA, Suça Sürüklenen Çocuğun CMK'nın 109/3-j maddesi uyarınca 2 AY SÜREYLE (SSÇ'nin eğitimine devam edebilmesi için resmi okul saati programı dikkate alınarak bu saatlerde muaf tutulmak üzere) KONUTU TERK ETMEMESİNE...” Ankara 1. Sulh Ceza Hakimliği, Sorgu No: 2021/313 (UYAP).

[136] Feridun Yetgin, Şemalî Pratik İnfaz Hukuku El Kitabı (Açıklamalı-İçtihatlı) (*Karar, Müzekkere ve Dilekçe Örnekleri*), 2. Baskı (Ankara: Adalet Yayınevi, 2018), 437.

dilimlerinde ayrılmasına izin veren hükmüne^[137] benzer bir düzenlemeye konutunu terk etmeme yükümlülüğü kapsamında da yer verilmesi bu kapsamda uygun olacaktır. Ancak konutta infaz için öngörülmüş ve yükümlünün ihtiyaçlarını dikkate alan düzenlemelerin kıyasen uygulanmasında ya da benzer nitelikteki düzenlemelerin konutunu terk etmeme yükümlülüğü açısından da yönetmeliğe eklenmesinde adli kontrolün bir koruma tedbiri olduğu ve cezalandırmayla hedeflenen amaçların bu tedbir açısından söz konusu olmadığı göz önünde bulundurulmalıdır. Bu kapsamda konutunu terk etmeme yükümlülüğünün infaz koşulları açısından hapis cezasının konutta infazına nazaran daha rahat ve daha az sıkı koşullara sahip bir rejim öngörülmelidir.

Bununla birlikte yükümlünün ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla konutta kalma süresinin kısıtlanarak belli zaman aralıklarıyla dışarıya çıkması imkânın sağlanması uygulamadaki tüm problemleri ortadan kaldırmamaktadır. Nitekim hakkında konutunu terk etmemek yükümlülüğünün uygulanması düşünülen şüpheli veya sanığın, ihtiyaçlarını kendi maddi imkânlarıyla gidermesini sağlayacak ekonomik güçten yoksun olması durumunda ev hapsinin uygulanıp uygulanamayacağı ve uygulanması ihtimalinde devlet tarafından bu ihtiyaçların giderilmesi olanağının sunulup sunulmayacağı da problem arz etmektedir. İhtiyaçlarını karşılayacak maddi imkânlardan yoksun bulunan şüpheli veya sanık hakkında ilk bakışta konutunu terk etmeme yükümlülüğünün yerine adli kontrol tedbiri kapsamında yer alan diğer yükümlülük çeşitlerinden birinin uygulanması düşünülebilir. Ancak kişinin kaçmasını veya delilleri karartmasını engelleme açısından adli kontrol tedbiri kapsamında uygulanacak diğer tedbirlerin yetersiz kalacak olması ve ekonomik durumu yerinde olmayan şüpheli veya sanık hakkında konutunu terk etmeme yükümlülüğünün de uygulanamayacak olması nedenleriyle kişinin tutuklanmasının zorunluluk arz edeceği durumlarla karşılaşılabılır. Netice itibarıyla bu durum gerekli maddi olanaklara sahip olmayan şüpheli veya sanığın tutuklanmasının zorunluluk arz etmesi sonucuna bizi götürecektir. Bunun engellenmesi ve tedbirin uygulanması noktasında ekonomik

[137] Hapis cezasının konutta infazını düzenleyen DSHY m. 74/5 şu şekildedir: “Hapis cezasının konutta infazında, hükümlünün risk ve ihtiyaçları, kurallara uymadaki başarısı ve iş birliği dikkate alınarak; a) İlk altı ay için günde bir, b) İkinci altı ay için günde iki, c) Üçüncü altı ay için günde üç, ç) On sekizinci aydan sonra günde dört, saat süreyle konutundan ayrılmasına vaka sorumlusunun önerisi üzerine komisyon tarafından karar verilebilir.”

durumu yerinde olan kişilerle maddi açıdan yetersiz duruma sahip olanlar arasında ayırım yapılmaması adına ev hapsi yükümlülüğünün gerekli yardımın devlet tarafından sağlanması suretiyle ihtiyaçlarını kendi maddi imkânlarıyla karşılayacak ekonomik güçten yoksun kişilere de uygulanması gerekmektedir. Özellikle tutuklama tedbiri uygulanmak suretiyle tutukevine veya ceza infaz kurumuna yerleştirilecek olsaydı şüphelinin veya sanığın beslenme, ısınma, sağlık giderleri gibi ihtiyaçları için devlet tarafından bir bütçe ayrılacağı da göz önünde bulundurulduğunda bütün ihtiyaçlarının karşılanması beklenemese dahi bu kişilere belli bir oranda devlet yardımı sağlanması makul kabul edilmelidir.^[138]

C) YÜKÜMLÜLÜĞÜN YERİNE GETİRİLMESİ USULÜ VE TAKİBİ

Konutunu terk etmeme yükümlülüğünün uygulanmasının usul ve esaslarıyla tedbire uygun davranılıp davranılmadığının hangi yöntemlerle takip edileceği açısından temel düzenleme DSHY m. 57/5'te yer almaktadır. DSHY m. 57/5'te bazı adli kontrol tedbirleri için denetim faaliyetinin ve şüpheli veya sanığın takip edilmesinin elektronik cihazlar kullanılmak suretiyle icra edilmesinin mümkün olduğu ifade edilmiştir. Bunlardan birisi de konutunu terk etmemek şeklinde ifade edilen ev hapsidir. “Yükümlüye ait elektronik cihazlar kullanılmak suretiyle elektronik izleme” başlıklı DSHY'nin 103. maddesinin 3. fıkrasının (a) bendinde ise “konutu terk etmemeye... ilişkin kararların infazının, kişinin yaşadığı konutun çevresi sistem haritası üzerinde kısıtlı alan haline getirilerek, kararda belirtilen zaman dilimi içerisinde yükümlünün konutunda bulunup bulunmadığının izlenmesi suretiyle yerine getirileceği” belirtilerek elektronik izleme sisteminin uygulanması yöntemine kısmen de olsa açıklık getirilmiştir. Ancak uygulamada konutunu terk etmeme yükümlülüğünün yerine getirilmesini takip usulleri arasında; önceden haber verilmeyen bir saatte şüpheli veya sanığın ev telefonundan arandığı ya da kolluk kuvvetlerinin gün içerisinde belirsiz bir zaman diliminde yükümlünün konutunu ziyaret etmeleri suretiyle şüpheli veya sanığın denetiminin ve gözetiminin sağlandığı^[139] da görülmektedir.

[138] Benzer yöndeki görüş için bkz. Sokullu Akıncı, “Hürriyeti Bağlayıcı Cezalar,” 681.

[139] “Yazgan, konutu terk etmeme tedbiri kapsamında kolluğun gün içinde belirsiz zamanlarda, hatta gece yarısına denk düşen saatlerde denetime geldiğini ifade etti. Bu nedenle Alpay'ın uyku, dinlenme, konuk ağırlama, özbakım gibi uğraşlarını düzenlerken sürekli tedirginlik yaşadığını söyleyen Yazgan, müvekkilinin özel yaşamının

Elektronik izleme sistemlerinin tutuklamaya alternatif olarak ev hapsi tedbiri çerçevesinde uygulanmaya başlaması, 1980'li yılların sonlarına doğru Indiana'da kefalet ödeyebilecek maddi güce sahip olmayan ya da kefaletsiz salıverilme (kişisel taahhüt- ileride yapılacak duruşmalara katılma konusunda mahkemeye söz verme esasına dayanan salıverme usulü) koşullarını karşılamayan kişiler açısından deneme amaçlı bir program çerçevesinde olmuştur. 1991'de ise *Federal Ön Duruşma Servisi* tarafından bu sistemler kullanılarak tutuklamaya alternatif ulusal bir ev hapsi uygulamasına başlanmıştır.^[140] Birleşik Devletler Kanunu'nun (USC) "Suçlar ve Ceza Muhakemesi" başlığı^[141] altında 3142. paragrafta da tutuksuz yargılanmak üzere belli koşullar altında kişinin elektronik izleme sistemleri uygulanarak serbest bırakılması usulüne yer verilmiştir. Söz konusu düzenlemeye göre hakim; ön duruşma aşamasında kefaletsiz (kişisel taahhüt ile) salıvermenin, duruşmalara katılımı makul ölçüde karşılamayacağına veya üçüncü bir kişinin ya da topluluğun güvenliğinin tehlikeye atılacağına karar verirse ve madde kapsamında yer verilen en az kısıtlayıcı ilave koşula veya kişiyi birden fazla koşulun bir arada bulunmasına tabi tutmak suretiyle sebep olacağı öngörülen tehlikeleri makul ölçüde azaltacağını tespit ederse kişinin salıverilmesine karar verecektir. Bu kapsamda; maddede sayılan suçlardan herhangi birisi kendisine isnat edilen kişi; asgari olarak kişisel ilişkilerin kurulması, ikamet veya seyahat ile ilgili belirli kısıtlamalara uyma; mağdur olduğu iddia edilen kişiyle ve tanıklık yapması muhtemel olan tanıklarla her türlü temastan kaçınma; kanunla belirlenmiş belirli kurumlara düzenli aralıklarla rapor verme; sokağa çıkma

gizliliği ve aile yaşamına saygı hakkının da ihlal edildiğini kaydetti." "Şahin Alpay AYM'ye başvurdu: Ev hapsi kaldırılın," *Cumhuriyet*, 21 Nisan 2020, <http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/sahin-alpay-aymye-basvurdu-ev-hapsi-kaldirilsin-959847>.

DSHY'nin 74. maddesinin 8. fıkrasında hapis cezasının konutta infazı kurumu kapsamında bu durum açıkça belirtilmiştir:

"Hükümlü, denetim bürosunda görevli denetimli serbestlik memuru veya kolluk tarafından bizzat konutuna gidilmek suretiyle kontrol edilebilir. Yapılan kontroller kayıt altına alınarak vaka sorumlusuna iletilir."

[140] Samuel R. Wiseman, "Pretrial Detention and the Right to Be Monitored," *The Yale Law Journal* 123, no. 5 (March 2014): 1365.

[141] "18 USC Part II: Criminal Procedure," Office of the Law Revision Counsel, accessed April 12, 2022, <https://uscode.house.gov/view.xhtml?path=/prelim@title18/part2&edition=prelim>.

yaşığına uyma ve ateşli silah, tahrip edici araç veya tehlikeli diğer silahlara sahip olmaktan imtina etme tedbirlerinden her birini içerecek ve salıverilme sürecinde suç işlememesi şartına bağlı olarak elektronik izleme sistemi uygulanacak şekilde salıverilecektir. Aynı Kanun'un 3624. paragrafında ise elektronik izleme sistemleriyle veya teknik ya da dini nedenlerden dolayı bu sistemlerin kullanılması suretiyle takibin mümkün olmadığı durumlarda diğer alternatif yöntemlerle ev hapsi uygulamasına doğrudan yer verilmiş; ancak söz konusu uygulama, hapis cezasının belli bir bölümünü ceza infaz kurumunda geçiren hükümlünün cezasının geri kalanının belli koşullar altında konutunda infaz edilmesini sağlamak amacıyla öngörülmüştür. Kısacası söz konusu düzenleme tutuklamaya alternatif bir tedbir olarak ev hapsini öngörmemekte; hapis cezasının bir kısmının konutta çekilmesine imkân sağlayan bir infaz usulü öngörmektedir.

Konutunu terk etmeme yükümlülüğünün elektronik cihazlar kullanılmak suretiyle icra edilebileceği göz önünde bulundurulduğunda öncelikle elektronik izleme^[142] sistemleri kapsamında ülkemizde ve karşılaştırmalı hukukta da kullanılan farklı teknolojilerin incelenmesi gerekmektedir. Elektronik izlemenin ilk defa uygulandığı ülke olan ABD'de belli sözcüklerin tekrarlanması suretiyle sisteme kayıtlı seslerle karşılaştırma yapılarak yükümlünün kimliğinin doğrulandığı "biyometrik ses doğrulama," kamera önünde kendisine verilen bazı komutları yerine getirme ya da evde kurulan "Luna Video Telefon sistemi" ile merkez tarafından rastgele belirlenen zaman dilimlerinde telefon üzerinden gerçekleştirilen aramalarla kimliğin doğrulanması için yükümlüden resim gönderilmesinin istenmesi elektronik izleme

[142] "Elektronik izleme" kavramı ilk defa ABD'de ortaya atılmış, pratik açıdan ilk uygulaması 1980'li yıllarda ABD'de gerçekleştirilmiş ve denetimli serbestlik kapsamındaki farklı uygulamaların mümkün kılınmasını temin etmek amacıyla geliştirilmiştir. Zafer Güler, "Elektronik İzleme Sistemlerinin Farklı Ülkelere Göre İncelenmesi," içinde *Türkiye'de Denetimli Serbestlik 10. Yıl Uluslararası Sempozyumu Bildiri Kitabı "Uluslararası Yaklaşımlar"*, ed. Deniz Özyörük (İstanbul: Atalay Matbaacılık, 2016), 207. Elektronik izleme yaygın olarak ev hapsinin infazında kullanılmasına rağmen yasaklanmış bölgelere girilmesinin veya mağdura, potansiyel mağdurlara ya da suça iştirak edenlere vb. yaklaşımlarının engellenmesini sağlamak üzere kısıtlayıcı nitelikte veyahut hareketlerin fiilen kısıtlanması söz konusu olmaksızın toplum içerisinde yükümlünün sürekli izlenmesini sağlamak amacıyla gözetimi temin etmek üzere de kullanılabilir. Black and Smith, "Electronic Monitoring," 1-2.

kapsamında uygulama alanı bulmuştur.^[143] Günümüzde kullanılmakta olan elektronik izleme sistemlerini ise aktif veya devamlı sinyal sistemi–pasif sistem – Global Positioning System (GPS)^[144] olmak üzere üçlü bir ayırım yaparak incelemek mümkündür. Elektronik izleme sistemlerinden ilkini aktif sistem veya devamlı sinyal sistemi oluşturmaktadır. Aktif sistem, telefona bağlı bir cihaz vasıtasıyla elektronik kelepçeden sinyaller alındıktan sonra telefon hattı üzerinden elektronik izleme merkezinde yer alan bilgisayara sinyallerin iletilmesi^[145] usulüne dayanmaktadır. Bu sistemde yükümlünün izlenmesi amacıyla kullanılan elektronik cihazlar kesintisiz bir şekilde çalışmaktadır ve yükümlünün bağlı olduğu cihazdan sürekli olarak elektronik

[143] Güler, “Elektronik İzleme Sistemlerinin İncelenmesi,” 207; Çetin, *Elektronik İzleme*, 157.

[144] Konutunu terk etmeme yükümlülüğünün elektronik izleme yöntemleriyle takip edilmesi kapsamında “alan izleme ve konum belirleme yöntemleri” başlığı altında “radyo frekansı” ve “global pozisyon sistemi (gps)” ya da “uydu takip sistemi” şeklinde ikili bir ayırma da yer verildiği görülmektedir. Bu ayırım kapsamında; “alıcıya sinyal gönderen küçük bir vericinin takıldığı ve bu vericiyle yaklaşık 45 metre alanda alıcının iletişim sağlayamaması halinde cihazdan radyo sinyalinin alınamamasının bildirilmesiyle” gerçekleştirilen takip sistemini radyo frekansı yöntemi oluşturmaktadır. Nilay Yıldırım ve Asaf Varol, “Türkiye ve Dünyada Elektronik İzleme Yöntemleri ve Elektronik İzlemede Kullanılan Cihazlar Üzerine Bir Araştırma,” içinde *Türkiye’de Denetimli Serbestlik 10. Yıl Uluslararası Sempozyumu Bildiri Kitabı “Uluslararası Yaklaşımlar”*, ed. Deniz Özyörük (İstanbul: Atalay Matbaacılık, 2016), 196. *Radyo frekansı* sisteminde yükümlünün bulunduğu konumla ilgili bilgi edinilmesinin mümkün olmaması ve ancak elektronik izlemeyi takip eden görevlinin alıcıyla tedbirin uygulandığı evin önünden geçmesiyle birlikte konumun doğrulanmasının mümkün olması nedeniyle konutunu terk etmeme yükümlülüğü kapsamında uygulanmaya elverişli bir elektronik izleme sistemini oluşturmaktadır. Yıldırım ve Varol, “Elektronik İzleme Yöntemleri,” 196. Eş zamanlı izlemenin mümkün olmadığı *radyo frekans ve kesintisiz sinyal sistemlerinin* bireylerin aktif takibinin gerçekleştirilmesinin mümkün olduğu GPS sistemine nazaran daha az etkili olduğu yönünde ayrıca bkz. Wiseman, “Pretrial Detention,” 1367. “İzlemeye konu kimsenin, uydu aracılığı ile bulunduğu yerin (konumunun) saptanması biçiminde gerçekleştirildiği sistem” ise gps yöntemi olarak adlandırılmakta; aktif, pasif ve her iki sistemin birlikte uygulama alanı bulunduğu “karma (hibrid) sistem,” gps yöntemi içerisinde incelemeye tabi tutulmaktadır. Söz konusu elektronik izleme yöntemleri hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Çetin, *Elektronik İzleme*, 104 vd.; Yıldırım ve Varol, “Elektronik İzleme Yöntemleri,” 196 vd.

[145] Demirbaş, *İnfaz Hukuku*, 542; Koç, “Elektronik İzleme,” 184, 185.

izleme merkezine sinyal gönderilmesi söz konusudur.^[146] Bir diğer teknolojik yöntemi oluşturulan pasif sistemde ise yükümlünün kesintisiz olarak takip edilmesi söz konusu olmayıp^[147] bu sistem içerisinde iki farklı usulün uygulanması söz konusudur. Bunlardan ilki; elektronik kelepçe takılan kişinin kelepçeye kurulan cihaz üzerinden kendisine yapılan çağrıya çoğunlukla telefon yoluyla veya başka bir vasıta ile belli bir süre içerisinde karşılık vermesinin gerekmesi^[148] sistemi üzerine kuruludur. Yükümlünün kimliği; parola, takmış olduğu bir cihaz, parmak izi ya da retina taraması gibi biyometrik araçlarla doğrulanmaktadır.^[149] Pasif sistem içerisinde uygulanabilecek olan bir diğer teknolojik yöntem ise yükümlünün sisteme tanımlanan sesinin doğrulanması ve bu suretle evde olup olmadığının tespit edilmesi amacıyla konuta yerleştirilen cihaz ve özel telefon hattı üzerinden aranmasıdır.^[150] Elektronik izleme sistemlerinden üçüncüsünde ise uydu desteğiyle dünyanın herhangi bir noktasında birkaç metre hassasiyetle konum tespitine olanak sağlayan GPS, merkezi bir öneme sahiptir.^[151] GPS sistemi; uydular, yer istasyonları ağı ve mobil kullanıcı cihazları olmak üzere üç bileşenden oluşmaktadır.^[152] Bu sistemde vücuda takılacak verici (elektronik kelepçe) üzerinden alınan sinyal bilgilerinin GPS sistemiyle taşınır cihazlar tarafından alınması ve böylece tanımlanan belli mesafeler dâhilinde yaklaşılan veya uzaklaşılan alanlar konusunda bilgi verilmesi esasına dayanan uygulamalar yer almaktadır.^[153] GPS sistemi, Fransa'da 2005 Aralık'tan itibaren tutukluluğa alternatif olarak

[146] Black and Smith, "Electronic Monitoring," 2; Soner Demirtaş, "Elektronik Cihazların Kullanılması Suretiyle Şüpheli, Sanık veya Hükümlülerin Toplum İçinde İzlenmesi," *Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 19, no. 3-4 (2015): 25.

[147] Demirtaş, "Toplum İçinde İzlenmesi," 25.

[148] Koç, "Elektronik İzleme," 184, 185; Demirbaş, *İnfaz Hukuku*, 542.

[149] Black and Smith, "Electronic Monitoring," 2.

[150] Maes vd., "Belçika'da Elektronik İzleme," 60; Koç, "Elektronik İzleme," 185. Aktif ve pasif sistem hakkında ayrıca bkz. Pekel Uludağlı, "Elektronik İzleme," 1342-1343; Koç, "Elektronik İzleme," 184-185; Demirbaş, *İnfaz Hukuku*, 542.

[151] Illert, *elektronisch überwachten Hausarrests*, 10.

[152] Black and Smith, "Electronic Monitoring," 2.

[153] Maes vd., "Belçika'da Elektronik İzleme," 41; Koç, "Elektronik İzleme," 185.

uygulanmaya başlandığı gibi İngiltere’de 1989’dan itibaren tutuklamaya alternatif olarak elektronik izleme sistemleri kapsamında “radyo frekans” veya “ses doğrulama tekniği” uygulanırken daha sonraları GPS sistemi de denenmeye başlamış ve günümüzde de kullanımı devam etmektedir.^[154] Yine ABD’de Mesa, Arizona, New Hampshire eyaletlerinde GPS sistemi kullanılmak suretiyle izleme yapılması söz konusudur.^[155]

Elektronik kelepçe de dâhil olacak şekilde yukarıda yer verilen elektronik izleme sistemleri kullanılmak suretiyle şüpheli, sanık veya hükümlülerin izlenmesi, gözetimi ve denetlenmesi mevzuatımızda DSHY m. 100 ve devamında adli kontrol tedbiri dışında uygulanacak diğer tedbir, infaz usulleri ve denetimli serbestlik kapsamındaki yükümlülükleri de içerecek şekilde düzenlenmiştir. Elektronik izleme Yönetmelikte “şüpheli, sanık veya hükümlülerin elektronik yöntem ve araçlar içinde izlenmesini, gözetim ve denetim altında tutulmasını sağlayan, mağdurun veya toplumun korunmasını destekleyen uygulamalar” şeklinde tanımlanmıştır (DSHY m. 4/1-i). Bu kapsamda DSHY’nin 100. maddesinin 2. ve 3. fıkralarına göre;

Komisyon, vaka sorumlusunun talebi üzerine mevcut risk durumu, tedbir, yükümlülük ve denetimin gereklilikleri, mağdurun veya toplumun korunma ihtiyacını dikkate alarak, yükümlünün elektronik cihaz ile takibini Daire Başkanlığına önerir. Elektronik cihaz takılması önerilen yükümlünün bilgileri Daire Başkanlığına iletilir. Şube müdürlüğünce, izleme merkezinin kapasitesi, yükümlünün durumu, yargı merci kararının niteliği ve infaz kabiliyeti teknik yönden değerlendirilerek yükümlünün elektronik cihaz ile izlenip izlenmemesine karar verilir.

DSHY’nin 100. maddesinin 2. ve 3. fıkralarında yer alan Komisyondan anlaşılması gereken DSHY m. 4/1-o ve m. 33/1-ç gereğince infaz işlemleri değerlendirme komisyonu; daire başkanlığından anlaşılması gereken ise DSHY m. 4/1-d gereğince denetimli serbestlik daire başkanlığıdır. DSHY m. 100/2-3 göz önünde bulundurulduğunda; elektronik cihaz takılmak suretiyle ev hapsi yükümlülüğünün yerine getirilmesine infaz işlemleri değerlendirme komisyonunun (DSHY m. 4/1-o) denetimli serbestlik daire başkanlığına önerisi üzerine şube müdürlüğü karar vermektedir. Görüldüğü

[154] Demirtaş, “Toplum İçinde İzlenmesi,” 40, 41.

[155] Wiseman, “Pretrial Detention,” 1367.

üzere elektronik izleme suretiyle tedbirin infaz edilmesine, adli kontrol tedbirine ve bu tedbir kapsamında konutunu terk etmeme yükümlülüğüne hükmeden sulh ceza hâkimi veya mahkeme tarafından karar verilmemektedir. Elektronik kelepçe veya diğer teknik cihazların kullanılması suretiyle yükümlülüğün yerine getirilmesine hâkim veya mahkeme kararında usule aykırı olarak işaret edilmiş olsa da^[156] tedbirin takibi konusunda karar son aşamada idari bir makamın takdirine bırakılmaktadır. Ancak kanaatimizce kişi hürriyetinin kısıtlanması kapsamında yükümlünün sürekli gözetim ve denetime tabi tutulmasına neden olacak şekilde elektronik izleme suretiyle ya da diğer yöntemlerle konutu terk etmemek yükümlülüğünün takibi usulü doğrudan hâkim veya mahkeme kararına bırakılmalıdır. Her ne kadar 5402 sayılı Denetimli Serbestlik Hizmetleri Kanunu'nun (DSHK) 12. ve 13. maddelerinde soruşturma ve kovuşturma aşamasında hükmedilen ve adli kontrol tedbiri kapsamında konutunu terk etmemek yükümlülüğü de dâhil olmak üzere kararda belirtilen yükümlülüklerin yerine getirilmesine ilişkin çalışmaları yürütmenin denetimli serbestlik müdürlüklerinin görevi olduğu hüküm altına alınarak kanuni bir dayanağa yer verilmişse de

[156] ABD vatandaşı rahip *Andrew Craig BRUNSON* hakkında İzmir 2. Ağır Ceza Mahkemesi tarafından kovuşturma evresinde mahkemeye bildirilmiş olan adresi esas alınarak belirlenen konutunu terk etmemesine dair verilen kararda, söz konusu yükümlülüğün elektronik kelepçe veya elektronik izlemeye elverişli diğer sistemlerin kullanılması suretiyle infaz edilmesi gerektiğine açıkça yer verilmiştir:

“Sanık Andrew Craig Brunson'nun koğuşturma aşamasında ikametgâhı olarak bildirmiş olduğu adresinde *kaim konutunu terk etmektan yasaklanmasına, sanık hakkında konulan bu yoldaki adli kontrol tedbirinin elektronik kelepçe veya bu kontrole imkân sağlayan teknik cihaz ve donanımlarla sağlanmasına...*” “ABD'li Rahip Hakkında 'Ev Hapsi' Kararı,” *Demirören Haber Ajansı*, 20 Nisan 2020, <https://www.dha.com.tr/yurt/abdli-rahip-hakkinda-ev-hapsi-karari/haber-1591357>.

“Şüpheli hakkında CMK'nın 109/3-j maddesi uyarınca *elektronik kelepçe takılmak suretiyle 2 ay süre ile KONUTU TERK ETMEMESİNE...*” Ankara 6. Sulh Ceza Hâkimliği, Sorgu No: 2021/324 (UYAP).

Hâkim ya da mahkeme kararında elektronik kelepçeyle ya da diğer elektronik cihazlarla takip edilmesi gereğine işaret edildiği takdirde öncelikle bu usulün uygulanması tercih edilmelidir. Ancak izleme merkezinin kapasitesinin yeterli olmaması, yükümlünün sağlık durumunun elverişli olmaması gibi nedenlerle elektronik izleme sisteminin uygulanmadığı durumlarda asayiş ile yükümlülüğün takip edildiği hâkim veya mahkemeye bildirilmelidir.. ak ıkça yer verilmiştir. verilmiştirunu terk etmeme yükümlülüğünün ı veya karratamında alınan kararlarda soruşturma evresinde

uygulamanın idari organların keyfi uygulamasına bırakıldığı görülmektedir. Hâkim güvencesine ilişkin eksikliğin yanı sıra elektronik izleme sistemiyle konutu terk etmemek yükümlülüğünün infaz edilmesine Kanun'da bir güvencenin getirilmeyerek konuya sadece yönetmelikte yer verilmesi de doğru olmamıştır. DSHK'nin 15/A maddesinde “Şüpheli, sanık ve hükümlülerin toplum içinde izlenmesi, gözetimi ve denetimi elektronik cihazların kullanılması suretiyle de yerine getirilebilir. Bu izleme, rızası alınmak koşuluyla şüpheli, sanık ve hükümlüye ait elektronik cihazlar kullanılmak suretiyle de yapılabilir” şeklinde kanuni bir düzenlemeye yer verilmiştir. AYM de bu kanuni düzenlemeyi de göz önünde bulundurarak konutunu terk etmeme yükümlülüğünün infaz edilmesi konusunda kanuni bir güvencenin ve dayanağın bulunduğu işaret etmiştir.^[157] Kanaatimizce söz konusu hükümden yola çıkarak konutu terk etmeme yükümlülüğünün

[157] Cinsel istismar suçundan hakkında suç şüphesini gösterir somut deliller ve kaçma şüphesi bulunması nedeniyle konutunu terk etmeme yükümlülüğü uygulanmasına ve mağdura zarar verme riskinin söz konusu olması nedeniyle, yükümlülüğün elektronik kelepçeyle infaz edilmesine şube müdürlüğü tarafından karar verilen M.S. başvurusunda, elektronik kelepçe uygulamasının kanuni dayanağının bulunduğu karar verilmiştir:

“...5402 sayılı Kanun'un 12. ve 13. maddeleri, soruşturma ve kovuşturma aşamasında hükmedilen konutu terk etmemenin de dâhil olduğu bazı adli kontrol tedbirleri kapsamındaki yükümlülüklerin yerine getirilmesine ilişkin çalışmaları yürütmenin denetimli serbestlik müdürlüklerinin görevi olduğunu hüküm altına almıştır. Aynı Kanun'un 15/A maddesinde ise şüpheli, sanık ve hükümlülerin toplum içinde izlenmesi, gözetimi ve denetiminin elektronik cihazların kullanılması suretiyle de yerine getirilmesine imkân tanımış ve buna ilişkin esas ve usullerin yönetmelik ile düzenlenmesini öngörmüştür. Bu çerçevede hangi yükümlülerin denetim ve takibinde elektronik cihazlar kullanılacağı Denetimli Serbestlik Hizmetleri Yönetmeliği'nin 46. maddesinin (5) numaralı fıkrasında ifade edilmiştir. Buna göre yükümlülerin topluma veya mağdura zarar verme durumu ile tekrar suç işleme riski açısından yoğun denetim altında tutulması söz konusu ise yükümlünün denetim ve takibinde elektronik cihazlar kullanılabilir. Anılan Yönetmelik'in 57. maddesinin (5) numaralı fıkrasında da haklarında -diğer bazı adli kontrol tedbirlerinin yanı sıra- konutu terk etmeme adli kontrol tedbirlerine karar verilen şüpheli veya sanıkların toplum içinde izlenmesi, denetim ve takibinin elektronik kelepçe takılmak suretiyle yerine getirilebileceği belirtilmiştir. Buna ilişkin usul ise Yönetmelik'in 101 ila 106. maddelerinde düzenlenmiştir...anılan mevzuat çerçevesinde bir uygulama yapıldığı görüldüğünden elektronik kelepçe uygulamasının da kanuni bir dayanağının bulunduğu sonucuna varılmıştır.” AYM, M.S., B. No: 2018/25505, 25/02/2021, § 72.

bu kapsamda yer aldığı sonucuna varılması mümkün değildir. Aynı zamanda bu yükümlülüğün elektronik izleme sistemleri kullanılmak suretiyle yerine getirilmesinin uygulama koşullarına ve sınırına dair bir hüküm de Kanun'da yer almamaktadır. Oysaki ev hapsinde sınırları belirlenmiş bir alandan kişinin dışarı çıkması engellenmek suretiyle şahsi özgürlüğü önemli ölçüde kısıtlanmaktadır ve bu nedenle tedbirin elektronik izleme suretiyle takip edilmesine karar verilmesine ilişkin düzenlemelerin Anayasa m. 13 gereğince kanunda yer alması hukuka uygun olacaktır.^[158] Nitekim Avrupa Konseyi'nin 2014 tarihli *Elektronik İzlemeye İlişkin Tavsiye Kararı*nda da elektronik izleme sistemleri kapsamında uygulanacak yöntemlerin usul ve esaslarıyla karar merciin belirlenmesine ilişkin kanun ve hâkim güvencesi konusunda benzer düşüncelere yer verilmiştir.^[159] Buna göre;

Ceza adaleti çerçevesinde elektronik izlemenin türleri, süresi ve uygulama yöntemleri kadar kullanımı da kanun ile düzenlenmelidir.

Elektronik izleme uygulanmasına ya da uygulamaya son verilmesine ilişkin kararlar yargısal makamlar tarafından alınmalı ya da bu kararların yargısal makamlar tarafından gözden geçirilmesi sağlanmalıdır.

Elektronik cihaz kullanılmak suretiyle tedbirin uygulanmasına DSHY m. 100/2-3'te yer alan usule göre karar verildiğinde izlenmesi gereken usul ise şu şekilde olacaktır: Konutunu terk etmeme yükümlülüğünün gereklerini

[158] Benzer yönde bkz. Yavuz, *Ceza İnfaz Sistemi*, 178, 235-237. Ancak yazar tarafından elektronik izleme sistemleri uygulanmak suretiyle denetime tabi tutulacak kişinin rızasının bulunup bulunmamasına göre tedbire karar verecek merciin tespit edilmesi konusunda ikili bir ayırım yapılmaktadır. Elektronik izleme sisteminin uygulanması konusunda faile tercih yapma olanağı sunulmuş ve failin başka bir tedbirin uygulanmasını da isteme fırsatı bulunuyorsa idari bir merci tarafından da karar verilebilecektir. Ancak şüpheli veya sanığın elektronik izleme sistemi konusunda tercih yapma imkânı yoksa mutlaka bir yargı merci tarafından karar verilmesi ya da idari makam tarafından verilen kararın hâkim ya da mahkeme tarafından onaylanması gerekmektedir. Yavuz, *Ceza İnfaz Sistemi*, 237.

[159] Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü Denetimli Serbestlik Daire Başkanlığı, "2014/4 Sayılı Tavsiye Kararı." Elektronik izlemeye ilişkin tedbirlere idari makamlar tarafından karar verilmesi nedeniyle mevcut düzenlemelerin tavsiye kararının gereklerini karşılamadığı ve tavsiye kararına aykırılık teşkil ettiği yönünde ayrıca bkz. Çetin, *Elektronik izleme*, 232.

yerine getirip getirmediğinin elektronik izleme suretiyle takip edilmesine karar verilen yükümlünün “elektronik cihazın özelliğine göre müdürlüğe davet edilmesi veya yükümlünün evine denetimli serbestlik memurunun gitmesi suretiyle elektronik izleme ünitesi kurulur ve devreye sokulur” (DSHY m. 101/1). Yükümlünün rızası alınmak suretiyle kendisine ait elektronik cihazlar kullanılarak da elektronik izleme gerçekleştirilebilir ve yükümlünün kendisine ait cihazların kullanılması suretiyle elektronik izlemenin uygulanabilmesi için “elektronik cihaz, GSM hattı, internet ve gerektiğinde program aboneliği gibi izleme için gerekli diğer ihtiyaçları” da karşılaması gerekmektedir (DSHY m. 103/1-2). Sonrasında ise denetimli serbestlik personeli tarafından elektronik cihazların ve ilgili ünitenin nasıl kullanılacağı, yükümlü tarafından uyulacak kuralların nelerden ibaret olduğu ve yükümlülüğe aykırı hareket edilmesi halinde sonuçlarının ne olacağı yükümlüye yazılı olarak bildirilir (DSHY m. 101/1-2). Elektronik izleme ünitesinin kurulması ve devreye sokulmasından sonra konutunu terk etmeme yükümlülüğüne riayet edilip edilmediğinin takip edilmesi aşaması söz konusu olacaktır. DSHY m. 98/1, m. 99/2-ç ve m. 101/4 gereğince yükümlülüğün gereklerinin yerine getirilip getirilmediğini takip etmek görevi elektronik izleme merkezlerine verilmiştir. Nitekim DSHY’nin 98. maddesinin 1. fıkrasında şüpheli veya sanıkların “elektronik yöntemlerle ve araçlarla toplum içinde izlenmesi, gözetimi ve denetlenmesi amacıyla elektronik izleme merkezlerinin oluşturulacağı” belirtilmiş; 99. maddede ise ihtiyaç halinde denetimli serbestlik memurlarının görevlendirileceği elektronik izleme müdahale ekiplerinin oluşturulması öngörülmüştür. Bu kapsamda hakkında ev hapsi yükümlülüğü elektronik cihaz takılarak uygulanan şüpheli veya sanığın takip edilmesi sağlanarak yükümlülüklerini ihlal edip edilmediği tespit edilecektir (DSHY m. 98/5, 99/2-ç, e). İzleme merkezinde görevli denetimli serbestlik memuru tarafından yükümlülüklere aykırı hareket edildiğinin tespit edilmesi halinde “durum tutanak altına alınarak aynı gün daire başkanlığının ilgili şube müdürlüğüne bildirilecektir” (DSHY m. 98/5).

Konutunu terk etmeme yükümlülüğünün gereklerinin yerine getirilip getirilmediğinin yukarıda belirtilen usul çerçevesinde elektronik izleme sistemlerinin kullanılması suretiyle elektronik ortamda gönderilen sinyaller üzerinden denetlenmesi kolaylık arz etmekte ve elektronik kelepçe ile yükümlünün konut içerisinde kolaylıkla hareket etmesi önemli avantajlar sağlamaktadır. Buna rağmen bu sistemin özellikle yükümlünün takip

edilmesi noktasında bazı olumsuz yönlerinin de bulunduğunu ifade etmek gerekmektedir. Konutunu terk etmeme yükümlülüğünün elektronik izleme yöntemiyle uygulanması halinde takibin yapılması kolay ve etkili olmasına rağmen; teknik araçlarda ve sistemlerde var olan açıklardan yararlanılması kolaydır. Yine şüpheli veya sanık tarafından kullanılan cihazın bilerek ya da elde olmayan sebeplerle bozulması nedeniyle takibin aksaması ve fail tarafından yükümlülüğe uygun hareket edildiğinin ispat edilmek zorunda kalınması da bu olumsuzluklar arasında zikredilebilir.^[160] Elektronik izleme sisteminde aksaklıkların meydana gelmesi (sinyallerdeki kopukluklar gibi) ve yanlış alarmlar da (vücut ısısına karşı duyarlı elektronik kelepçenin uykuda kayması sonucu hatalı şekilde sisteme alarm gönderilmesi gibi^[161]) sorun yaratabilmektedir.^[162] Ayrıca elektronik izleme sistemlerinin kullanılması suretiyle yükümlünün evde durmasının sağlanmasının konutunu terk etmeme yükümlülüğünün uygulanmasını sonuçlayan gereklilikleri sağlamaya tam olarak hizmet ettiğini söylemek de çoğu zaman zordur. Nitekim konutunu terk etmeme yükümlülüğünün elektronik sistemlerle denetlendiği durumda bu denetleme şekli tedbirin uygulanmasını gerektiren tutuklama nedenlerinin gerçekleşmesini engelleme konusunda her zaman etkili olmayabilecektir. Örneğin elektronik izleme sistemiyle denetlenen şüpheli veya sanığın konuttan ayrılması mümkün olmadığından bizzat olay yerine giderek mevcut olan delilleri (mermi kovana, bıçak, kan izi taşıyan bir giysi gibi) yok edemeyen, gizleyemeyen veya değiştiremeyen yükümlü açısından delillerin karartılması tehlikesini azaltabilecektir. Ancak kullanılan elektronik araçlar şüpheli veya sanığın tanıkları, uzmanları (bilirkişileri) veya diğer suçluları etkileyip etkilemediğini belirleyemez;^[163] zira şüpheli veya

[160] Koç, “Elektronik İzleme,” 187. Benzer yönde bkz. Maes vd, “Belçika’da Elektronik İzleme,” 52.

[161] “Yaklaşanı görürüz,” *Hürriyet*, 8 Nisan 2022, <https://www.hurriyet.com.tr/gundem/yaklasani-goruruz-21269310>.

[162] Yıldırım ve Varol, “Elektronik İzleme Yöntemleri,” 203.

[163] Hochmayr, “Elektronisch überwachter Hausarrest,” Rn. 19. Aynı yazar tarafından elektronik izleme sistemlerinin kullanılması suretiyle ev hapsi uygulaması konusunda ileri sürülen ve bu uygulamanın tutuklama nedenlerini ortadan kaldırmak için pek de uygun bir tedbiri oluşturmayacağı konusunda değerlendirilebilecek diğer gerekçeleri ise şu şekildedir: Söz konusu tedbirin uygulanmasının yeni bir suçun işlenmesi tehlikesini ortadan kaldırma konusunda da çok büyük katkılar sağladığını

sanığın konutunu terk etmeme yükümlülüğü kapsamında iletişim kurması tamamen engellenmemektedir. Yine elektronik kelepçenin veya izlemeyi sağlayacak cihazların kasten çıkarılması, bozulması vb. ihtimali de elektronik sistemle ev hapsinin denetlenmesi uygulaması açısından olumsuz bir durum teşkil edebilecektir. Elektronik izleme sistemleri kapsamında geliştirilen yeni cihazların ortaya çıkabilecek güvenlik problemlerini önemli ölçüde ortadan kaldıracak nitelikte olduğu ve sistemde ve kullanılan cihazlarda meydana gelen arızaları tespit ederek izleme merkezlerine ileten sistemlerin bulunduğu^[164] da tespit edilmiş olmasına rağmen sistemle ilgili sorunların tamamen çözüme kavuştuğunu söyleyebilmek mümkün değildir. Her ne kadar bu olumsuzlukların önlenmesi amacıyla DSHY'nin 101. maddesinin 3. fıkrasında yükümlülüğün elektronik cihazlar kullanılmak suretiyle yerine getirilmesine karar verilmesi durumunda, yükümlünün elektronik kelepçe ve diğer cihazlar ile ilgili üniteyi “kullanır durumda bulundurmamak, kararın infazı için gerekli olan kısıtlamalara ve elektronik cihazların kullanımına ilişkin belirlenen kurallara uygun hareket etmek zorunda olduğu” ve “bu kurallara aykırı davranışın yükümlülük ihlali” oluşturacağı ifade edilse de söz konusu kurallara şüpheli veya sanık tarafından riayet edilmemesi olasıdır. Şüpheli veya sanığın elektronik izleme sistemiyle ilgili kendisi hakkında öngörülen yükümlülüklerine uygun hareket etmemesinin sonuçları aşağıda ayrıca incelenecektir.

söylemek mümkün değildir. Barınma ve işyeri kısıtlaması en fazla suçu işleme olanaklarını azaltabilir. Önlem ayrıca kaçma riskini azaltmak için yalnızca sınırlı bir ölçüde uygundur. Tedbir uygulanan kişi izlemenin uygulandığı alana, yere geri dönmezse veya vericiyi uygulama süresi henüz bitmeden önce çıkarırsa sistem bir alarm tetikler ve derhal bir insan avı başlatılır; bu bilgi sanığın kaçmasına en fazla engel olabilir. Hochmayr, “Elektronisch überwachter Hausarrest,” Rn. 19. Ancak ev hapsi tedbirinin uygulanmasında failin kaçması veya yeniden suç işlemesi konusunda riskler mevcut olmasına rağmen; kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkının korunmasını sağlamak amacıyla uygulanacak alternatif tedbirin tutuklamaya göre daha hafif bir tedbir olması gereği, orantılılık ilkesi gereğince tutuklama tedbiri gibi tutukevinde veya ceza infaz kurumunda uygulanmaması gereği ve teknolojinin günümüzdeki mevcut hali karşısında söz konusu riskleri tümüyle ortadan kaldırmanın mümkün olmadığını da göz önünde bulundurmamak gerekmektedir.

[164] Yıldırım ve Varol, “Elektronik İzleme Yöntemleri,” 199, 203-204.

VI. KONUTUNU TERK ETMEME YÜKÜMLÜLÜĞÜNÜN SONA ERMESİ

CMK’de konutunu terk etmeme yükümlülüğü de dâhil olmak üzere adli kontrol koruma tedbirinin uygulanabileceği süre konusunda Ceza Muhakemesi Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair 7331 SK’nin 17. maddesiyle CMK’ye eklenen 110/A maddesi öncesinde azami bir süre sınırı öngörülmemiştir. Bu nedenle adli kontrol tedbirini kapsamında uygulanması öngörülen konutunu terk etmeme yükümlülüğünün mutlak suretle sona ereceği maksimum sürenin de önceden tespit edilebilmesinin mümkün olmadığı sonucuna varılmaktaydı. Bu kapsamda uygulamada sulh ceza hakimleri veya mahkemeler tarafından 14 gün, 30 gün, 1 ay, 2 ay gibi belirli sürelerle konutunu terk etmeme yükümlülüğünün uygulanmasına karar verildiği gözlemlendiği gibi^[165] “soruşturma sonuna kadar devam etmesine”^[166] ya da “iddianame düzenlenip ilgili mahkemece kabul edilinceye kadar geçerli olmak üzere”^[167] şeklinde önceden kesin olarak belirlenmesi

[165] “Bağcılar’da yaşlı adamı durdurarak yüzüne zorla maske takıp başına kolonya döken Osman Koçyiğit hakkında nöbetçi mahkeme 14 gün evden çıkma yasağı ve 15 gün içinde haftada 2 kez huzur evi ziyareti ve adli kontrol şartına hükmetti... Hakimlik tarafından da sorgusu yapılan Koçyiğit hakkında ‘özel hayata ilişkin görüntü ve sesleri ifşa etme’ suçundan 14 gün elektronik kelepçe ile ev hapsine ve korona virüsüne yönelik önlemlerin kalkmasından sonra 15 gün süre içinde haftada 2 kez olmak üzere huzur evi ziyareti adli kontrol şartına hükmedildi.” “Sosyal medyada tepki çeken görüntülere ev hapsi ve huzur evi ziyareti cezası,” İhlas Haber Ajansı, 21 Nisan 2020, <https://www.iha.com.tr/haber-sosyal-medyada-tepki-cekten-goruntulere-ev-hapsi-ve-huzur-evi-ziyareti-cezasi-835009/>.

“Bina İçinde Muhafaza Altına Alınmış Olan Eşya Hakkında Hırsızlık suçundan şüpheli hakkında...CMK. 109 ve devamı maddeleri gereğince ADLİ KONTROL UYGULANMASINA, Şüphelinin CMK’nın 109/3-j maddesi uyarınca 2 ay süre ile KONUTU TERK ETMEMESİNE...” Ankara 6. Sulh Ceza Hâkimliği, Sorğu No: 2021/336, İfade Sorğu Zaptı (UYAP).

[166] “Şüphelinin üzerine yüklenen suçun niteliği, müştekinin hayatı tehlikesi olduğuna dair hastane rapor içeriği, şüpheli beyanı ile mevcut delil durumuna göre CMK 109/3-j maddesi gereğince ADLİ KONTROL ALTINA ALINMASINA, Şüphelinin CMK’nın 109/3-j maddesi uyarınca KONUTU TERK ETMEMESİNE, Adli kontrolün soruşturma sonuna kadar devam etmesine...” (UYAP).

[167] “Şüpheli MURAT AĞİREL’in adli kontrol kapsamında CMK’nın 109/3-j maddesi uyarınca şüpheli hakkında iddianame düzenlenip ilgili mahkemece kabul edilinceye kadar geçerli olmak üzere KONUTU TERK ETMEMEK ŞEKLİNDE ADLİ

mümkün olmayan sürelerle konutunu terk etmeme yükümlülüğünün uygulanmasına karar verildiği de görülmektedir. Konutunu terk etmeme yükümlülüğüne hükmedilirken kesin bir süre belirtilmemesi (soruşturma sonu ya da iddianamenin kabulü gibi) ya da 7331 SK'nin 17. maddesiyle eklenen 110/A maddesi öncesi CMK'de adli kontrol tedbirinin uygulanabileceği üst sınırın bulunmamasından hareketle sürenin uzun belirlenmesi, Kanun'da mevcut olan hükümlere aykırılık teşkil etmiyor görünmekteydi. Ancak uzun süre kişinin konutunda adli kontrole tabi tutulması, koruma tedbirlerinin geçici nitelik arz etmesi^[168] ve konutunu terk etmeme yükümlülüğünün kişinin hürriyetinden yoksun bırakılmasına yol açan bir tedbiri oluşturması nedeniyle hukuka aykırılık teşkil edebilecek nitelikteydi. Nitekim AİHM de *Buzadji v. Moldova Cumhuriyeti* kararında; ev hapsinin uygulandığı süre yönünden yaptığı değerlendirmede, başvuranın uyması gereken kısıtlamalardan herhangi birini ihlal etmeksizin toplamda *on bir buçuk aya* yakın süre boyunca ev hapsinde olması nedeniyle yapılan müdahalenin derecesi ve yoğunluğu göz önünde bulundurulduğunda kişinin özgürlüğünden yoksun bırakılma sonucunu doğurduğuna ve ihlal meselesinin AİHS m. 5/3 kapsamında değerlendirilmesi gerektiğine karar vermiştir.^[169] AİHM, söz konusu kararıyla birlikte tutukluluk halinin sonlandırılmasına rağmen ev hapsinin uygulanmasının kişinin hürriyetinden yoksun bırakılma halini sonlandırmadığını kabul ederek konutunu terk etmeme yükümlülüğünün uzun süre uygulanmasının özgürlük ve güvenlik hakkını ihlal etmesine yol açacağını kabul etmiş olmaktadır.

Bu kapsamda 7331 SK'nin 17. maddesiyle 110. maddeden sonra gelmek üzere eklenen “Adli kontrol altında geçecek süre” başlığını taşıyan 110/A maddesiyle adli kontrol tedbiri açısından azami süre sınırı getirilmesini öngören düzenlemenin şahsi hürriyetin kısıtlanması noktasında yükümlülere güvence getirmesi bağlamında olumlu bir gelişme olduğunu söylemek mümkündür. Söz konusu düzenleme gereğince; ağır ceza mahkemesinin

---

KONTROL TEDBİRİNİN UYGULANMASINA...” İstanbul 5. Sulh Ceza Hakimliği, 08.03.2020 T., 2020/1450 D. İş sayılı karar, “Murat Ağirel hakkında,” *Yeniçağ*.

[168] Şahin ve Göktürk, *Ceza Muhakemesi Hukuku – I*, 274.

[169] AİHM, *Buzadji/Moldova Cumhuriyeti* [BD], B. No: 23755/07, 05/07/2016, § 9, 19, 29, 30 vd., 104, 105.

görevine girmeyen işlerde adli kontrol süresi en çok iki yıl olacak; ancak bu süre, zorunlu hallerde gerekçesi gösterilerek bir yıl daha uzatılabilecektir. Ağır ceza mahkemesinin görev alanına giren işlerde ise adli kontrol süresi en çok üç yıldır. Bu süre, zorunlu hallerde, gerekçesi gösterilerek uzatılabilecektir; uzatma süresi toplam üç yılı, Türk Ceza Kanunu'nun İkinci Kitap Dördüncü Kısım Dördüncü, Beşinci, Altıncı ve Yedinci Bölümünde tanımlanan suçlar ile Terörle Mücadele Kanunu kapsamına giren suçlarda dört yılı geçemeyecektir. Çocuklar hakkında ise adli kontrol süreleri yarı oranında uygulanacaktır.

Hakim ya da mahkeme kararında öngörülen sürenin geçmesi halinde konutunu terk etmeme yükümlülüğünün sona erdirileceği muhakkaktır. Kararda öngörülen sürenin sona ermesinin yanı sıra konutunu terk etmeme yükümlülüğünün hükmedilmesini gerektiren şartların ortadan kaldırılmasıyla birlikte de yükümlülüğünün sona erdirilmesi gerektiğini kabul etmek zorunludur. Bu noktada ilk olarak konutunu terk etmeme yükümlülüğünün sona ermesi gereken sürenin belirlenmesinde uygulanan tedbirin amacını gerçekleştirmiş olup olmadığı göz önünde bulundurulmalıdır. Genel itibariyle koruma tedbirinin uygulanmasıyla elde edilmek istenen amaca ulaşılmış olması veya kanunda koruma tedbirlerinin uygulanabileceği süre zarfının gösterilmesi durumunda bu sürenin geçmesi halinde koruma tedbiri sonlandırılmak zorundadır.^[170] Buradan hareketle adli kontrol tedbiri kapsamında yer alan konutunu terk etmeme yükümlülüğünün uygulanmasıyla elde edilecek amacın gerçekleşmesi^[171] ya da önlenmek istenen tehlikenin meydana gelmeyeceğinin anlaşılması (iddianamenin düzenlenmesi nedeniyle gizli anlaşma riskinin kalmaması ya da delillerin toplanmış olması nedeniyle delilleri karartma riskinin bulunmaması) veya tedbirin uygulanmasını gerektiren nedenlerin ortadan kalkması^[172] (failin kaçma riskinin ortadan

[170] Şahin ve Göktürk, *Ceza Muhakemesi Hukuku – I*, 274; Öztürk, Eker Kazancı ve Soyer Güleç, *Koruma Tedbirleri*, 30.

[171] Kaya Göçmen, “İnsan Hakları Işığında,” 1797, 1807.

[172] Şahin ve Göktürk, *Ceza Muhakemesi Hukuku – I*, 324; Özbek, Doğan ve Bacaksız, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 305-306; Öztürk vd., *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 493; Koca, “Tutuklamada Oranlilik İlkesi,” 127; Soyer Güleç, “Tutuklamaya İlişkin Temel Sorunlar,” 66; Korkmaz, “Adli Kontrol,” 538; Sırma Gezer ve Saygılar Kırıt, “Adli Kontrol,” 714; Yılmaz, “Adli Kontrol,” 56; Kaya Göçmen, “İnsan Hakları Işığında,” 1797, 1807.

kalkması) durumlarında tedbire son verilmesi gerekecektir. Bu durumda soruşturma evresinde adli kontrol tedbirine C. savcısı tarafından re'sen (CMK m. 103/2^[173]) veya C. savcısının ya da şüphelinin veya sanığın istemi üzerine sulh ceza hâkimliği tarafından son verilir (CMK m. 110/2, m. 111/1). C. savcısı soruşturma evresinde “adli kontrol tedbirinin veya tutuklamanın artık gereksiz olduğu kanısına varacak olursa” söz konusu tedbirleri re'sen sonlandırmaya karar verebildiğine göre tedbirin kaldırılması için sulh ceza hâkiminden talepte bulunamaması gerekmektedir. Bu nedenle CMK m. 110/2'de yer verilen düzenlemenin değiştirilmesi gerekmektedir. Kovuşturma evresinde ise mahkeme tarafından C. savcısının (CMK m. 110/2-3) ya da şüpheli veya sanığın (CMK m.111/1) istemi üzerine adli kontrol tedbirine son verilir. Konutunu terk etmeme yükümlülüğünün sona ermesi gereken bir diğer hali ise şüpheli hakkında kovuşturmaya yer olmadığı kararının veya sanık hakkında kovuşturma evresinde beraat, düşme ya da ceza verilmesine yer olmadığı kararlarının verilmesi oluşturmaktadır. Kovuşturmaya yer olmadığı, beraat, düşme veya ceza verilmesine yer olmadığı kararlarının verilmesi şüpheli ya da sanığın serbest bırakılması sonucunu doğuracağı için tedbir sona erecektir.^[174]

Şüpheli veya sanığın durumunda meydana gelen birtakım değişiklikler de adli kontrol kapsamında yer alan diğer bir yükümlülüğün uygulanmasını gerektirerek söz konusu kişiler hakkında uygulanan konutunu terk etmeme yükümlülüğünün uygulanmasının sona ermesine neden olabilir. Bu kapsamda; şüpheli veya sanığın sağlığında meydana gelen değişiklikler

[173] “Soruşturma evresinde Cumhuriyet savcısı adli kontrol veya tutuklamanın artık gereksiz olduğunu kanısına varacak olursa, şüpheliyi re'sen serbest bırakır.”

CMK m. 110/2'de adli kontrol tedbiri kapsamında yer alan yükümlülüklerin tamamıyla veya kısmen kaldırılması konusunda C. savcısı tarafından sulh ceza hâkiminden talepte bulunulması şartının öngörülmüş olduğu, bu nedenle CMK m. 103/2'de yer alan hükmün yalnızca tutuklama tedbiri yerine adli kontrol tedbirinin uygulanmasının yetersiz kalacağını gözlemleyen C. savcısının tutuklama kararını kaldırarak kişiyi serbest bırakabileceği şeklinde değerlendirilmesi gerektiği yönünde bkz. Yıldız, “Adli Kontrol ve Şartları,” 144.

[174] Öztürk, Eker Kazancı ve Soyer Güleç, *Koruma Tedbirleri*, 108; Öztürk vd., *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 493; Özgüven, “Adli Kontrol,” 33; Kaya Göçmen, “İnsan Hakları Işığında,” 1807-1808.

nedeniyle konutunda bulunmaya devam etmesinin imkânsız hale gelmesi^[175] ya da kendisinin veya ailesinin ekonomik durumunda meydana gelen değişiklikler sonucu şüpheli ya da sanığın çalışmasının zorunluluk arz edecek olması veya yükümlülüğün devam etmesinin ekonomik durumu kötü yönde etkilemeye başlaması^[176] örnek gösterilebilir. Şüpheli veya sanığın konutunu terk etmeme yükümlülüğünün uygulanmasını engelleyecek bir nedenin gerçekleşmesi halinde kaçma olasılığını ya da delilleri karartma riskini bertaraf edecek şekilde başka bir adli kontrol tedbirine hükmedilmesi

[175] “ABD’nin İstanbul Başkonsolosluğu’nda güvenlik görevlisi olarak görev yapan ve 15 Temmuz darbe girişimi sonrasında terör suçlamasıyla tutuklanan Mete Cantürk hakkındaki ev hapsi kararı kaldırıldı...Nazmi Mete Cantürk’ün ev hapsi cezasının sağlık gerekçesiyle kaldırıldığı belirtildi...Mete Cantürk yüksek tansiyon ve diyabet sorunu olduğunu, 2008 yılında da kalp krizi geçirdiğini ve düzenli olarak doktoruna muayene olması gerektiğini söyledi. 17 aydır ev hapsinde olması sebebiyle sağlığının kötüleştiğini savundu. Bu unsurları değerlendiren mahkeme de Mete Cantürk hakkındaki ev hapsi cezasını kaldırdı ve yargılamanın devam ettiği süre boyunca da yetkililere imza vermesi gerektiğine hükmetti.” “ABD Konsolosluk Görevlisinin Ev Hapsi Kaldırıldı,” *Mynet*, 21 Nisan 2020, <https://www.mynet.com/abd-konsolosluk-gorevlisinin-ev-hapsi-kaldirildi-110105525681#>.

Kişinin sağlık durumunun veya hastalık halinin tutuklama yerine adli kontrol tedbirinin seçilmesinde ya da adli kontrol kapsamında seçilecek olan yükümlülüğün tespit edilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği konusunda ayrıca bkz. Kaya Göçmen, “İnsan Hakları Işığında,” 1776 vd.

[176] “...serbest olarak ticaret işi ile uğraştığından mal almak için şehir dışına çıkamadığını, ticari faaliyetinin durma noktasına geldiğini, mal almak yada satmak amacı ile şehir dışına çıkamadığını, bakmakla yükümlü bulunduğu üç kişinin olduğunu, bu nedenle kendisinin yanı sıra ailesinin de mağduriyetinin söz konusu olduğunu, haftada iki kez imza atıyor olmasının ticari faaliyetlerini engellemesi...gerekçesi ile...adli kontrol kararının kaldırılmasını talep ettiği anlaşılmıştır...kararı ile şüpheli...hakkında verilen adli kontrol kararının 15 GÜNDE BİR SALI GÜNÜ SAAT 13.30 – 14.30 olarak düzenlenmesine...” Adli kontrol tedbirinin yeniden düzenlenmesine ilişkin sulh ceza mahkemesi tarafından verilen söz konusu karar için bkz. Mustafa Tarık Şentuna, Öğreti ve Yargı Kararları Işığında Ulusal ve Ulus Üstü İnsan Hakları, Anayasa ve Ceza Yargılaması Hukuku Açısından Tutuklama ve Adli Kontrol, 3. Baskı (Ankara: Seçkin Yayınevi, 2014), 224. Karar her ne kadar ev hapsi yükümlülüğüne ilişkin olmasa da şüpheli veya sanığın ekonomik durumunun (ailesine bakmak için çalışmak zorunda olması ve ekonomik faaliyetlerini yerine getirememesi somut olayda) adli kontrol tedbiri kapsamında uygulanan yükümlülüğün değişmesine neden olabileceğini göstermektedir.

ya da konutunu terk etmeme yükümlülüğünden şüpheli veya sanığın geçici olarak muaf tutulması gerekecektir.^[177] CMK m. 110/2-3'te de C. savcısının istemi üzerine hâkim tarafından veya kovuşturma evresinde mahkemece adli kontrol tedbiri kapsamındaki “yükümlülüklerin bütünüyle veya kısmen kaldırılabilmesi, değiştirilebilmesi veya şüpheli ya da sanığın bu yükümlülüklere uymasından geçici olarak muaf tutulabileceği” ifade edilmiştir.^[178] Yine yükümlülüğün/yükümlülüklerin değiştirilmesini, kaldırılmasını veya yükümlülükten/yükümlülüklerden birinden geçici olarak muaf tutulmayı şüpheli veya sanık da isteyebilecektir. Nitekim CMK m. 111/1'e göre şüpheli veya sanığın da konutu terk etmemek şeklindeki adli kontrol tedbirinin kaldırılmasını, bu yükümlülük yerine başka bir yükümlülüğün uygulanmasını veya geçici olarak kendisi hakkında bu tedbirin uygulanmamasını talep etme hakkı bulunmaktadır. Böyle bir durumda şüpheli veya sanığın talebi üzerine karar verecek olan hâkim veya mahkeme C. savcısının da görüşünü alacaktır. Tutuklama tedbirinden farklı olarak CMK m. 108/1'de C. savcısının istemi üzerine ve m. 108/2'de şüphelinin istemi üzerine sulh ceza hâkimi tarafından en geç otuz günlük süreyle; m. 108/3'te ise hâkim veya mahkeme tarafından her oturumda ya da oturumlar arasında veya en geç otuz günlük süre zarfında tutukluluk halinin devam etmesi gerekip gerekmeyeceği incelemesinin yapılacağı konusunda tutuklama tedbiri açısından öngörülen bir denetim sistemi adli kontrolde öngörülmemiştir.^[179] Ancak 7331 SK'nin 16. maddesiyle CMK m. 109'a 4. fıkraya eklenerek adli kontrol tedbirinin devam etmesinin gerekip gerekmediğinin belirli süre zarfında incelenmesi öngörülmüştür. Bu düzenlemeye göre; “Şüpheli veya sanığın adli kontrol yükümlülüğünün devamının gerekip gerekmeyeceği hususunda en geç dört

[177] Şüpheli veya sanığın ekonomik, sosyal vb. durumunda ortaya çıkan değişiklikler nedeniyle tedbirin devam etmesinin günlük yaşamın idame ettirilmesini imkânsız hale getirmesi durumunda benzer yönde uygulama yapılması gerektiği konusunda bkz. Aldemir, *Hürriyeti Kısıtlayan Koruma Tedbirleri*, 314.

[178] Benzer yönde düzenlemeye Fransız CMK m. 139/2'de de yer verilmiştir. Söz konusu düzenlemeye göre; “hâkim yükümlünün bir veya birden fazla yeni yükümlülüğe tabi tutulmasına karar verebilir; yükümlülüklerin bütünüyle veya kısmen kaldırılmasına karar verebilir; yükümlülüklerin bir veya birkaçını değiştirebilir ya da belirli yükümlülüklere uymaktan geçici olarak yükümlüyü muaf tutabilir.”

[179] Bu yönde bir düzenlemenin Kanun'a eklenmesi gerektiği konusunda bkz. Tekin, “Adli Kontrol Tedbirleri,” 308; Centel, “Adli Kontrol-Tutuklama-Yakalama,” 849.

aylık aralıklarla; soruşturma evresinde Cumhuriyet savcısının istemi üzerine sulh ceza hâkimi, kovuşturma evresinde ise re'sen mahkeme tarafından 109 uncu madde hükümleri göz önünde bulundurularak karar verilir.”

Konutunu terk etmeme yükümlülüğünün sona ermesine yol açabilecek bir diğer nedeni ise şüpheli veya sanık hakkında tutuklama tedbirinin uygulanacak olması oluşturmaktadır. CMK'nin “Tedbirlere Uymama” başlıklı 112/1 maddesi uyarınca adli kontrol yükümlülüklerini isteyerek yerine getirmeyen şüpheli ya da sanık hakkında, hükmedilebilecek hapis cezasının miktarı ne olursa olsun (CMK m. 100/4 kapsamında vücut dokunulmazlığına karşı kasten işlenen suçlar hariç olmak üzere hapis cezasının üst sınırı iki yıldan fazla olmayan suçlarda tutuklama kararı verilemeyeceğine ilişkin kurala istisna getirilmiş olmaktadır), yetkili olan yargı mercii hemen tutuklama kararı verebilir.^[180] Böylece adli kontrol tedbiri kapsamında uygulanan konutunu terk etmeme yükümlülüğü, tedbirin gereklerinin yerine getirilmemiş olması, yükümlülüğe aykırı bir davranışta bulunulması halinde yine son bulacaktır.^[181] Bu duruma yükümlünün dışarı çıkması için izin verilen süre zarfı dışında konuttan dışarı çıkması, elektronik kelepçeden sinyal

[180] CMK'nin “Tedbirlere Uymama” başlığı taşıyan 112. maddesinin 1. fıkrası şu şekildedir: “Adli kontrol hükümlerini isteyerek yerine getirmeyen şüpheli veya sanık hakkında, hükmedilebilecek hapis cezasının süresi ne olursa olsun, yetkili yargı mercii hemen tutuklama kararı verebilir.”

Fransız CMK m. 141/2'de de yükümlülüğün yerine getirilmesinin kasten ihlali halinde; yükümlü hakkında yakalama emri çıkartılabileceğine veya mahkeme celbi gönderilebileceğine ya da hükmedilecek hapis cezasının süresi ne olursa olsun yükümlünün tutuklanmasına karar verilebileceğine yer verilmiştir.

[181] Konutunu terk etmeme yükümlülüğüne uyulmaması halinde uygulama alanı bulacak düzenlemelerden birini de DSHY m. 57/2 oluşturmaktadır. DSHY'nin 57. maddesinin 2. fıkrasında adli kontrol tedbiri kapsamında hükmedilen yükümlülüklerin gereklerinin “mazeretsiz ve kasıtlı olarak yerine getirilmemesi, tedbirin infazına başladıktan sonra tedbirin gereklerinin yerine getirilmesine devam edilmemesi veya yükümlülüğün ihlal edilmesi halinde yükümlünün uyarılmayacağı ve hakkında bu konuda karar verilmesi için dosyanın C. başsavcılığı aracılığıyla yargı merciiine gönderileceği” ifade edilmiştir. Ancak acil bir durum nedeniyle örneğin şüpheli veya sanığın hastalanması ya da doğal afet nedeniyle evden ayrılmasının zorunlu olduğu hallerde yükümlülüğün kasten yerine getirilmemesi söz konusu olmadığı için bu maddenin uygulanması söz konusu olamayacaktır. Benzer yönde bkz. Aldemir, *Hürriyeti Kısıtlayan Koruma Tedbirleri*, 338-339; Tekin, “Adli Kontrol Tedbirleri,” 301-302.

alınmasını engelleyecek şekilde sistemin yükümlü tarafından bozulması örnek olarak verilebilir.

Yükümlülükleri isteyerek yerine getirmeme kavramına yükümlünün kaçma hazırlıkları yapıyor olması halinin de girip girmeyeceği ve bu noktada böyle bir durumda yükümlü aleyhine CMK m. 112/1 gereğince tutuklamaya hükmedilip hükmedilemeyeceği tereddüt oluşturmaktadır. Aynı şekilde hukukumuzda “yeni şartların tutuklama tedbirinin uygulanmasını gerektirmesi” halinde de CMK m. 112/1’e dayanılarak yükümlü aleyhine tutuklama tedbirine başvurulamayacaktır. Tereddütlü olan bu noktaların giderilmesi adına Alman CMK § 116/4’te bulunan hüküm de göz önünde bulundurulabilir niteliktedir. Alman CMK’sinde düzenlenen söz konusu hükümden; şüpheli veya sanığın hâkim veya kovuşturma makamlarının izni olmaksızın yaşadığı yeri veya ikametgâhını ya da belirli bir bölgeyi terk etmemesi ya da yaşadığı yerden ancak belli bir kişinin gözetiminde ayrılabilmesi tedbirlerine ilişkin olarak hâkimin belirli nedenlerin gerçekleşmesi durumunda askıya alınan tutuklama tedbirinin tekrar yerine getirilmesine karar verebileceği belirtilmiştir. Askıya alınan tutuklama tedbirinin infaz edilmesine neden olan bu haller; şüpheli veya sanığın kendisi hakkında öngörülen yükümlülüğü ve kısıtlamaları ağır bir şekilde ihlal etmesi, kaçmak için gerekli hazırlıkları yapması, yeterli bir mazereti olmaksızın usulüne uygun olarak yapılan çağrıya uymaması, kendisine duyulan güvenin boşa çıktığını göstermesi ya da ortaya çıkan yeni şartların tutuklama tedbirinin uygulanmasını gerektirmesidir. Kanaatimizce şüpheli veya sanığın kaçmak için hazırlık yapması ya da yeni şartların tutuklama tedbirinin uygulanmasını gerektirmesi hali CMK m. 112/1 çerçevesinde konutunu terk etmeme yükümlülüğünün isteyerek yerine getirilmemesi kapsamında değerlendirilemeyecek olmasına rağmen tutuklama tedbirinin uygulanması açısından mevzuatımızda bir eksikliğe vücut vermemektedir. Ortaya çıkan kaçma hazırlığı ya da yeni şartlar uygulanmakta olan adli kontrol tedbiri kapsamındaki konutunu terk

---

Aynı zamanda bu konuda hapis cezasının konutta infazına ilişkin DSHYnin 74. maddesinin 10. fıkrası da göz önünde bulundurulabilir: “Cezanın konutta infazında, hükümlünün sağlık, eğitim, ibadet gibi temel ihtiyaçları dikkate alınır. Hükümlünün acil sağlık durumu, depresyon, yangın, doğal afetler gibi öngörülemeyen nedenlerden dolayı konuttan ayrılması ihlal sayılmaz. Zaruret nedeniyle konutunu terk eden hükümlü, bu zorunluluğun ortadan kalkmasından itibaren üç gün içerisinde müdürlüğe başvurmak zorundadır. Bu durumda konut dışında geçen süreler infazdan sayılır.”

etmeme yükümlülüğünün yetersiz kalacağını gösteren fiili nedenlere örnek olarak gösterilebilir ve somut olay kapsamında tutuklama kararı verilmesine gerekçe teşkil edebilir.

Konutunu terk etmeme yükümlülüğünün gereklerine aykırı davranılarak tutuklama tedbirinin uygulanması; tutuklama için Kanun'da öngörülen azami sürenin dolması nedeniyle adli kontrol tedbiri verilmesinin zorunluluk arz ettiği durumlar^[182] veya tutuklama yasağı bulunan suçta adli kontrol tedbiri verilmesi hali için de geçerlidir.^[183] Ancak madde metninde yalnızca “hapis cezasının süresi ne olursa olsun” ifadesi kullanılmış olduğundan yalnızca adli para cezasını gerektiren suçlarda şüpheli veya sanığın konutunu terk etmeme yükümlülüğüne aykırı hareket etmesi nedeniyle tutuklama kararı verilemeyecektir.^[184] Bu durumda hâkim veya mahkeme tarafından ancak konutunu terk etmeme yükümlülüğü değiştirilebilecek ya da yeni bir yükümlülük türü ilave edilebilecektir.^[185]

[182] CMK m. 112/2 şu şekildedir: “Birinci fıkra hükmü, azami tutukluluk süresinin dolması nedeniyle verilen adli kontrol tedbirinin ihlali hâlinde de uygulanabilir. Ancak, bu durumda tutuklama süresi ağır ceza mahkemesinin görevine giren işlerde dokuz aydan, diğer işlerde iki aydan fazla olamaz.”

[183] Özbek, Doğan ve Bacaksız, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 307; Öztürk vd., *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 494; Ünver ve Hakeri, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 839, 840; Öztürk, “Adli Kontrol,” 8; Centel ve Zafer, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 441.

[184] Ünver ve Hakeri, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 839; Özgüven, “Adli Kontrol,” 34; Centel ve Zafer, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 441; Tekin, “Adli Kontrol Tedbirleri,” 302; Gökçen vd., *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 441.

[185] Ünver ve Hakeri, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 839. Adli kontrol kapsamında yer alan yükümlülüklerin ihlal edilmesi halinde Kanun'da tutuklama kararı verilebileceğine yönelik bir düzenleme getirilmesinin, tutuklama yasaklarının öngörülmesi suretiyle temel hak ve özgürlüklere getirilen güvenceyi ortadan kaldırdığı ifade edilmiştir. Özgüven, “Adli Kontrol,” 35, 36; Tekin, “Adli Kontrol Tedbirleri,” 302. Bunun yerine adli kontrol tedbirlerinin gereklerine uygun davranılmasını temin etmek için ihlal halinde yükümlülüklerin değiştirilmesini ya da yükümlülük sayısının arttırılmasını sağlayacak bir düzenleme getirilmesi daha uygun olacaktır. Özgüven, “Adli Kontrol,” 35-36. Ancak Kanun'da zaten tutuklama zorunluluğu öngörülmemiştir; mevcut kanuni düzenleme gereğince de başka bir adli kontrol tedbirine hükmedilmesi ya da yükümlülüklerin kapsamının genişletilmesi mümkündür. Bu nedenle tutuklama yasağı öngörülmekle getirilen güvencenin ihlal edilmediği kanaatindeyiz.

Konutunu terk etmeme yükümlülüğünün sona ermesi halinde yükümlülüğün elektronik kelepçe veya diğer elektronik cihazların kullanılması suretiyle infaz edilmesi söz konusuysa elektronik kelepçenin veya diğer elektronik cihazların sökülmesi gerekecektir. Böyle bir durumda elektronik kelepçenin ve diğer elektronik cihazların sökülmesine ilişkin hüküm mevzuatımızda DSHY m. 102’de düzenlidir. DSHY m. 102 gereğince; konutunu terk etmeme yükümlülüğü de dâhil olmak üzere söz konusu Yönetmelik kapsamında elektronik izleme sistemlerinin kullanılması suretiyle takip edilen yükümlünün; “yükümlülüğünün sona ermesi, yükümlülüğün ihlal edilmesi, yükümlünün ceza infaz kurumuna alınması veya yükümlünün elektronik cihazların kullanılması suretiyle takibinden vazgeçilmesi” durumunda, denetimli serbestlik personeli tarafından “elektronik cihazlar ve elektronik kelepçe sökülecek, izleme sonlandırılacak ve gerekli kontroller yapıldıktan sonra yükümlüden tutanak karşılığında teslim alınacaktır.” “Elektronik cihaz ve kelepçe sökülmesine ilişkin talep üzerine izleme merkezi tarafından sistemden elektronik takip sonlandırılmakta ve elektronik takibe ilişkin gerekli bilgiler ilgili müdürlüğe iletilmektedir.”

VII. KONUTUNU TERK ETMEME YÜKÜMLÜLÜĞÜNÜN CEZA MUHAKEMESİ KANUNU’NDAKİ SONUÇLARI

A) MAHSUP

Hükmün kesinleşmesinden önce gerçekleşen ve şahsi hürriyeti sınırlama sonucunu doğuran bütün haller nedeniyle geçirilmiş sürelerin hükmolunan hapis cezasından veya adli para cezasından indirilmesi TCK m. 63’te mahsup başlığı altında düzenlenmiştir. Ev hapsi veya konutunu terk etmemek şeklindeki adli kontrol tedbiri kapsamındaki yükümlülük de şüpheli veya sanığın konutunda yerine getiriliyor olmasına rağmen kişiyi belli bir süre istediği yere gitmesinden alıkoyan ve şahsi hürriyetinin kısıtlanmasına yol açan bir tedbiri oluşturmaktadır. Bu nedenle muhakeme süreci sonucunda hapis veya adli para cezasının verilmesi ihtimalinde şahsi hürriyeti kısıtlama sebebi olarak konutunu terk etmeme yükümlülüğü kapsamında geçirilen sürenin cezadan mahsup edilme imkânının olup olmadığının değerlendirilmesi gerekmektedir.

Konutunu terk etmeme yükümlülüğü altında geçirilen sürenin hükmedilen hapis veya adli para cezasından mahsup edilip edilemeyeceği konusunda yol gösterici düzenlemeyi CMK m. 109/6 oluşturmaktadır. Söz konusu

düzenlemeye göre “adli kontrol altında geçirilen süre, şahsi hürriyeti sınırlama nedeni olarak verilecek olan cezadan mahsup edilemez.” Ancak aynı fıkrada bu durumun bir istisnasına da yer verilmiş ve “uyuşturucu, uyarıcı veya uçucu maddeler ile alkol bağımlılığından arınmak amacıyla tedavi veya muayene tedbirlerine tâbi olmak ve bunları kabul etmek” yükümlülüğü kapsamında geçirilen sürenin cezadan mahsup edilmesi gerektiği ifade edilmişti. 7331 SK ile yapılan değişiklik öncesinde ev hapsinin adli kontrol tedbiri kapsamında uygulanan bir yükümlülük olduğu ve adli kontrol altında geçirilen sürenin mahsup edilebileceğine ilişkin istisna kapsamında ev hapsi yükümlülüğüne yer verilmediği göz önünde bulundurulduğunda; konutunu terk etmeme yükümlülüğü altında geçirilen sürenin, şahsi hürriyeti kısıtlama sebebi olarak verilecek cezadan mahsup edilemeyeceğini kabul etmek gerekiyordu. Kanaatimizce tedavi veya muayene tedbirine tabi olmak ve bunları kabul etmek şeklindeki adli kontrol tedbiri kapsamında öngörülen yükümlülükte olduğu gibi kişinin şahsi hürriyetinin kısıtlanması sonucunu doğuran ev hapsinde geçirilen sürenin de cezadan mahsup edilmesini sağlayacak bir düzenlemeye de Kanun’da yer verilmeliydi.^[186] Nitekim bu husus 7331 SK’de yer almış; CMK m. 109/6’da yapılan değişiklikte konutunu terk etmeme yükümlülüğü kapsamında adli kontrol altında geçirilecek sürenin şahsi hürriyeti sınırlama sebebi olarak mahsup edileceği ve konutunu terk etmemek yükümlülüğü altında geçen her iki günün cezanın mahsubunda bir gün olarak dikkate alınacağı öngörülmüştür. Ancak kanaatimizce “uyuşturucu, uyarıcı veya uçucu maddeler ile alkol bağımlılığından arınmak amacıyla tedavi veya muayene tedbirlerine tâbi olmak ve bunları kabul etmek” yükümlülüğünün uygulanmasında olduğu gibi konutunu terk etmeme yükümlülüğü altında geçen her günün cezanın mahsubunda bir gün olarak dikkate alınması daha doğru olurdu.

Yine AİHM tarafından *Ciobanu v. Romanya* davasında da ev hapsinde geçirilen sürenin infaz edilmekte olan cezadan mahsup edilmesinin mümkün olup olmadığı incelenmiş ve Mahkeme haklı olarak ev hapsinde geçirilen sürenin hükmolunan cezadan mahsup edilmesi gerektiği yönünde davayı karara bağlamıştır. Karara konu olayda; dolandırıcılık ve özel belgede

[186] Ev hapsi dâhilinde geçen sürenin de muhakeme süreci sonucunda verilen cezadan mahsup edilmesi gerektiği konusunda benzer yönde görüş için bkz. Korkmaz, “Adli Kontrol,” 534; Tekin, “Adli Kontrol Tedbirleri,” 301, 309; Demirtaş, “Toplum İçinde İzlenmesi,” 44.

sahtecilik suçlarını işlediği iddiasıyla hakkında Romanya Temyiz Mahkemesi tarafından iki yıl hapis cezasına mahkûm edilen başvuranın cezasının infaz edilebilmesi amacıyla Romanya yetkilileri, İtalya'dan iadesini talep etmiştir. İade edilmeyi bekleme sürecinde başvuran, ev hapsi şeklinde on beş gün boyunca gözaltında tutulmuş, Romanya'ya iade tarihini oluşturan Aralık 2007'ye kadar yaklaşık 1,5 yıl yalnızca işine gitmesi amacıyla dışarıya çıkmasına müsaade edilmiştir. Olayda başvuran, “iade tarihine kadar ev hapsinde geçirdiği sürenin de indirileceği göz önünde bulundurulduğunda Romanya kanunlarına göre Romanya'da salıverilmesine yetecek kadar cezanın infaz edildiğini belirtmiş” ve yerel mahkemeden serbest bırakılmasını talep etmiştir. Yerel mahkemece yapılan incelemede ise Romanya Ceza Kanunu'nda ev hapsinin koruyucu bir önlem olarak öngörülmediğine, başvuranın özgürlüğünden yoksun bırakılmasına yol açan bir neden olarak değerlendirilmemesi gerektiğine, ancak yurt dışında tutuklu olarak geçirilen sürenin infaz edilecek cezadan indirilebileceğine değinilmiş ve talep reddedilmiştir. Ret kararı üzerine başvuran tarafından AİHM'e taşınan olayda; AİHM, İtalya hukukunda ev hapsinin kişinin özgürlüğünden yoksun bırakılmasına yol açan bir neden olarak öngörüldüğü, iş yerine gidilmesi için başvurana izin verilmiş olsa dahi özgürlüğünden mahrum bırakılan başvuranın ev hapsinde geçirdiği sürenin de infaz edilecek cezadan indirilebileceği sonucuna varmıştır.^[187]

B) HUKUKA AYKIRI OLARAK VERİLEN KONUTUNU TERK ETMEME YÜKÜMLÜLÜĞÜNDE TAZMİNAT

Suç soruşturması ve kovuşturması sırasında koruma tedbirleri için öngörülen usullere aykırı hareket edilmesi nedeniyle meydana gelen zararların telafi edilmesi CMK m. 141 vd. maddelerinde *koruma tedbirleri nedeniyle tazminat* bölümünde güvence altına alınmıştır. Söz konusu maddelerde tazminat istenebilecek haller, tazminat istemenin koşulları, tazminat istemesine engel olan durumlar ve devlet tarafından ödenmiş olan tazminatın koruma tedbirlerinin haksız bir şekilde uygulanmasına yol açarak zarara neden olan kişiden geri alınması konuları düzenlenmiş bulunmaktadır. Koruma tedbirleri nedeniyle tazminat istenebilecek haller CMK m. 141/1'de yakalama, tutuklama, arama ve elkoyma olarak tahdidi bir şekilde sayılmış

[187] AİHM, Ciobanu/Romanya ve İtalya [BD], B. No: 4509/08, 09/07/2013. Kararın Türkçe özet metni için bkz. <http://hudoc.echr.coe.int/tur/?i=001-169857>.

bulunmaktadır.^[188] Ancak adli kontrol tedbirine hukuka aykırı olarak başvurulması veya makul süreyi aşacak kadar uzun bir süre adli kontrol tedbirinin uygulanmasına devam edilmesi hallerinde tazminat istenebileceğine yönelik açık bir düzenlemeye koruma tedbirleri nedeniyle tazminat sebepleri arasında yer verilmemiştir. Konutunu terk etmeme yükümlülüğünün de adli kontrol tedbiri kapsamında uygulanan bir yükümlülük olduğu ve tutuklamaya hükmedilebilecek hallerde öncelikle uygulama alanı bulunduğu göz önünde bulundurulduğunda tutuklama nedenlerinin gerçekleşmemiş olmasına rağmen konutunu terk etmeme yükümlülüğüne karar verilmiş olması ya da konutunu terk etmeme yükümlülüğüyle elde edilmek istenen amaç gerçekleşmesine rağmen kişinin şahsi hürriyetinin kısıtlanmasına devam edilmesi halinde CMK m. 141/1'deki bu hükme dayanılarak tazminat istenip istenemeyeceği bir sorun teşkil etmektedir.

Doktrinde hukuka aykırı nitelikteki adli kontrol uygulamaları nedeniyle oluşacak zararların giderilmesi konusunda (konutu terk etmemek yükümlülüğü de dâhil) CMK m. 141/1'de açık bir hüküm bulunmaması dolayısıyla koruma tedbirleri nedeniyle tazminata dair hükümlere dayanılarak tazminat talep edilemeyeceği^[189] ve bu konuda Kanun'a ekleme yapılması gerektiği ifade edilmiştir.^[190] Bu görüşe göre hukuka aykırı nitelikte uygulanan adli

[188] Öztürk, Eker Kazancı ve Soyer Güleç, *Koruma Tedbirleri*, 337; Şahin ve Göktürk, *Ceza Muhakemesi Hukuku – I*, 390; Özbek, Doğan ve Bacaksız, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 480; Ünver ve Hakeri, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 1074.

[189] "...davacının uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçundan 07.08.2015 – 08.08.2015 tarihleri arasında bir gün gözaltında kaldığı ve hakkında 12.08.2015 – 02.11.2015 tarihleri arasında 82 gün konutu terk etmemek adli kontrol tedbirine karar verildiği, yapılan yargılama sonunda beraatine hükmedildiği, beraat hükmünün 24.02.2016 tarihinde kesinleştiği, gözaltı tarihi itibarıyla yürürlükte bulunan 5271 sayılı CMK'nın 142. maddesinde öngörülen süre içinde yetkili ve görevli mahkemeye davanın açıldığı ve kanunda öngörülen yasal şartların oluştuğu...5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun 141. ve devamı maddelerinde ise yakalama, gözaltı, tutuklama, arama ve el koyma işleminden kaynaklanan maddi ve manevi zararların tazmininin düzenlendiği dikkate alındığında, davacı hakkında uygulanan ve 5271 sayılı CMK'nın 109/3-j. maddesinde düzenlenen konutunu terk etmemek şeklindeki adli kontrol tedbiri nedeniyle tazminat isteminin reddine karar verilmesi gerektiği..." Yargıtay 12. Ceza Dairesi, E. 2019/1929, K. 2020/7258, 21.12.2020. <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/>.

[190] Demirtaş, "Toplum İçinde İzlenmesi," 44.

kontrol tedbirleri dolayısıyla oluşan zarar, ancak idare hukukunun genel esasları çerçevesinde idari yargıda devlet aleyhine tazminat davası açılması suretiyle telafi edilebilecektir.^[191] Adli kontrol tedbiri her ne kadar CMK m. 141/1’de sınırlı şekilde sayılan tedbirlerden biri olmasa da m. 141/3’te ifade edilen “suç soruşturması veya kovuşturması sırasında kişisel kusur, haksız fiil veya diğer sorumluluk hâlleri de dâhil olmak üzere hâkimler ve Cumhuriyet savcılarının verdiği karar veya yaptığı işlem” teşkil etmesi dolayısıyla doktrinde ileri sürülen söz konusu görüşe katılmak mümkün değildir. Kanaatimizce CMK m. 141/3 gereğince Devlete karşı koruma tedbirleri nedeniyle tazminat yoluna başvurulması mümkündür.^[192]

Gerçekten 6545 SK’nin 70. maddesiyle CMK m. 141’e ekleme yapılarak oluşturulan bu 3. fıkra ile CMK m. 141/1’de yer almayan, ancak ceza muhakemesi süreci içerisinde gerçekleşen zarar verici bazı fiillerden dolayı tazminat istenmesinin önü açılmıştır. *Şöyle ki* CMK m. 141/3’te yer alan düzenlemeye göre, “Birinci fıkrada yazan hâller dışında, suç soruşturması veya kovuşturması sırasında kişisel kusur, haksız fiil veya diğer sorumluluk hâlleri de dâhil olmak üzere hâkimler ve Cumhuriyet savcılarının verdikleri kararlar veya yaptıkları işlemler nedeniyle tazminat davaları ancak Devlet aleyhine açılabilir.” Bu bağlamda bakıldığında; adli kontrol tedbirinin ve bu kapsamda konutunu terk etmeme yükümlülüğünün uygulanmasına soruşturma evresinde sulh ceza hâkimi; kovuşturma evresinde ise mahkeme tarafından karar verilmektedir. Adli kontrol tedbirinin ve bu kapsamda konutunu terk etmeme yükümlülüğünün kaldırılmasına ise soruşturma evresinde C. savcısı re’sen (CMK m. 103/2) veya C. savcısının ya da şüphelinin veya sanığın istemi üzerine soruşturma evresinde sulh ceza hâkimliği veya kovuşturma evresinde mahkeme tarafından karar verilmektedir. Dolayısıyla adli kontrol tedbirine ve bu kapsamda uygulanan konutunu terk etmeme yükümlülüğüne ilişkin alınan kararlarda ve yapılan işlemlerde yetkisi bulunan C. savcısının veya hâkimin hukuka aykırı bir davranışının bulunması durumunda CMK m. 141/3 gereğince Devlet aleyhine tazminat davasının açılması mümkün olabilecektir. Nitekim Yargıtay uygulamasında da CMK m. 141/3’e dayanılarak davacı hakkında tazminata hükmedilmesi gerektiğine

[191] Öztürk, Eker Kazancı ve Soyer Güleç, *Koruma Tedbirleri*, 110; Öztürk vd., *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 495.

[192] Mehmet Taştan, *Açıklamalı İçtihatlı Koruma Tedbirleri Nedeniyle Tazminat Davaları* (Ankara: Adalet Yayınevi, 2019), 19, 20.

karar verilebilen haller arasında uzun süre adli kontrol tedbirinin uygulanması nedeniyle davacıya uygulanan tedbirin seyahat özgürlüğünü kısıtlama tedbirini aşması ve davacıyı özgürlükten yoksun bırakması suretiyle uygulanan tedbirin ölçüsüz hale gelmesi durumuna da yer verilmeye başlanmıştır.^[193] Ancak uygulamada tereddüt oluşmasını engellemek amacıyla CMK m. 141/1'de yer alan tazminat sebepleri arasına tutuklamanın yanı sıra adli kontrol tedbirinin de eklenmesi kanaatimizce uygun olacaktır.

---

[193] Hakkındaki adli kontrol tedbirinin kaldırılmasına karar verilmiş olmasına rağmen elektronik kelepçeyle konutunu terk etmeme yükümlülüğünün uygulanmasına devam edilen yükümlünün açtığı koruma tedbirleri nedeniyle tazminat davasında, CMK m. 141/3 gereğince maddi ve manevi tazminata hükmedilmesinin mümkün olduğu yönünde karar verilmiştir:

“...Gebze 1. Sulh Ceza Hakimliğinin...CMK'nın 109/3-j maddesi gereğince davacının konutunu terk etmemek üzere adli kontrol altına alınmasına karar verildiği...konutu terk etmemek şeklindeki adli kontrol dosyasının infaz işlemleri 19.08.2016 tarihinde elektronik kelepçe takılmak suretiyle başlamış olduğu...konutu terk etmemek adli kontrol kararının kaldırılmasına karar verildiği, fakat bu kararın ilgili kurumlara bildirilmediği, Davacının 16.02.2017 tarihli dilekçesi ile hakkında uygulanan konutu terk etmeme şeklindeki adli kontrol kararının kaldırılmasına yönelik talebi üzerine Samsun Cumhuriyet Başsavcılığınca...konutu terk etmeme şeklindeki adli kontrolün kaldırılmasının talep edildiği ve talebi inceleyen Samsun 2. Sulh Ceza Hakimliğince... adli kontrol kararının Ankara 3. Sulh Ceza Hakimliğinin 06.10.2016 tarih...kararı ile kaldırılmış olduğunun anlaşılmış olması nedeniyle talep hakkında karar verilmesine yer olmadığına karar verilmesi üzerine davacı hakkında...uygulanmasına devam edilen tedbirin aynı gün denetimli serbestlik yetkililerinin gelerek elektronik kelepçenin çıkarılması suretiyle tedbire son verildiği belirtilmiştir...adli kontrol tedbiri nedeniyle oluşturduğu anlaşılan zararın CMK'nın 141/1. maddesi kapsamında açıkça lafzi olarak belirtilmediği, ancak...CMK'nın 141. maddesine eklenen 3. fıkradaki...düzenleme nazara alındığında, davacı hakkında kaldırılmış olmasına rağmen uygulanmaya devam edilen adli kontrol tedbiri nedeniyle davacı yararına...tazminata hükmedilmesinde bir isabetsizlik görülmemiş...” Yargıtay 12. Ceza Dairesi, E. 2019/13827, K. 2021/1802, 22.02.2021 (UYAP).

SONUÇ

Konutu terk etmemek yükümlülüğü ya da daha fazla kullanılan adıyla *ev hapsi* adli kontrol tedbiri kapsamında öngörülen yükümlülüklerden biri olarak hukuk sistemimize girmiştir. Mahkûmiyet kararı verilerek suçu işlediği kesinleşmeksizin kişinin özgürlüğünden yoksun bırakılmasına neden olan tutuklama koruma tedbirinin olumsuz etkilerini ortadan kaldırmak amacıyla ev hapsi yükümlülüğü, şüpheli ya da sanık yararına önemli bir yeniliği oluşturmaktadır. Nitekim AİHM kararlarında da belirtildiği üzere hem ev hapsi hem de tutuklama tedbiri kişinin özgürlüğünden yoksun kılınmasına neden olsa da tedbirin tutukevinde ya da ceza infaz kurumunda yerine getirilmesi, “genel bir organizasyona entegre olma, ceza infaz kurumunda bulunan diğer kişilerle paylaşım zorunluluğu, kurum yetkilileri tarafından pek çok faaliyetin sıkı denetime tabi tutulması” gibi zorlukları beraberinde getirmektedir. Yine kişinin aile, iş, eğitim vb. hayatındaki düzeninin değişmemesi açısından da ev hapsinin önemi yadsınamaz.

Buna rağmen özellikle kurumun yeni olması ve mevzuatta var olan eksiklikler nedeniyle uygulamada belirsiz durumlar ortaya çıkabilmekte ya da elektronik izleme sisteminde aksaklıklar meydana gelebilmektedir. Tedbirin uygulanmasına elverişli koşulların olmamasına ve ölçülülük ilkesi çerçevesinde adli kontrol kapsamında yer alan diğer yükümlülüklerin de uygulanma ihtimali bulunmasına rağmen ev hapsine başvurulması gibi sistemin yanlış uygulamalarına rastlanabilmesi de olasıdır. Bu nedenle tedbirin uygulanmasında dikkatli davranılması önem arz etmektedir.

Bu çalışma kapsamında mevzuat ve uygulama çerçevesinde konutu terk etmeme yükümlülüğüne dair yapılması gerektiğini düşündüğümüz değişiklikler şu şekildedir:

1. Mevcut düzenlemeler kapsamında konutu bulunmamasına rağmen hukuka aykırı olarak ev hapsi uygulanmamalı, diğer adli kontrol türlerinden birinin uygulanması tercih edilmelidir. Kaçma veya delilleri karartma riskine karşı tutuklama tedbiri yerine geçebilecek adli kontrol tedbiri kapsamındaki en uygun yükümlülüğün ev hapsi olması durumunda konutu olmayan kişi açısından tedbirin resmi bir bakım-gözetim kurumunda yerine getirilmesini sağlayacak yasal düzenlemeye yer verilmelidir.

2. Ev hapsi de dâhil olacak şekilde adli kontrol tedbiri kapsamındaki yükümlülüklerin ne şekilde yerine getirileceğine ve tedbirin gereğinin yerine

getirilip getirilmediğinin izlenmesi usulünün nasıl yapılacağına ilişkin hükümlere DSHY’de yer verilmelidir.

3. Konutunu terk etmemek şeklindeki yükümlülüğe tabi olacak kişinin dışarı ile ne şekilde iletişim halinde olacağı, yükümlülüğün yerine getirileceği konuta kimlerin girebileceği, giriş-çıkışların ne zaman ve ne sıklıkla gerçekleştirilebileceği, yükümlünün günün ya da haftanın belli saatlerinde dışarı çıkma ihtimalinin bulunup bulunmadığı, konut içerisinde çalışmasının ya da başka faaliyetlerde bulunmasının mümkün olup olmadığı konularında mevzuatta açık düzenlemelere yer verilmelidir. Kişinin eğitim-öğretim hakkından yararlanması, konut sınırları dâhilinde veya belli saatlerde dışarıda çalışması, yakınlarıyla iletişim kurabilmesi, avukatı ile görüşebilmesi, kişisel gelişim programlarına devam etmesi, asgari ihtiyaçlarını temin etmek üzere günün belli zamanlarında evden uzaklaşmasına izin verilmesi sağlanmalıdır.

4. Elektronik izleme suretiyle tedbirin uygulanmasına ilişkin inisiyatif infaz işlemleri değerlendirme komisyonu ve şube müdürlüğü şeklinde idari bir makamın takdirine bırakılmamalı, sulh ceza hâkimi veya mahkeme tarafından karar verilmelidir.

5. Koruma tedbirleri nedeniyle tazminat talep edilebilecek haller arasında haksız olarak adli kontrol tedbiri kararı verilmesi, adli kontrol tedbirinin uygulandığı sürenin makul süre sınırını aşması ve haklı olarak adli kontrol kararı verilmesine rağmen kovuşturmayaya yer olmadığı veya beraat kararı verilmesi ve bu kararların kesinleşmesi nedenlerine de Kanunda açıkça yer verilmelidir.

KAYNAKÇA

Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü Denetimli Serbestlik ve Yardım Hizmetlerinden Sorumlu Daire Başkanlığı. *İsveç Elektronik İzleme Sistemi Çalışma Ziyareti Raporu*. Stockholm: Eylül 2009.

Akipek, Jale G., Turgut Akıntürk ve Derya Ateş Karaman. *Türk Medeni Hukuku Başlangıç Hükümleri-Kişiler Hukuku C. 1*. 8. Baskı. İstanbul: Beta Yayıncılık, 2011.

Aldemir, Hüsnü. *Hürriyeti Kısıtlayan Koruma Tedbirleri (Yakalama, Gözaltına Alma, Tutuklama ve Adli Kontrol)*. 3. Baskı. Ankara: Adalet Yayınevi, 2018.

Artuk, Mehmet Emin ve Esra Alan Akcan. "Konut Dokunulmazlığını İhlal Suçu (TCK m. 116)." *Prof. Dr. Durmuş Tezcan'a Armağan, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 21, no. özel sayı (2019): 2703-2728.

Black, Matt and Russell G. Smith. "Electronic Monitoring in the Criminal Justice System." *Australian Institute of Criminology*, no. 254 (May, 2003): 1-6.

Centel, Nur ve Hamide Zafer. *Ceza Muhakemesi Hukuku*. 16. Baskı. İstanbul: Beta Yayıncılık, 2019.

Centel, Nur. "Yeni Ceza Muhakemesi Yasası'nda Adli Kontrol-Tutuklama-Yakalama ve Haksızlıkların Tazminatla Giderilmesi." *Doç. Dr. Mehmet Somer'in Anısına Armağan, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, no. özel sayı (2006): 841-877.

Çetin, Soner Hamza. *Türk Ceza Hukukunda Elektronik İzleme*. Ankara: Adalet Yayınevi: 2020.

Çınar, Ali Rıza. *Konut Dokunulmazlığını İhlal Suçları*. Ankara: Turhan Kitabevi, 1999.

Demirbaş, Timur. *İnfaz Hukuku (Özellikle Cezaevlerinin Tarihçesi, Uluslararası Belgelerle Karşılaştırmalı Olarak Hürriyeti Bağlayıcı Cezaların İnfazı ve Ceza İnfaz Kurumlarının İdaresi)*. 6. Baskı. Ankara: Seçkin Yayınevi, 2019.

- Demirtaş, Soner. “Elektronik Cihazların Kullanılması Suretiyle Şüpheli, Sanık veya Hükümlülerin Toplum İçinde İzlenmesi.” *Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 19, no. 3-4 (2015): 23-55.
- Erdoğan, İhsan ve A. Dilşad Keskin. *Türk Medeni Hukuku (Başlangıç Hükümleri-Kişiler Hukuku)*. 2. Baskı. Ankara: Gazi Kitabevi, 2019.
- Esen, Egemen. “Would You Mind Taking the Necessary Action as a Court of Assize? –Case of Şahin Alpay v. Turkey (Appl. No. 16538/17).” *Fasikül Hukuk Dergisi* 11, no. 111 (Şubat, 2019): 129-136.
- Gökçen, Ahmet, Murat Balcı, M. Emin Alşahin ve Kerim Çakır. *Ceza Muhakemesi Hukuku*. 5. Baskı. Ankara: Adalet Yayınevi, 2021.
- Graf, Jürgen Peter. “StPO § 116 Aussetzung des Vollzugs des Haftbefehls.” In *Karlsruher Kommentar zur Strafprozessordnung mit GVG, EGGVG und EMRK*, herausgegeben von Rolf Hannich, Rn. 1-35. München: C.H.Beck, 2019.
- Güler, Zafer. “Elektronik İzleme Sistemlerinin Farklı Ülkelere Göre İncelenmesi.” içinde *Türkiye’de Denetimli Serbestlik 10. Yıl Uluslararası Sempozyumu Bildiri Kitabı “Uluslararası Yaklaşımlar”*, Editör Deniz Özyörük, 206-213. İstanbul: Atalay Matbaacılık, 2016.
- Hochmayr, Gudrun. “Elektronisch überwachter Hausarrest–Gegenwart und Zukunft in Deutschland und Österreich.” *Neue Zeitschrift für Strafrecht* 33, (2013): 13-19.
- Illert, Haike. *Aspekte einer Implementierung des elektronisch überwachten Hausarrests in das deutsche Recht Band 1*. Göttingen: Cuvillier Verlag 2005.
- Karadağ, Muzaffer. “Adli Kontrol Düzenlemesi, İnfaz Hakimliği, Karşılaşılan Sorunlar, Çözüm Önerileri.” *Fasikül Hukuk Dergisi* 4, no. 32 (Temmuz, 2012): 25-29.
- Kaya, Abdülkadir. “Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi İçtihatlarında Özgürlük ve Güvenlik Hakkı.” *Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 10, no. 125-126 (Ocak-Şubat, 2015): 55-84.

- Kaya Göçmen, Özen. “Adli Kontrol Koruma Tedbirinin İnsan Hakları Işığında Değerlendirilmesi.” *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 65, no. 4 (Aralık, 2016): 1749-1814. https://doi.org/10.1501/Hukfak_0000001847.
- Keskin Kızıroğlu, Serap. *5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu'nda Konut Dokunulmazlığının İhlali Suçu*. Ankara: Adalet Yayınevi, 2010.
- Koca, Mahmut. “Tutuklamada Oranlilik İlkesi Çerçevesinde 2002 CMUK Tasarısının ‘Adli Kontrol’ Tedbirinin Değerlendirilmesi.” *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 5, no. 2 (2003): 109-142.
- Koca, Mahmut. “Temyiz Yolunda Davaya Katılma.” *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, no. 18 (2014): 1-28.
- Koç, Ziya. “Elektronik İzleme ile Hapis Cezasının Konutta Çektirilmesi.” *Ankara Barosu Dergisi*, no. 2 (2013): 173-220.
- Korkmaz, Fulya. “Adli Kontrol.” İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 1, no. özel sayı (2015): 521-542. <https://doi.org/10.21492/inuhfd.239911>.
- Krauß, Matthias. “StPO § 116 Aussetzung des Vollzugs des Haftbefehls.” In *Beckok StPO mit RStBV und MiStra*, herausgegeben von Jürgen Peter Graf, Rn. 1-28. München: C.H.Beck, 2020.
- Kunter, Nurullah, Feridun Yenisey ve Ayşe Nuhoğlu. *Muhakeme Hukuku Dalı Olarak Ceza Muhakemesi Hukuku*. 16. Baskı. İstanbul: Beta Yayıncılık, Kasım 2006.
- Lilly, J. Robert and Richard A. Ball. “A Brief History of House Arrest and Electronic Monitoring.” *Northern Kentucky Law Review* 13, no. 3 (1987): 343-374.
- Maes, Eric, Benjamin Mine, Caroline De Man ve Rosamunde Van Brakel. “Belçika’da Elektronik İzlemenin Tutuklama Çerçevesinde Ceza İnfaz Kurumlarının Kalabalıklaşmasına Bir Çözüm Olup Olmayacağı Konusunda Düşünme.” Çevirenler İbrahim Usta ve Burhan Alıcı, *Adalet Dergisi*, no. 45 (2013): 36-62.
- Oğuzman, M. Kemal, Özer Seliçi ve Saibe Oktay Özdemir. *Kişiler Hukuku (Gerçek ve Tüzel Kişiler)*. 16. Baskı. İstanbul: Filiz Kitabevi, 2016.

- Okuyucu Ergün, Güneş. *5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu'nda Konut Dokunulmazlığını İhlal Suçu*. Ankara: Çakmak Yayınevi, 2010.
- Özbek, Veli Özer, Koray Doğan ve Pınar Bacaksız. *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler*. 14. Baskı. Ankara: Seçkin Yayınevi, 2019.
- Özbek, Veli Özer, Koray Doğan ve Pınar Bacaksız. *Ceza Muhakemesi Hukuku*. 12. Baskı. Ankara: Seçkin Yayınevi, 2019.
- Özdemir, Süleyman Emre. *Ceza Muhakemesinde İtiraz Kanun Yolu*. Ankara: Adalet Yayınevi, 2018.
- Özen, Mustafa. *Öğreti ve Uygulama Işığında Ceza Muhakemesi Hukuku*. Ankara: Adalet Yayınevi, 2017.
- Özgüven, A. Duygu. 'Ceza Muhakemesi Kanunu Çerçevesinde "Adli Kontrol."' *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, no. 81 (2009): 1-42.
- Öztan, Bilge. *Medeni Hukukun Temel Kavramları*. 35. Baskı. Ankara: Turhan Kitabevi, 2011.
- Öztürk, Bahri, Behiye Eker Kazancı ve Sesim Soyer Güleç. *Ceza Muhakemesi Hukukunda Koruma Tedbirleri*. 2. Baskı. Ankara: Seçkin Yayınevi, 2017.
- Öztürk, Bahri, Durmuş Tezcan, Mustafa Ruhan Erdem, Özge Sırma Gezer, Yasemin F. Saygılar Kırıt, Esra Alan Akcan, Özdem Özaydın, Efser Erden Tütüncü, Derya Altınok Villemin ve Mehmet Can Tok. *Nazari ve Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku*. 13. Baskı. Ankara: Seçkin Yayınevi, 2019.
- Öztürk, Bahri. "Adli Kontrol." *Fasikül Hukuk Dergisi* 13, no. 15 (Şubat, 2011): 6-9.
- Pekel Uludağlı, Nilay. "Hükümlülerin Denetiminde ve Topluma Kazandırılmasında Yeni Bir Yöntem Olarak Elektronik İzleme." *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 61, no. 4 (2012): 1337-1368. https://doi.org/10.1501/Hukfak_0000001692.
- Rush, Fred L.. "Deinstitutional Incapacitation: Home Detention In Pre-Trial and Post-Conviction Contexts." *Northern Kentucky Law Review* 13, no. 3 (1987): 375-408.

- Seebode, Manfred. *Der Vollzug der Untersuchungshaft*. Berlin: Walter de Gruyter Verlag, 1985.
- Sırma Gezer, Özge ve Yasemin F. Saygılar Kırıt. “Adli Kontrol.” İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 15, no. 1-2 (Ocak-Şubat, 2016): 705-717.
- Sokullu Akıncı, Füsün. “Hürriyeti Bağlayıcı Cezalar ve Alternatif Ceza Yaptırımları.” *Yeni Türkiye Dergisi*, no. yargı reformu özel sayısı (Temmuz-Ağustos, 1996): 679-689.
- Soyaslan, Doğan. “Adli Kontrol.” *Prof. Dr. Füsün Sokullu Akıncı’ya Armağan*, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası 71, no. özel sayı (2013): 1109-1117.
- Soyer Güleç, Sesim. “Tutuklamaya İlişkin Temel Sorunlar ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin Güncel Kararları Çerçevesinde Adli Kontrol Konusunda Bazı Tespit ve Değerlendirmeler.” *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, no. 98 (2012): 25-74.
- Şahin, Cumhur ve Neslihan Göktürk. *Ceza Muhakemesi Hukuku – I*. 10. Baskı. Ankara: Seçkin Yayınevi, 2019.
- Şahin, Cumhur. *Ceza Muhakemesi Kanunu Gazi Şerhi*. 1. Baskı. Ankara: Seçkin Yayınevi, 2005.
- Şentuna, Mustafa Tarık. Öğreti ve Yargı Kararları Işığında Ulusal ve Ulus Üstü İnsan Hakları, Anayasa ve Ceza Yargılaması Hukuku Açısından Tutuklama ve Adli Kontrol. 3. Baskı. Ankara: Seçkin Yayınevi, 2014.
- Tabak, Bahadırhan. “Tutuklamaya Alternatif Bir Koruma Tedbiri ‘Adli Kontrol.’ ” İstanbul Barosu Dergisi 89, no. 2 (2015): 470-501.
- Taştan, Mehmet. *Açıklamalı İçtihatlı Koruma Tedbirleri Nedeniyle Tazminat Davaları*. Ankara: Adalet Yayınevi, 2019.
- Tekin, Abdurrahman. “Adli Kontrol Tedbirleri.” *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, no. 32 (Ekim, 2017): 283-313.
- Tezcan, Durmuş. “Kişi Özgürlüğünü Korumak İçin Adli Kontrol Seçeneklerinin Tutuklama Koruma Tedbirinin Önüne Geçmesi Zorunluluğu.” *Fasikül Hukuk Dergisi* 4, no. 32 (Temmuz, 2012): 11-12.

- Tezcan, Durmuş, Mustafa Ruhan Erdem ve R. Murat Önok. *Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku*. 13. Baskı. Ankara: Seçkin Yayınevi, 2016.
- Toroslu, Nevzat ve Metin Feyzioğlu. *Ceza Muhakemesi Hukuku*. 17. Baskı. Ankara: Savaş Yayınevi, 2017.
- Ünver, Yener ve Hakan Hakeri. *Ceza Muhakemesi Hukuku (3 Cilt), C. 2*. 15. Baskı. Ankara: Adalet Yayınevi, 2019.
- Wiseman, Samuel R.. “Pretrial Detention and the Right to Be Monitored.” *The Yale Law Journal* 123, no. 5 (March, 2014): 1344-1404.
- Yavuz, Hakan A.. *Ceza İnfaz Sistemi ve Denetimli Serbestlik*. Ankara: Seçkin Yayınevi, 2018.
- Yenisey, Feridun ve Ayşe Nuhuğlu. *Ceza Muhakemesi Hukuku*. 7. Baskı. Ankara: Seçkin Yayınevi, 2019.
- Yetgin, Feridun. Şemalı Pratik İnfaz Hukuku El Kitabı (Açıklamalı-İçtihatlı) (*Karar, Müzekkere ve Dilekçe Örnekleri*). 2. Baskı. Ankara: Adalet Yayınevi, 2018.
- Yıldırım, Zeki. “Türk İnfaz Hukukunda Kısa Süreli Hapis Cezalarının Özel İnfaz Usulleri.” *Ceza Hukuku Dergisi* 13, no. 38 (Aralık, 2018): 146-192.
- Yıldırım, Nilay ve Asaf Varol. “Türkiye ve Dünya’da Elektronik İzleme Yöntemleri ve Elektronik İzlemede Kullanılan Cihazlar Üzerine Bir Araştırma.” içinde *Türkiye’de Denetimli Serbestlik 10. Yıl Uluslararası Sempozyumu Bildiri Kitabı “Uluslararası Yaklaşımlar”*, Editör Deniz Özyörük, 195-205. İstanbul: Atalay Matbaacılık, 2016.
- Yıldız, Volkan. “5271 Sayılı CMK Kapsamında Adli Kontrol ve Şartları.” *Ceza Hukuku Dergisi* 6, no. 15 (Nisan, 2011): 131-148.
- Yılmaz, Zekeriya. “Adli Kontrol.” *Ankara Barosu Dergisi*, no. 1 (2006): 33-63.
- Yurtcan, Erdener. *Ceza Yargılaması Hukuku*. 16. Baskı. Ankara: Seçkin Yayınevi, 2019.

Çevrimiçi Kaynaklar

Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü Denetimli Serbestlik Daire Başkanlığı. “Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi’nin 2014/4 Sayılı Elektronik İzleme ile İlgili Tavsiye Kararı.” Erişim 24 Aralık 2021. <https://rm.coe.int/16806f4087>.

Anadolu Ajansı. “Brunson’ın Tutukluluğu Ev Hapsine Çevrildi.” 20 Nisan 2020. <https://www.aa.com.tr/tr/gunun-basliklari/brunsonin-tutuklulugu-ev-hapsine-cevrildi/1213549>.

Anayasa Mahkemesi Kararlar Bilgi Bankası: Kararlar Bilgi Bankası | Anayasa Mahkemesi.

Council of Europe Committee of Ministers. “Recommendation No. R (80) 11.” Accessed December 24, 2021. <https://rm.coe.int/native/09000016804f2701>.

Council of Europe Committee of Ministers. “Resolution (65) 11.” Accessed December 24, 2021. https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectId=09000016804c2839.

Cumhuriyet. “Şahin Alpay AYM’ye başvurdu: Ev hapsi kaldırılın.” 21 Nisan 2020. <http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/sahin-alpay-aymye-basvurdu-ev-hapsi-kaldirilsin-959847>.

Demirören Haber Ajansı. “ABD’li Rahip Hakkında ‘Ev Hapsi’ Kararı.” 20 Nisan 2020. <https://www.dha.com.tr/yurt/abdli-rahip-hakkinda-ev-hapsi-karari/haber-1591357>.

European Court of Human Rights: <http://hudoc.echr.coe.int>.

Families Against Mandatory Minimums. “Frequently Asked Questions About Federal Halfway Houses & Home Confinement.” Accessed July 2, 2021. Microsoft Word–FAQ Halfway House 4.24.12 NW (famm.org).

Gesetze im Internet. “Strafprozessordnung, § 116 Aussetzung des Vollzugs des Haftbefehls.” Erreichbarkeit April 15, 2020. <https://www.gesetze-im-internet.de/stpo/116.html>.

Hürriyet. “‘Evsiz’ sanık, ‘ev hapsi’ cezasına çarptırılınca...” 19 Nisan 2020. <https://www.hurriyet.com.tr/gundem/evsiz-sanik-ev-hapsi-cezasina-carptirilince-40488862>.

- Hürriyet*. “Yaklaşanı görürüz.” 8 Nisan 2022. <https://www.hurriyet.com.tr/gundem/yaklasani-goruruz-21269310>.
- İhlas Haber Ajansı. “Sosyal medyada tepki çeken görüntülere ev hapsi ve huzur evi ziyareti cezası.” 21 Nisan 2020. <https://www.ihha.com.tr/haber-sosyal-medyada-tepki-ceken-goruntulere-ev-hapsi-ve-huzur-evi-ziyareti-cezasi-835009/>.
- Legislationline. “Criminal Procedure Code of the French Republic (as of 2006) (English version).” Accessed April 14, 2022. https://www.legislationline.org/download/id/6381/file/France_CPC_am2006_en.pdf.
- LEXPORA – Hukuk Bilgi Sistemi: Mevzuat, İçtihat, Literatür & Örnekler: <https://www.lexpera.com.tr/ictihat/>.
- Mynet*. “ABD Konsolosluk Görevlisinin Ev Hapsi Kaldırıldı.” 21 Nisan 2020. <https://www.mynet.com/abd-konsolosluk-gorevlisinin-ev-hapsi-kaldirildi-110105525681#>.
- Office of the Law Revision Counsel. “18 USC Part II: Criminal Procedure.” Accessed April 12, 2022. <https://uscode.house.gov/view.xhtml?path=/prelim@title18/part2&edition=prelim>.
- T24 Bağımsız İnternet Gazetesi*. “Evsiz adama verilen ev hapsi ile ilgili mahkemeden yeni karar.” 19 Nisan 2020. <https://t24.com.tr/haber/evsiz-adama-verilen-ev-hapsi-ile-ilgili-mahkemeden-yeni-karar,410585>.
- Yargıtay Karar Arama Motoru: <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/>.
- Yeniçağ*. “Murat Ağirel hakkında mahkemeden iki farklı karar.” 20 Nisan 2020. <https://www.yenicaggazetesi.com.tr/murat-agirel-hakkinda-mahkemeden-iki-farkli-karar-271156h.htm>.